A BIS A BEFEKTETÉSEKRŐL

Az adósság nem akadály

A nemzetközi működőtőke Kelet-Európát és Latin-Amerikát vette célba.

A közvetlen tőkeberuházások csökkentek az ipari országokban, viszont a vállalati tőkék érdeklődése megnövekedett Latin-Amerika és Kelet-Európa iránt — ez derül ki a bázeli székhelyű Nemzetközi Fizetések Bankjának (BIS) a tavalyi év nemzetközi működőtőke-áramlási irányairól és mennyiségéről nyilvánosságra hozott összefoglaló adataiból

Tavaly a világ országaiba összesen 157 milliárd dollár működőtőke áramlott be külföldről, csaknem 23 milliárd dollárral kevesebb, mint az előző évben. A csökkenést az egész világot érintő kedvezőtlen konjunktúra és a vállalati profitok zsugorodása, illetve mérsékelt növekedése magyarázza. A közvetlen külföldi beruházások visszaesésének első számú vesztesei az ipari országok voltak: míg 1990-ben ezekbe az államokba csaknem 149 milliárd dollár áramlott be, tavaly ennél 23 százalékkal kevesebb, 115,2 milliárd érkezett.

A BIS szerint a külföldre irányuló beruházások döntő többségét — a kereskedelmi bankok és a befektetési alapok közreműködésével — a multinacionális vállalatok hajtották végre. Nincsen arról szó, hogy ezek bizalma megrendült volna a fejlett országokban, hanem a jövő piacát számukra inkább Latin-Amerika, Kelet-Európa és Ázsia jelenti. Ezekben a térségekben a következő évtizedekben a prognózisok szerint jelentősen növekszik majd a fizetőképes kereslet, s a multik a jövő üzleti sikereit már ma akarják megalapozni beruházásokkal, jelenlétükkel. Készek a világméretű terjeszkedés érdekében ezekben a térségekben gazdasági kockázatot is vállalni, mert tudják, hogy a piacgazdaságok kialakulása, illetve megerősödése buktatókkal ugyan, de bekövetkezik.

1991-ben a BIS adatai szerint Kelet-Európa országaiba 2,3 milliárd dollár működőtőke áramlott be, ez csaknem ötszöröse az 1990. évi 500 millió dollárnak. (Érdemes megjegyezni, hogy a magyar statisztikák szerint tavaly több mint 1,7 milliárd működőtőke érkezett az országba.) A nemzetközi üzleti és pénzvilágot igencsak meglepte, hogy Latin-Amerika ismét kiemelt beruházási célpont lett. 1985—89 között összesen 5,7 milliárd dollár működőtőke keresett magának érvényesülési lehetőséget Latin-Amerikában, 1990-ben viszont 7,8, tavaly pedig már 12 milliárd dollár közvetlen invesztíció érkezett a térségbe.

Abba a Latin-Amerikába, amelynek adósságválsága néhány évvel ezelőtt még csaknem összeroppantotta a kereskedelmi bankok világhálózatát. Latin-Amerika több mint 220 milliárd dollárral tartozik a kereskedelmi bankoknak, de a vészhelyzet elmúlt, az adósságválságot sikerült menedzselni. Az elmúlt három évben a térség bankokkal szemben fennálló adósságainak több mint 90 százalékát tárgyalták újra, ütemezték át a visszafizetést és módosították a kölcsönök feltételeit. A megállapodások nem kis részben köszönhetők a Nemzetközi Valutaalapnak és Brady amerikai pénzügyminiszternek. Nicholas Brady még 1990-ben átfogó tervet dolgozott ki az adósságválság „levezénylésére". A latin-amerikai országok kormányainak és a hitelezőknek sikerült olyan megállapodásokat tető alá hozniuk, amelyek jó reményt nyújtanak arra, hogy a kereskedelmi bankok anélkül jussanak pénzükhöz, hogy a törlesztés megakadályozná az adósok gazdasági fejlődését.

A külföldi beruházók bizalma azért növekedett meg a latin-amerikai országok többsége iránt, mert azok liberalizálják gazdaságukat, csökken az állam beavatkozása a gazdasági életbe, gyors ütemben folyik a privatizálás, és nem utolsósorban kedvező feltételeket teremtenek a külföldi tőke számára. A gyakorlat bebizonyította, hogy ezek az országok elfogadták és alkalmazzák a Nemzetközi Valutaalap és a többi hitelező válságkezelő receptjeit, s minél szabadabban engedik érvényesülni a piaci mechanizmusokat, annál kedvezőbben alakulnak a gazdasági mutatók.

Mexikó például 1982 augusztusában jelentette be — valóságos földindulást okozva a pénzügyi világban —, hogy felfüggeszti 110 milliárd dolláros tartozásának törlesztését. Az új gazdaságpolitika és a hitelezők együttműködésének sikerét jelzi, hogy 1988-ban 104, 1992 első félévének végén pedig 71 milliárd dollár volt Mexikó adósságállománya. A külföldi működőtőke a statisztikák tanúsága szerint növekvő bizalommal honorálja a gazdasági élet normalizálódását: Mexikóba 1980-ban 1,7, 1987-ben 3,8, tavaly pedig 9,8 milliárd dollár működőtőke áramlott be. A külföldi invesztíciók összesített értéke az idei év elején meghaladta a 40 milliárd dollárt. Az előrejelzések szerint idén a beáramló működőtőke a 15 milliárd dollárt is meghaladhatja.

Hasonló sikeres út kezdetén tart Argentína is. Az infláció 20 százalék alá csökkent, a gazdaságban mind szabadabbá válik a verseny, s megszűnt a külföldi tőkeberuházások hátrányos megkülönböztetése. Argentína gazdasága még távolról sem egészséges, de a helyzet javulását szolgáló makro- és mikrogazdasági intézkedések kezdik visszacsalogatni a külföldi tőkét. Az adósságválság előtt — tehát 1981-ben — 927 millió dollár működőtőke áramlott be az országba, 1990-ben 333, tavaly viszont már 465 millió. Jó jel a külföldi beruházók számára, hogy Argentínában idén az állami és a hazai magánberuházások összege a tervek szerint a bruttó hazai termék (GDP) 20 százalékával lesz majd egyenlő. (1980-ban ez az arány 23, tavaly viszont csak 10 százalék volt.) Mind a hazai, mind pedig a külföldi tőke beruházásai elsősorban az infrastruktúra és a szolgáltatási ágazatba irányulnak. A kitermelő- és feldolgozóipar a beruházások harmadik számú célpontja. Brazília, Venezuela, Costa Rica és még több országa a térségnek állapodott meg hitelezőivel az adósságok mindenki számára előnyös menedzseléséről. Ezzel párhuzamosan megkezdődött a gazdaságok liberalizálása, s a piacgazdaság intézményi rendszerének kiszélesítése.

Látnivaló, hogy a külföldi működőtőke megkülönböztetett figyelemmel kíséri az egyes országok gazdasági helyzetének alakulását és a gazdasági intézkedéseket. A latin-amerikai — és bizonyos fokig a kelet-európai — példa is tanúsítja, hogy a külföldi működőtőke számára az adósságállomány nagysága szinte közömbös abban az esetben, ha az adott ország és térség gazdaság- és kereskedelempolitikája kedvezően alakul, s az üzleti kilátások is biztatóak.

GONDA GYÖRGY

NEMZETKÖZI MŰKÖDŐTŐKE-BEÁRAMLÁS
milliárd dollárban

	1975—79.	1980—84.	1985—89.	1990.	1991.
Ipari országok	19,9	36,2	98,1	148,7	115,2
USA	6,1	18,6	48,2	37,2	22,2
Japán	0,1	0,3	0,1	1,8	1,4
Európai Közösség	11,4	14,2	38,4	85,9	67,7
Fejlődő országok	7,0	16,4	19,5	30,9	42,7
Ázsia	1,9	4,7	10,8	19,9	25,7
Kelet-Európa	0,0	0,1	0,1	0,5	2,3
Latin-Amerika	3,6	5,4	5,7	7,8	12,0
ÖSSZESEN:	26,9	52,6	117,6	179,6	157,0

FORRÁS: BIS

1992 ELSŐ FÉLÉVI MÉRLEGE

Tovább tart a válság Kelet-Európában

A Bécsi Nemzetközi Gazdasági Összehasonlító Intézet (WIIW) jelentése.

Az első országcsoportba Magyarország, Lengyelország és Cseh-Szlovákia tartozik, amelyeknél valamelyes stabilizációs jeleket vél felismerni az intézet elemzése. Bulgáriát, Romániát és Szlovéniát sorolja a második csoportba, amelyben 1993-ban, ha csökkenő mértékben is, de tovább tart majd a gazdasági visszaesés. A harmadik csoportba Jugoszlávia utódállamai (Szlovénia kivételével) és a FÁK-ban egyesült köztársaságok tartoznak, ahol a dezintegrációs jelenségek miatt, a jövő évben a bruttó hazai termék (GDP) akár még 15—20 százalékkal is csökkenhet.

Bár Magyarországon a megelőző esztendő azonos időszakához képest a termelés csökkent, de az utolsó hónapok, némileg pozitív változással biztatnak. Így Lengyelországban hosszú idők után 1993-ban növekedhet a GDP. Magyarországon és Cseh-Szlovákiá- ➤

BANKMINŐSÉG

Ne bosszantsd az ügyfelet!

Az emberek nem a pénz túldíszített templomába, hanem praktikus pénzáruházba szeretnének járni.

A magyar bankminőség jellemzésére „alulnézetből", vagyis ügyfél-nézetből szinte mindenki tudna hajmeresztő történeteket mesélni. Márpedig nem lehet ennél fontosabb nézőpont, hiszen minden pénzintézet legfontosabb, legértékesebb „vagyona", igazi hosszú távú tőkéje az elégedett ügyfél. Legalábbis azt tudtuk meg a minőségi világnapon, „Minőség a bankokban" címmel megrendezett szimpózium okos előadásaiból. És még számos elgondolkodtató dolgot.

A minőség e pillanatban — Pulai Miklós a Bankszövetség titkára szerint — a „lenni vagy nem lenni"kérdése a magyar pénzintézetek számára. A külföldi bankok betelepedésének korlátai ugyanis lazulnak és ha nem készülnek fel a minőség versenyére, a hazai pénzintézetek gyorsan a bankrendszer perifériájára kerülhetnek, sőt ki is szorulhatnak onnan.

Életveszélyes lehet tehát elfogadni az érvelést, miszerint a bankrendszer sem lehet lényegesen fejlettebb, mint a gazdaság egésze. A pénzügyi szolgáltatások színvonala ugyanis húzóerőként hat a reálszféra fejlődésére. Meg kell barátkozni a gondolattal, hogy a dicsőséges, ám extenzív fejlődési szakasz után kérlelhetetlenül bekövetkezett a honi bankszférában az intenzív fejlődés kora, ráadásul most, amikor a bankrendszer nyereségessége összességében igencsak visszaesett.

A minőséginek nevezhető szolgáltatásokhoz költséges banki infrastruktúra szükséges és ez természetesen nemcsak a megfelelően kiválasztott számítógépes hálózatot jelenti, hanem azt a banküzemi rendszert is, amelyet kiszolgál. Iványi György, az Inter-Európa Bank vezére szerint ugyanis az üzleti eljárásoktól és szabályzatoktól elvárható, hogy — a banküzem alaptételeinek és etikájának egyszerre megfeleljenek. A minőségi szolgáltatások alapja tehát a pénzintézeti etika. És erről akkor sem szabad elfeledkezni, ha a magasszintű bankkultúra megteremtése fölöttébb nehéz egy olyan gazdasági környezetben, amely széles körben nem fogadja el ezeket az elveket. Ahol egyesek nem tartják lopásnak, ha eszük ágában sincs a felvett hiteleket visszafizetni, mások (vagy ugyanők) viszont kígyót-békát kiabálnak a bankárokra, ha azok a betétek védelmére tesznek intézkedéseket.

Nem a külsőn múlik!

Ám, hogy pontosan milyen is legyen az ügyfelek megelégedését kiváltó minőségi bankszolgáltatás, arra vonatkozóan nincs pontos eligazítás, csak megfontolásra érdemes nemzetközi tapasztalatok vannak. Egyáltalán nem biztos, hogy a pénzügyi kultúra jelenlegi hazai szintjén ugyanaz szerez örömet, ugyanazt várja el a magyar ügyfél, mint az amerikai, vagy például a hongkongi. A túlfejlesztés pedig drága, de valamennyivel mégis meg kell előzni az ügyfelek igényeit. Meg aztán nem is lehet csak a magyarokra gondolni. Egyre több a bankok külföldi ügyfele, márpedig ők a fejlett pénzvilág nemzetközi méretekben is egyre inkább szabványosodó szolgáltatásaihoz vannak szokva.

A bankminőséget tehát nem a fényűző bankszékházak építése, a velencei csilláros bankfiók jelenti — állítja Bácskai Tamás, a Bankárképző igazgatója. Ma már nem is ilyennek akarják látni az emberek a bankokat. Egy letűnt ideát követnek megkésve azok a pénzintézetek, amelyek feltűnően sokat költenek a külsőségekre.

SEBŐK

Az alap előnye

Az APEH állásfoglalása szerint a ki nem nyomtatott és át nem adott értékpapírba fektetett pénzzel nem csökkenthető az adóalap.

A Magyar Külkereskedelmi Bank zártvégű befektetési alapot hozott létre — Prémium Befektetési Alap néven —, amelynek futamideje a bejegyzéstől 1996. január 31-ig tart. Az alap a 10 000 forint névértékű névre szóló befektetési jegyekből minimum 50 ezer és legfeljebb 300 ezer darabot bocsát ki, amelyek 20 százalékát devizakülföldiek jegyezhetik le.

A Prémium Alap jegyeit már kinyomtatták és mivel a jegyzés december 4-én zárul, a tulajdonos biztos lehet abban, hogy jegyét még az idén megkapja. Vagyis ez esetben nem áll fenn az a veszély, hogy ha a befektető ez év december 31-ig nem veszi át, vagy valamilyen okból — például a jegyek kinyomtatásának késedelme miatt — nem veheti át a jegyet, akkor a befektetéssel járó adókedvezményt nem élvezheti.

A Magyar Külkereskedelmi Bank, mint letétkezelő vállalja a papírok ingyenes letéti őrzését azok számára, akik ezt a jegyzési időszakban kérik. Akik e szolgáltatásokat igénybe veszik, azok jegyeit az allokációt követő 15 napon belül a bank letétbe veszi és arról letéti igazolást ad.

Az alap kizárólag kötvényekbe fektet be: kincstárjegyekbe, fix- és változó kamatozású államkötvényekbe, állami garanciával kibocsátott kötvényekbe, gazdálkodó szervezetek által kibocsátott, állami garancia nélküli, ám magas hozamú kötvényekbe és a jövőben kibocsátásra kerülő — nemzetközi, önkormányzati — kötvényekbe. (A befektetési arányokat törvény szabályozza.)

A befektetési jegy tulajdonosa — ha Magyarországon személyi jövedelmadó fizetési kötelezettsége van — a befektetési jegy megvásárlására fordított összeget a vásárlás évében éves jövedelme 30 százalékáig vonhatja le adóalapjából, amennyiben befektetési jegyét a nyilvános kibocsátás során vette és az év végéig tulajdonosként birtokolja. Ha a vásárlás évét követő három évnél hosszabb ideig nem adja el a befektetési jegyet, akkor az összjövedelméből korábban leírt összeg után már nem kell adóznia.

A Prémium Alapot a többi, zártvégű alaptól — az ingyenes letéti őrzés mellett — az is megkülönbözteti, hogy a letétkezelő bank a befektető kérésére forint folyószámlát nyit és 1993. április 1-jétől folyamatosan ide utalja a hozamot, amely az inflációs becslések alapján számítva — az adó-visszatérítéssel együtt — jóval meghaladja a nettó 20 százalékot. További előny, hogy ha a befektető magánszemélynek sürgősen pénzre lenne szüksége, akkor a bank befektetési jegye nettó eszközértékének 50 százalékáig hitelt nyújt. A kamat a mindenkori legjobb adósnak felszámított hitelkamattal egyezik, jelenleg 26 százalék. E lehetőség tovább növeli a papír likviditását, hiszen azzal kereskedni lehet a másodlagos piacon és bevezetése után a Budapesti Értéktőzsdén.

Az alap létrehozói arra számítanak, hogy a befektetési jegyeket jórészt magánszemélyek vásárolják meg. De az alkalmazottak jutalmazásának is kiváló formája lehet, ha a cégek hitelt adnak dolgozóiknak — amely után sem társadalombiztosítási-, sem nyugdíjjárulékot nem kell fizetni —, befektetési jegyek vásárlására. Annak ellenére, hogy hitelből vették meg a jegyeket, a dolgozók levonhatják adóalapjukból az erre fordított összeget és évente átlagon felüli kamatra tehetnek szert.

K. A.

AUSZTRIA KELETI KERESKEDELME

A Bécsi Kapu forgalma

Még Magyarország a legerősebb partner, de erősítenek a csehek és a szlovákok.

A nyolcvanas évek közepén az európai KGST-országokba irányuló osztrák export 25—30 milliárd schillingre rúgott. Ez az összeg az ország teljes exportjának mintegy 8 százalékát tette ki. Hasonló nagyságrendet és súlyt képviselt a Kelet-Európából származó import Ausztria behozatalában. Osztrák közgazdászok véleménye szerint Ausztria kereskedelme Magyarországgal, Csehországgal és Szlovákiával, valamint Lengyelországgal rövid időn belül elérheti a második világháborút megelőző mértéket. Jelenleg (a cseh- és szlovák szétválás küszöbén) ezek a partnerek adják Ausztria korábbi KGST-kereskedelme értékének több mint 80 százalékát.

1992. első félévében e három országba irányult az osztrák export 11 százaléka, s az előrejelzések szerint az év végére ez az arány megközelítheti a 15 százalékot is. A statisztikák tanúsága szerint e régióban Ausztriának sikerült lekörözni az összes fejlett országot. Sokan ezzel a ténnyel magyarázzák, hogy Ausztriát kevésbé érintette meg a recesszió szele, mint a többi ipari országot.

Ausztria legerősebb kereskedelmi partnere a térségben Magyarország, amely már az osztrák áruk hatodik legnagyobb vásárlója, megelőzve a listán az Egyesült Államokat és Nagy-Britanniát is. Cseh-Szlovákia tavaly még a tizenhatodik helyen szerepelt az osztrák exportlistán, idén viszont már a kilencedik legnagyobb vásárló. Kétségtelen, hogy Ausztria behozatala is növekszik a térségből, de az exporthoz képest szerényebb mértékben. Az idei év első öt hónapjában Bécs számára a keleti kereskedelem 6 milliárd schillinges többletet hozott, s gyakorlatilag ennek köszönheti, hogy a 2,3 milliárdos tavalyi külkereskedelmi deficitet már 1992-es esztendő elején „ledolgozta", s az első félévet csaknem 5 milliárdos többlettel zárta.

Az osztrák gyártók nem örülnek annak, hogy Kelet-Európából mind nagyobb mennyiségben érkezik az országba viszonylag olcsó cement, műtrágya, mezőgazdasági gép és berendezés, építőanyag, valamint közepes minőségű acél. Ezen ágazatok osztrák gyártói gyakran hangoztatják, hogy Bécsnek meg kellene őket védenie az olcsó importtól. (A protekcionista lépések meghozatalát sürgetők gyakran hivatkoznak a viszonylag alacsony kelet-európai energiaárakra és bérekre.) A kormány azonban eddig nem vette figyelembe a védelmet kérő ágazatok tiltakozását, hiszen kereskedelmi mérlege a visegrádi hármakkal magas aktívumot mutat. Amikor az osztrák export Magyarországra több mint 30 százalékkal magasabb, mint az import, amikor Cseh-Szlovákia esetében ez az arány meghaladja a 20 százalékot, Bécs szerint nincsen ok a piacvédelemre.

Bécs inkább különféle kedvezmények nyújtásával igyekszik segíteni az olcsó importra panaszkodó ágazatokat, mintegy időt adva számukra, hogy alkalmazkodjanak az új körülményekhez. Külön kategóriát jelent a cement, amelynek Ausztriába történő exportjáról Bécs még 1992 vége előtt (ekkor számolják fel az importkvótát) szeretne megállapodásra jutni a kelet-európai szállítókkal illetve a kormányokkal. Becslések szerint a ma még „visegrádi hármaknak" nevezett országcsoport mind nagyobb jelenléte az osztrák piacon a verseny szempontjából érzékeny iparágakban összesen mintegy 45 ezer munkahely megszűnését eredményezte.

Ismeretes, hogy az elmúlt évtizedekben Ausztriában számos cég létesített leányvállalatot és lerakatot a kelet-európai országokkal folytatott kereskedelem lebonyolítására. A „visegrádi hármak" az Európai Közösséggel kötött társulási megállapodása többek között kimondja, hogy a vámok leépítésének egyik feltétele a közvetítőkereskedelem megszüntetése. Ez jókora gondot okoz az EFTA-országok azon vállalatai számára, amelyek Ausztriából „szolgálják ki" (az ottani raktáraikon keresztül) a három ország piacát. Hírek szerint hamarosan tárgyalások kezdődnek az EFTA és az Európai Közösség között e problémáról. Ezt a gondot tehát kontinensünk nyugati felén „házon belül" kell megoldani.

Az osztrák vállalatok már a rendszerváltozás előtt is igen aktívak voltak Közép- és Kelet-Európában a működőtőke-befektetések és a joint venture-ök területén. Az elmúlt három esztendőben az osztrák cégek érdeklődése és aktivitása térségünkben ebben a vonatkozásban is jelentősen növekedett. A Közép- és Kelet-Európában tevékenykedő külföldi részesedésű cégek számát ötvenezerre becsülik. A külföldiek közvetlen beruházásai 14 milliárd dollárra tehetők. A WIFO osztrák gazdaságkutató intézet adatai szerint a kelet-európai vegyes vállalatok 14 százalékában osztrák cég a partner. Az intézet számításai szerint a külföldi működőtőke 6,5 százaléka Ausztriából érkezett.

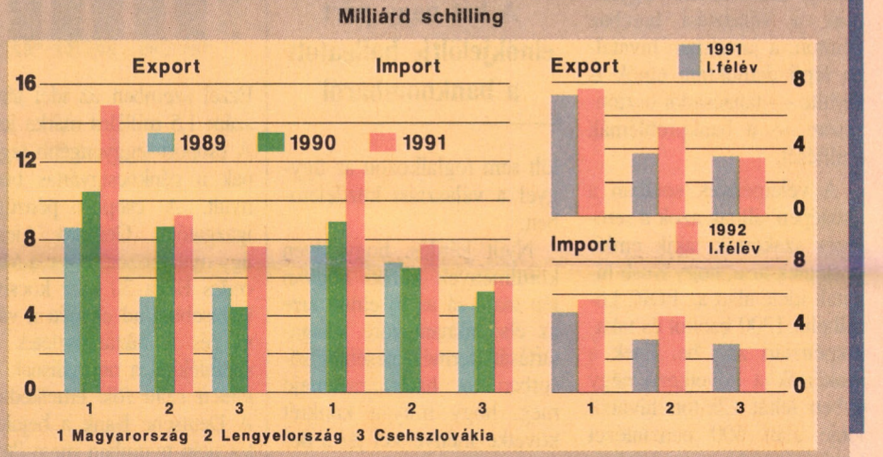
Magyarországon — a WIFO adatai szerint — 2600 osztrák részesedésű vegyes vállalat működik, az összes kelet-európai osztrák vegyes vállalat mintegy 40 százaléka. Cseh-Szlovákiában 1300, Romániában 334, a volt Szovjetunióban 250, Bulgáriában pedig 30 az osztrák részesedésű vegyes vállalatok száma. (Az egykori Jugoszláviában Ausztria 1000 vegyes vállalatban érdekelt, ebből 250 Szlovéniában működik.)

Az osztrák cégek közül elsősorban azok alapítanak szívesen vegyes vállalatot Közép- és Kelet-Európában, amelyek éves forgalma egymilliárd dollár alatt van. (Ezek a vállalatok képviselik a beruházások 58 százalékát.) Az egymilliárd dolláros éves forgalmat meghaladó cégek részesedése az Ausztriából beruházott tőkében 32 százalék. A WIFO felmérése szerint a Közép és Kelet-Európában tevékenykedő osztrák vállalatok csaknem 70 százaléka a jövőben is be akar fektetni a térségben.

Az osztrák befektetők (vegyes vállalati partnerek, illetve privatizációs vásárlók) elsősorban az építőiparban, valamint a fafeldolgozó-, a ruházati-, az elektronikai, a kerámia- és a papíriparban aktívak. A WIFO körkérdésére beérkezett válaszok szerint a vegyipari, a fémipari és a textilipari cégeknek csak viszonylag kis része fektet be Kelet-Európában.

G. GY.

AUSZTRIA KERESKEDELME KÖZÉPEURÓPAI SZOMSZÉDAIVAL

Forrás: Osztrák Gazdasági Kamarák Szövetsége

CLINTON ÉS A BANKVÁLSÁG

Az első aknamező

December 19-én életbe lép a bankfelügyeletről szóló új amerikai törvény. A nagy kérdés: hány banknak kell csődöt jelentenie?

Az amerikai gazdasági életben mindmáig elevenen él a takarékpénztári csődök emléke, amellyel Bush elnöknek 1988 januárjában közvetlenül hivatalba lépése után szembe kellett néznie. A betétek biztonságával foglalkozó és azt garantáló szövetségi intézmény, a Federal Deposit Insurance Corporation (FDIC) mai becslése szerint a takarékpénztári válság kezelése 500 milliárd dollárba került.

Ettől függetlenül sem új probléma az Egyesült Államokban a bankválság, 1980 és 1990 között 1196 bank zárta be kapuit. A harmincas évekből származó banktörvény liberalizálása után (1991-ben) az amerikai bankvilágban soha nem látott mélységű koncentrációs hullám bontakozott ki. Mindez azonban nem változtatott azon, hogy az amerikai bankvilágban a koncentrációs hullámmal párhuzamosan likviditási válság volt érezhető. Voltaképpen ezt a válságot érzékelte az amerikai kongresszus, amikor új bankfelügyeleti törvényt hozott.

A törvényhozás tanult a takarékpénztári csődhullámból

A törvényhozás úgy vélte, hogy „tanulni kell" a takarékpénztári csődhullám keserű következményeiből. Ennek megfelelően úgy intézkedtek, hogy a törvény életbelépésétől, december 19-étől számított 90 napon belül fel kell számolni minden likviditás- és tőkehiánnyal küzdő bankot, illetve takarékpénztárt. A vita voltaképpen arról folyik, hogy az új döntések hány pénzintézetet érintenek és milyen következménnyel járhatnak.

A szélsőségesen leegyszerűsített, mesterségesen optimista álláspontot a távozó elnök, Bush szakértői képviselték. A választási hadjárat során ezek a szakértők gyakorlatilag tagadták a probléma létezését és azt állították, hogy a december 19-én életbe lépő törvény az Egyesült Államok 12 ezer pénzintézetéből legfeljebb néhány tucatot érint és hogy az FDIC megfelelő pénzügyi eszközökkel rendelkezik majd a válság kezeléséhez. Ugyancsak a választási harcban Clinton, a januárban hivatalba lépő demokrata elnök is kerülte — tanácsadói ösztönzésére — a bankproblémák említését.

A véleményeket sorában a „középen" állnak azok a semleges szakértők, akik emlékeztetnek arra, hogy Bush hivatali ideje alatt az FDIC körülbelül 1300 bankot és takarékpénztárt zárt be. Ezek a szakértők a következő négy évben tehát Clinton hivatali ideje alatt 600 pénzintézet bezárásával és ezernyi felvásárlási valamint fúziós ügylettel számolnak.

Ennél lényegesen borúlátóbb az a nagy feltűnést keltett könyv, amelyet két bankszakértő, Roger J. Vaughan és Edward W. Hill hozott nyilvánosságra. E szerint a 12 ezer amerikai bankból 1179 jelenleg „technikailag már inzolvens", 1492 pedig „felszámolásra érett". A két szakértő szerint az előbbi csoporthoz tartozó pénzintézeteket már a múlt év végén be kellett volna zárni, s akkor ezt az FDIC még 75 milliárd dolláros költséggel meg tudta volna oldani. A szerzők számításai szerint az FDIC-nek a probléma megoldása ma már mintegy 275 milliárd dollárba kerülne. Ugyancsak a Vaughan—Hill álláspont szerint az FDIC (amely még mindig küzd a takarékpénztári csőd pénzügyi következményeivel) nincs abban a helyzetben, hogy ezeket az eszközöket előteremtse.

A szerzők szerint az amerikai bankok likviditás-problémái és potenciális válsága „még nyugtalanítóbb, mint a gyenge dollár vagy a költségvetési deficit problémája". Az, hogy ezt a témát a választási harcban csak Ross Perot említette meg, és mindkét nagy párt jelöltje hallgatott róla — éppen az ügy gazdaságpolitikailag robbanékony mivoltával függ össze. A washingtoni Public Opinion Strategies közvélemény-kutató intézet szerint ugyanis „az egész bankválság magán viseli mindkét nagy párt ujjlenyomatát s ezért valamiféle hallgatólagos pártközi paktum értelmében egyik jelölt sem foglalkozott az ügygyel a választási küzdelemben.

A két nagy párt elnökjelöltje hallgatott a bankbombáról

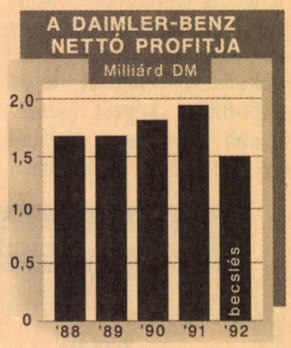
Nyílt kérdés, hogy ilyen körülmények között hogyan lép majd rá az új elnök erre az első aknamezőre. Magatartását természetesen elsősorban az határozza majd meg, hogy milyen konkrét következményekkel jár a december 19-én életbe lépő törvény a Clinton 1993. január 20-ai hivatalbalépését megelőző egy hónap alatt. Hosszú lejáratra azonban szakértők szerint elkerülhetetlen az amerikai bankrendszer átfogó reformja — mindenekelőtt annak általános jóváhagyása, hogy egy adott bank az Egyesült Államok egész területén és ne csak egy vagy több meghatározott államban tevékenykedhessen. E szakértők szerint a betétek garanciaformáján is változtatni kell. A jelenlegi, 100 ezer dolláros betéthatárig terjedő abszolút betétgarancia e szakértők szerint az eddigi formájában nem tartható. Az mindenesetre tény, hogy Clinton, illetve pénzügyi szakértői eddig még semmilyen formában nem foglaltak állást a bankreform ügyében.

G

VILÁGVÁLLALATOK VILÁGA

A Mercedes rázós úton

■ Bejelentették, hogy a Daimler—Benz-csoport nettó profitja 1992-ben a tervezettnél és a tavalyinál lényegesen alacsonyabb lesz. A terv szerint a gépkocsi, repülőgépgyártó és elektromos ipari érdekeltségekkel rendelkező csoport ebben az évben a tavalyinak megfelelő, 1,94 milliárd márka nettó profitot termelt volna.

Ezzel szemben az idei tényszám 1,5 milliárd márka lesz. A csoport leggyengébb tagjának a gépkocsigyártás bizonyult. A csoport pénzügyi igazgatója, Gerhard Liener úgy nyilatkozott, hogy a Mercedes Benz 30 ezer kocsival kevesebbet ad el idén a vártnál és a raktárkészletek 40 százalékkal a normálisnak tekintett szint fölé emelkedtek. A Deutsche Bank a bejelentés után nyomban megváltoztatta korábbi előrejelzését. E szerint a csoport egy részvényre eső bevétele idén 57 helyett 50, jövőre 47 helyett 40 már lesz. A frankfurti tőzsdén a kettős bejelentés hatására 2,8 százalékkal estek a Daimler Benz részvények.

British Steel: további elbocsátások

■ A kelet-európai acéltermékekre kivetett EK dömping vám hátterével kapcsolatos a British Steel közlése. A privatizált, hajdani állami angol acéltröszt bejelentette, hogy az év második és harmadik negyedében 51 millió font adó előtti veszteséget termelt. Részvényei 8 százalékot estek a tőzsdén s ezzel az eddigi legalacsonyabb szintre zuhantak. Nagy-britanniai alkalmazotti létszámát az elmúlt két évben az acélipari vállalat már 20 százalékkal csökkentette. A British Steel most bejelentette: további elbocsátások válnak szükségessé, amennyiben az EK nem hajtja végre az európai acélipar átstrukturálását és nem korlátozza tovább a dömpingnek minősített kelet-európai exportot. Nagy-Britannia arra kívánja rávenni az EK irányító szerveit, hogy meghatározott minimális árat állapítsanak meg a kelet-európai acélimporttal szemben.

Honda: zuhan a haszon

■ A Honda japán autógyár közölte, hogy 25 esztendő óta először csökkenés mutatkozik üzleti forgalmában és profitjában. Az adó előtti haszon az év második és harmadik negyedében 12,2 százalékkal esett. Riválisa, a Mazda ennél drámaibb, 73 százalékos adó előtti profitcsökkenést jelentett be. A szakértők szerint a recesszió által okozott nehézségek két csoportra osztották a japán autógyártást. Legerősebben a Nissan és a Mazda szenvedte meg a visszaesést, míg a Toyota és a Honda viszonylagosan mérsékelni tudta a veszteséget, radikális költségcsökkentési programjuk következtében.

AT&T: befektetés Lengyelországban

■ Az amerikai AT&T telekommunikációs tröszt megvásárolta a lengyel Telfa telefonkészülék- és felszerelésgyártó vállalat 80 százalékát. A vételár 28 millió dollár. A megállapodás szerint a jelenleg veszteséges lengyel vállalatba az AT&T további 45 millió dollárt fektet be és alaptőkéjét 7,2 milliárd dollárral emeli. Ez az első eset, hogy nyugati befektető lép be a lengyel telekommunikációs ágazatba. Lengyelországnak rendkívül nagyszabású telekommunikációs programja van: 2000-ig meg akarják háromszorozni az ország telekommunikációs kapacitását. Az AT&T, a Siemens, az Alcatel és az Ericksson versenyével szemben szerezte meg a Telfa részvénytöbbségét.

PÁL ANDRÁS

A büdös tojás, a csőrepedés és az egészségügy

A magyar egészségügy változatlanul beteg. Ennek megállapításához nem szükséges orvosi diploma, miként Bernard Shaw szavaival — ahhoz sem kell tyúknak lenni, hogy egy tojás büdös voltát megállapíthassuk. Orvosként azonban sok mindent belülről látok.

Magyarország ma „élenjáró" a szív-érrendszeri halálozás, a halva születés, a várható alacsony élettartam terén. Ennek természetesen sokféle társadalmi, gazdasági és életmódbeli oka van, de az egészségügyi ellátás szerepe is nyilvánvaló ebben. A betegek inkább csak a zsúfoltságra, a gondoskodás hiányára és persze a hálapénzre meg a növekvő gyógyszerárakra panaszkodnak, orvosként azonban a műszerek hiányát is érzékeljük, és azt, hogy a kórházi gyógyszerek lassan megfizethetetlenek. Az egészségügyi dolgozók rosszul fizettetnek, túlterheltnek és hivatalnoki munkára kényszerítettnek érzik magukat. A kormányzat eközben az egészségügyi kiadások reálértékben való csökkentésére törekszik. Ha mindenki elégedetlen, a helyzet igencsak megérett a reformra, s ez a folyamat meg is kezdődött.

Az egészségügy átalakításáról azonban az ember előtt egy olyan lakás képe ötlik fel, melynek lakói egy csőrepedés apropóján láttak hozzá a teljes átépítéshez, anélkül, hogy ahhoz tervvel és pénzzel rendelkeznének, s most a romokon élik mindennapjaikat.

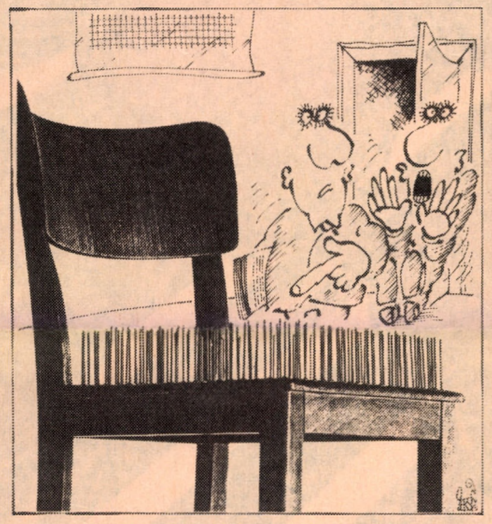
Ez a csőrepedés az egészségügyben a pénzhiány, melynek végiggondolatlan módszerekkel való kezelése látszat-eredmények kedvéért a még működő rendszereket is romba döntheti. Például az egészségügyi kiadások csökkentését egyesek a kórházi ágyak számának csökkentésével, sőt egész kórházak bezárásával is lehetségesnek tartják. Indokként az egy főre jutó kórházi ágyak és orvosok európai átlaghoz viszonyított magas számára hivatkoznak. Az adat valós. Csakhogy a fejlett országban a betegeket például a műtétek után pár nappal hazaengedik, s az utókezelést megfelelő ápolószemélyzet vagy a család végzi. Valószínű, hogy a magyar betegeknek is kedvezőbb, a TB számára pedig olcsóbb lenne erre szakosodó szociális ellátó hálózatok felállítása, az ellátásban résztvevő családtagok kieső fizetésének kompenzálása. Ezek híján azonban a kórházi ágyszám csökkentése csak az ellátást rontaná.

Egy nyári kormányrendelet szerint — a szabad orvosválasztás, mint általánosan vallott reformalapelv nagyobb dicsőségére —, ha valaki nem az illetékes szakrendelést veszi igénybe, részleges vagy teljes térítést kell fizetnie. A fővárosi önkormányzat azonban engedélyezte, hogy a budapesti intézményekben akkor is térítésmentesen lehessen ellátni a betegeket, ha azok nem oda tartoznak. A népjóléti tárca szerint ez a rendelet kijátszása. A vita pillanatnyi eredménye az, hogy beutalóval, előzetes megbeszélés alapján a beteg a választott kórházban kezeltetheti magát. Ez a gyakorlat, tartósítja a hálapénzt, növeli az orvosok adminisztrációs terheit, ugyanakkor a kórházak bevétele továbbra sem az ellátott betegek számától függ.

Ráadásul az egészségügyi reform egyes lépései feleslegesnek tűnő kiadásokkal járnak. Például teljesen érthetetlen a számomra, hogy miért volt olyan sürgős az idén elkezdeni a kórházak és szakrendelők — szakmailag egyébként is erősen vitatható — szétválasztását, melynek következtében a szakrendelőknek most új, önálló műszaki-gazdasági bázist kell létrehozniuk.

Attól tartok, ezek a bázisok, nemhogy elhárítanák, sokkal inkább előidézik a „csőrepedést" az egészségügyben.

SZÁMVEVŐSZÉK

GERSE LÁSZLÓ RAJZA

GONDA GYÖRGY

A kor szelleme

Egyre jobban zavarnak a magyar újságokat már-már elöntő olyan álláshirdetések, amelyekben a jelentkezés, az alkalmazás (és természetesen az alkalmasság) egyik előfeltétele a „legfeljebb 35", jó esetben 40 éves életkor. Tessék csak megfigyelni, a hirdetésekben az életkor sok esetben vastagabb betűvel jelenik meg, mint a szaktudás, a végzettség, a gyakorlat és a nyelvismeret iránti igény!

Természetesen minden vállalatnak, intézménynek szíve joga, hogy maga határozza meg, hány éves munkatársakat kíván alkalmazni. A fejlett országokban ilyen hirdetéseket már esztendők óta nem lehet feladni és megjelentetni, hiszen a demokratikus társadalmakban az effajta diszkriminációnak sincs helye. Nálunk pedig: azok a „betelepülő" nyugati cégek, amelyeknek odahaza, Nyugat-Európában, vagy az Egyesült Államokban eszükbe sem jut „legfeljebbes" álláshirdetést feladni — hiszen ezzel ott saját imázsukat ásnák alá — közvetlenül vagy fejvadász vállalatokon keresztül nyíltan kirekesztik a 35—40 éven felüli szakember-aggastyánokat. Legalább a fejvadász cégek vennék maguknak azt a fáradságot, hogy figyelmeztessék külföldi és újabban hazai megbízóikat, ezeket a gyarmati, „üveggyöngyös" módszereket ezen a 93 ezer négyzetkilométeren nem igazán „csípik". A magyar és a külföldi érdekeltségű menedzserkeresőktől ennyi önállóságot, szakértelmet, helyismeretet bizonyára elvárnának megbízóik is, s ettől a közbeszösszenéstől még bevételük sem csökkenne.

Hiszen annyi trükk van a nemkívánatos (életkorú) személyek távoltartására. Több, mint négy esztendőt dolgoztam New Yorkban, ahol igazán volt lehetőségem raffinált álláshirdetéseket olvasni és sok vállalati személyzeti, pardon, humánpolitikai vezetővel beszélgetni; de egyiküknek sem jutott eszébe a számára és cégére komoly negatív következményekkel járó életkordiszkrimináció, amit az óceán túlsó partján az esélyegyenlőség durva megsértésének tartanak, s ezért már bírósághoz lehet fordulni. Klasszikus „személyzetis" példa az USA-ból: ha egy meghirdetett munkakörbe nem kívánnak színes bőrűt felvenni, akkor az alkalmazási feltételek közé becsempészik — például — a német nyelvtudás szükségességét. Köztudott, hogy a feketék nem igazán beszélik a németet, tehát nem is küldenek életrajzot. Az alkalmazott és a lehetséges trükkök, finomságok száma szinte végtelen, érdemes volna megismerkedni velük — aki szükségét érzi.

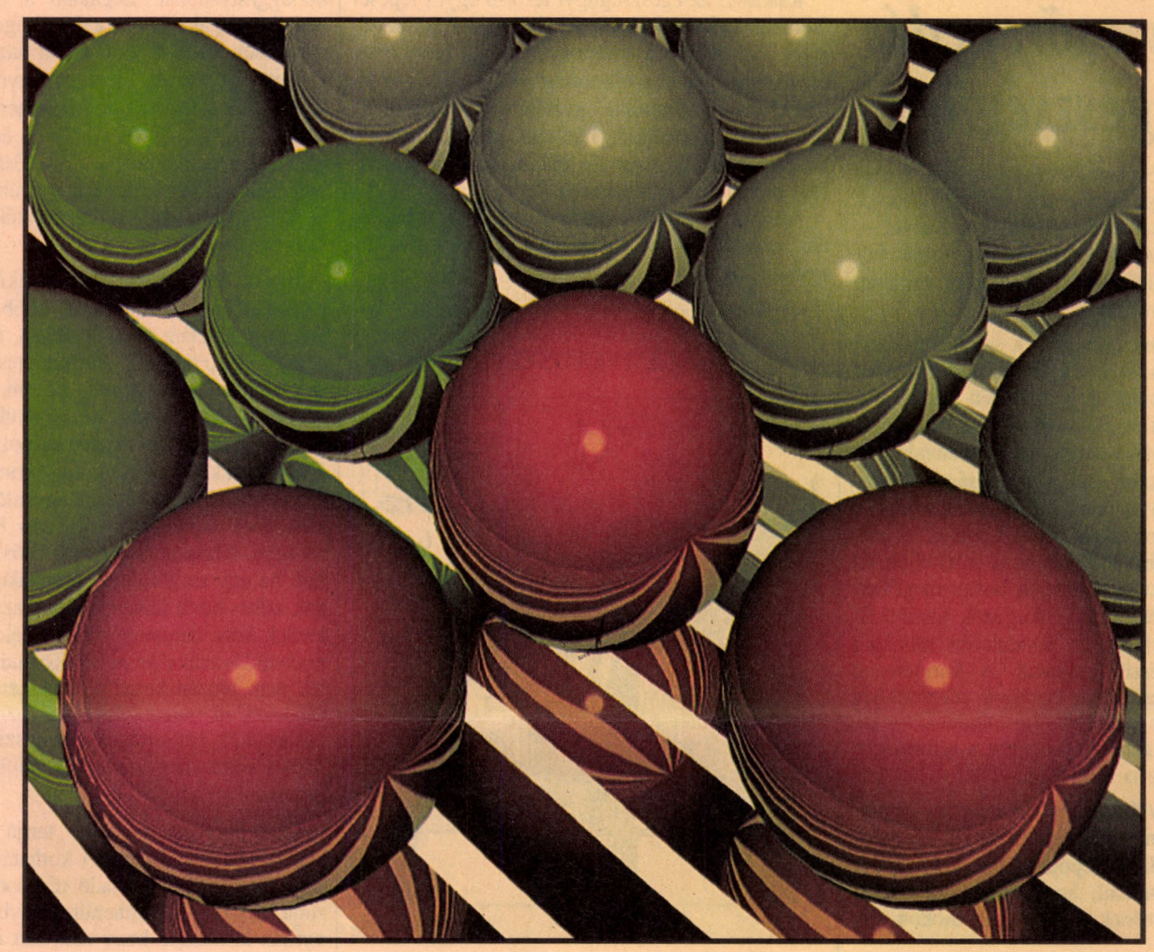
Give him (her) a chance, tartja az angol szólás, add meg a lehetőséget! A korhatár megjelölésével ugyanis a hirdetést feladó cég önmagát is behatárolja, kisebb szakemberállományból válogathat, s nyíltan kimondja, hogy nem tart igényt a 35—40 éven felüliek szaktudására, gyakorlatára, szakmai és üzleti kapcsolati rendszerére, jó értelemben vett rutinjára. Lelke rajta. De annyi esélyt idehaza is meg kell adni az „öregeknek", hogy legalább beküldhessék pályázatukat, életrajzukat az álláshirdetésekre. Igaz, ezzel több munkájuk lesz a személyzeti vagy az operatív részlegeknek, de hátha fönnakad a hálón néhány értékes korosodó „gyöngyszem"is s így kevesebb életrajz kerül a „kerek doszszióba", a papírkosárba.

Nyílt titok, hogy a munkaadók nem szívesen vagy egyáltalán nem alkalmaznak olyan asszonyokat, akik többgyerekesek, vagy csemeté(ke)t szeretnének, Jóízlésük vagy éppen cégük hírneve azonban mégis visszatartja őket olyan hirdetésektől, amelyekben „szülni garantáltan nem akaró" hölgydolgozókat keresnek.

Magyarországon az alkalmazotti, értelmiségi pályákon is növekszik a munkanélküliség. Ebben a helyzetben sem bölcs dolog az esélyegyenlőtlenség nyílt hirdetése. Egyszer talán mi is túl leszünk a vadkapitalizmus és a vaddemokrácia korszakán, s akkor az ide tőkét hozó nyugati cégek, valamint a „korozó" magyar vállalatok „legfeljebb"ezen a területen is Európa civilizáltabb iránya felé tartanak majd.

Postabank

- garancia a bizalomért -

A Postabank és Takarékpénztár Rt. 3200 postahivatalból álló pénztári hálózata és saját kereskedelmi banki fiókhálózata révén olyan pénzintézet, amely valóban univerzális bankként működik.

Szolgáltatásai a forintműveletek mellett kiterjednek a devizaműveletekre is.

A Postabank újabb fiókot nyitott az Andrássy úton, ahol teljeskörű lakossági szolgáltatásaival várja ügyfeleit.

Cím:
Budapest VI., Andrássy u. 5.
Telefon: 269-6527

Nekünk az Ügyfél az első!

POSTA BANK

Magyar-Osztrák Pénzintézet

ellenvetésben, ám a regresszivitás csak akkor érvényesül, ha az áfa-kifizetéseket a jövedelem százalékában fejezik ki. Fogyasztói alapon nincs regresszivitás. Felmerült az is, vajon az értéknövekedési adó keretei között kell-e önmagában a regresszivitást vizsgálni, vagy egyéb adó- és kiadási intézkedések összefüggésében. Elképzelhető — bár nem szerencsés — többféle adókulcs alkalmazása, a luxuscikkek aránytalanul magas megadóztatásával, a szegények fogyasztói kosarában szereplő cikkek alacsonyabb kulcsokkal történő adóztatása mellett. Korrekciós lehetőségek nyílnak a jövedelemadók területén, növelhetők a szegények számára kifizetett transzferek. Még a fejlett piacgazdaságokban sem sikerült azonban kielégítően elkülöníteni a főleg szegények által fogyasztott termékeket, hiszen nem mindig a termékfajta, hanem inkább a minőség tér el. A háztartási kiadások vizsgálati eredményei azt mutatták, hogy az adókulcs csökkentéséből abszolút összegben a gazdagok kétszeranyi hasznot húznak, mint a szegények. Gyakorlatilag a 0-kulcsos adóztatás (az EK-ban Nagy-Britannia) sem jár számottevő jövedelem-kiegyenlítő hatással. Igen megnőnek az adminisztrációs költségek, s amennyiben alkalmazzák a 0 kulcsokat, meg kell növelni a normál kulcsot, s így a termelési és fogyasztói döntések méginkább eltorzulnak. Hasonlóan nincs sok értelme egyes luxuscikkek magasabb kulcsú adóztatásának, ugyanis mindösszesze a fogyasztói kiadások 5 százalékáról van szó. Ennek ellenére tény, hogy politikai — szociális okokból az áfát alkalmazó 21 OECD-országból 14-ben érvényesek az alapvető cikkekre (ruházat, élelmiszer, gyógyszer, háztartási fűtőanyag, tömegközlekedés) kedvezményes adókulcsok, s 7 országban erőteljesen megadóztatják a luxuscikkeket.

N. J.

NEMZETKÖZI GYÓGYSZERIPAR

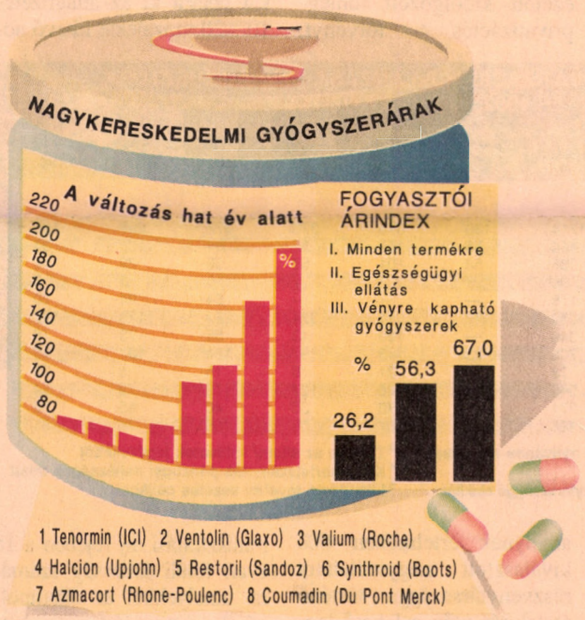
Keserű pirula — cukormázzal

Az elhúzódó gazdasági visszaesés ellenére a világ nagy gyógyszeripari cégeinek nyeresége minden korábbit felülmúl

Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban a vezető gyógyszeripari cégek nyeresége évi 15—25 százalékkal bővül, áremeléseik jóval meghaladják az infláció növekedési ütemét. A következő években viszont csak azok a vállalatok számíthatnak továbbra is kiugró eredményre, amelyek minél több új, saját fejlesztésű terméket hoznak forgalomba.

Kontinensünk nyugati felén a tőzsdéken kelendőek a gyógyszergyárak részvényei, árfolyamuk és az éves osztalék folyamatosan emelkedik. Különösen jó teljesítményt nyújtanak a nagy vegyipari konszernek gyógyszergyártó üzletágai. Nyereségük növekedésének üteme az utóbbi három évben messze meghaladta az anyavállalatokét. Miközben a Hoechst, a Bayer és az ICI vegyipari konszernek nyeresége 50 százalékkal csökkent, a három cég nevével fémjelzett gyógyszergyárak profitja 40, 48 és 38 százalékkal emelkedett. Az elmúlt három évben az Akzo 49, a Ciba Geigy 27, a Rhone Poulanc 167 százalékos nyereségbővülésről adott számot. Nem panaszkodhat az üzletmenetre a többi nyugat-európai „nagyágyú", a Sandoz, a brit Glaxo, valamint a svéd Astra sem.

Az Egyesült Államokban a vezető gyógyszergyárak nyeresége 1988 óta évi 20—25 százalékkal növekszik. A világ első számú gyógyszerpiacán az árak rohamosan emelkednek. A nyolcvanas években évi 9,6 százalékkal nőttek a gyógyszerárak, miközben az infláció éves átlaga nem érte el a 4 százalékot. A gyárak az áremelést azzal indokolták, hogy egyre többet fordítanak kutatásra és fejlesztésre: 1980-ban bevételeik 11,7, tavaly pedig már 16,1 százalékát fordították K+F-re. A kormányzat, a betegbiztosítók és a közvélemény számára ez nem elfogadható magyarázat, s nem véletlen hogy Bill Clinton már a választási kampány során kilátásba helyezte a gyógyszerek árának központi ellenőrzését. (Érdemes megjegyezni; a fejlett országokban csak az Egyesült Államokban és Dániában nem avatkoznak be a hatóságok a gyógyszerek árának alakulásába.)

A nagy amerikai gyógyszergyárak időben megérezték a veszélyt. Egy részük bejelentette, hogy belátható időn belül nem kíván árat emelni, mások viszont az áremelést az infláció alakulásához kötik. 1992 második negyedévében az amerikai gyógyszergyárak többségének nettó profitja még meglehetősen magas volt: az előző negyedhez képest a Pfizer és a Johnson and Johnson 14, a Merck és az Eli Lilly pedig 12 százalékkal növelte nyereségét. Tíz százalék fölötti profitnövekedésről adott számot az Upjohn, a Bristol-Myers Squibb és a Warner-Lambert is.

Clinton fellépése az árellenőrzés bevezetésére már a választási harc őszi szakaszában megváltoztatta az iparág helyzetét. A korábban „szokásos" áremelések elmaradása drasztikus takarékossági és ésszerűsítési intézkedések bevezetésére kényszerítette a gyógyszergyárakat, miközben részvényeik árfolyama 10 százalékkal csökkent a tőzsdén. Néhány hónap alatt jelentősen mérséklődött a nyereség növekedési üteme az iparágban, s sorra láttak napvilágot a karcsúsítási programok.

Szakértők véleménye szerint az amerikai gyógyszergyárak többsége számára végetért az aranykor, s most a polarizálódás évei következnek. Csak azok a gyártók számíthatnak — az előző évekénél jóval kisebb — nyereségre, amelyek új termékekkel tudnak berobbanni a piacra. A Merck, a Pfizer és az Upjohn hírek szerint számos jól jövedelmező medicinát dob hamarosan a piacra. A Bristol, a Syntex és még néhány nagyvállalat tarsolyában nincs, vagy alig van új termék, ráadásul a következő 2—3 évben szinte egyidőben szűnik meg néhány, nagy nyereséget hozó gyógyszerük szabadalmi védettsége.

Mind az USA-ban, mind pedig Nyugat-Európában rohamosan terjednek az úgynevezett generikus gyógyszerek. Ezek olyan készítmények, amelyeket a védettség lejárta után az eredeti márkával azonos összetételben, de más néven gyártanak és forgalmaznak a kisebb gyógyszeripari cégek. A generikus gyógyszerek ára 40—60 százalékkal alacsonyabb az „eredetinél", hiszen a gyártóknak nem kellett nagy összegeket fordítaniuk kutatásra és fejlesztésre, s a márkát sem kell megfizettetniük a vevőkkel. (Új jelenség, hogy a vezető gyógyszergyárak is mind gyakrabban állítják maguk elő márkás termékeik generikus változatát.)

A nyugat-európai gyógyszergyáraknak nem kell a polarizálódástól tartaniuk, hírek szerint a következő években sok új termékkel jelennek meg a piacon. Nyereségük továbbra is magas marad annak ellenére, hogy áraikat ellenőrzik. Ehhez a kontrollhoz azonban ők már hozzászoktak, s ennek fényében alakították, formálták árpolitikájukat.

GONDA GYÖRGY

LENGYEL PRIVATIZÁCIÓ

Gyorsítási kísérletek

Eddig nem sikerült gyors áttörést elérni. Varsóban 3 év alatt 4 kormány és 5 privatizációs miniszter volt.

Az 1990-ben elfogadott privatizációs törvény két utat jelölt ki a privatizációra. Az úgynevezett tőkeprivatizáció keretében az állami üzemek társasággá alakíthatók, egyedüli tulajdonos az állam. Ezután a céget bevezetik a tőzsdére, vagy nyilvánosan elárverezik, illetve közvetlenül eladják egy befektetőnek. A másik módszer a likvidációs eljárás, mely lehetővé teszi az állami vállalatok jogi felszámolását és vagyontárgyainak (beleértve a tartozásokat is) részbeni vagy teljes körű privatizációját eladás, más cég bevonása, vagy újonnan alapítandó társaság számára történő bérlet vagy lízing révén.

A likvidációt a privatizációs minisztériumban kell engedélyeztetni, a kezdeményező fél a vállalati munkástanács vagy alapító szerv, illetve az adott vállalatot eddig felügyelő állami szerv. Ha nem az illető vállalat vezetősége és munkástanácsa kezdeményezi a likvidációt, jogosult a likvidációs döntést bíróságon felülvizsgáltatni.

A tőkeprivatizáció keretében a társasággá történő átalakítás célja ugyan a vállalati ellenőrzés kivonása a munkástanácsok kezéből, az állami tulajdonú részvénytársaságok felügyelőbizottságaiba azonban a tagok egyharmadát a dolgozók delegálják, és kárpótlásképpen az alkalmazottak a kibocsátási árfolyam 50 százalékáért megszerezhetik a vállalati vagyon legfeljebb 20 százalékát. A részvények fennmaradó hányadát a társasággá alakítást követő 2 éven belül kell eladni.

Az 1992 júliusában megválasztott Suchocka kormány elfogadta és a szejm elé terjesztette az egy évvel ezelőtt kidolgozott tömegprivatizációs törvényt, amelynek értelmében 600 kiválasztott nagyvállalatot részvénytársasággá történő átalakítás után a lehető leggyorsabban privatizálnak (eredetileg 400 cég szerepelt ebben a körben). A kijelölt vállalatok részvényeinek 60 százalékát 15—20 magánbefektetési alapnak adják. Egyetlen vállalat részvényeinek legfeljebb 33 százaléka kerülhet egy adott alaphoz, a fennmaradó 27 százalékot a többi alap kapja meg. Az eljárás lehetővé teszi, hogy minden vállalat domináns befektető kezébe kerüljön. Az aktív szerkezetátalakítást szolgálja, hogy a domináns befektetési alap teljhatalmat élvez, kereskedhet vállalatrészekkel, új tőkét vonhat be, leállíthat vállalatokat, megszüntethet vállalatrészeket, szélnek ereszthet a korábbi vezetőséget, elbocsáthatja a dolgozókat. A magán-befektetési alapok vezetői neves külföldi menedzserek lesznek.

A tömegprivatizációs program keretében az alkalmazottak kedvezményesen vásárolhatják meg a vállalati részvények 10 százalékát, 30 százalék átmenetileg állami tulajdonban marad. A kormányzat 1994-ben kuponokat bocsát ki az átlagfizetés 10—20 százalékát kitevő adminisztrálási díj fejében a 18 éven felüli lakosság számára, amelyekkel az állampolgárok részesedést szerezhetnek a befektetési alapokban.

Decentralizáltan folyik a kisprivatizáció (kisebb szolgáltató vállalatok, kiskereskedelmi üzletek) a helyhatóságok irányításában. Leggyakoribb az alkalmazotti kivásárlás, de az esetek többségében csak meghatározott időre szóló használati jogot lehet szerezni.

Janusz Lewandowski privatizációs miniszter szerint 1992. I. félévében 7 állami vállalatot adtak el. Megkezdték a LOT privatizációját, 1993-ban magánkézbe adják az olaj- és rézipart.

LUXNÉ
DR. KOVÁCS ETELKA

A LENGYEL PRIVATIZÁCIÓ HULLÁMZÁSA 1990 AUGUSZTUSA ÉS 1992 JÚNIUSA KÖZÖTT

	Összesen	Aug.—dec., 1990.	Jan.—jún., 1991.	Júl.—szep., 1991.	Okt.—dec., 1991.	Jan.–márc., 1992.	Ápr.—jún., 1992.
1. Az állami vállalatok száma, melyekben megkezdődött vagy lezárult a privatizáció	1714	130	375	376	377	296	160
2. Tőkeprivatizáció	464	58	104	52	94	123	33
3. Esetenkénti privatizáció[1]	286	58	104	52	30	29	13
4. Ebből lezárult	36	6	7	7	10	3	3
5. Tömegprivatizáció[2]	178	—	—	—	64	94	20
6. Likvidáció	1250	72	271	324	283	173	127
7. Ebből lezárult[3]	349	—	100	43	55	73	78
8. 19-es cikkely szerint[4]	708	28	145	197	164	101	73
9. Ebből lezárult	78	—	21	8	15	8	26
10. 37-es cikkely szerint	542	44	126	127	119	72	54
11. Ebből lezárult	271	—	79	35	40	65	52
12. Lezárt privatizációk száma[4+7]	385	6	107	50	65	76	81

[1] Társasággá alakítás (Rt., Kft.), majd nyilvános árverésen eladás egyéni befektetőknek
[2] 100 százalékos állami tulajdonú részvénytársasággá alakítás
[3] Törölve az állami vállalatok jegyzékéből
[4] Kényszerfelszámolás pénzügyi nehézségek miatt
[5] Likvidáció további vezetés céljából

VILÁGVÁLLALATOK VILÁGA

A Samsung belép a tőzsdére

■ A Financial Times szóuli információja szerint jövő év elején a Samsung Electronic dél-koreai vállalat magyar leányvállalatának részvényei megjelennek a budapesti tőzsdén. A lap szerint ez az első eset, hogy egy koreai vállalat helyi leányvállalata a tőzsdére bocsátja részvényeit az adott országban. A lap megjegyzi, hogy az ilyen műveleteket a koreai pénzügyminisztérium szigorúan ellenőrzi.

Alcatel Sesa: Halló, ott Varsó?

■ A spanyol Alcatel Sesa cég leszállította Lengyelországnak Közép- és Kelet-Európa 8, úgynevezett tranzittelefonközpontból álló legmodernebb digitális telekommunikációs hálózatát. A rendszer mintegy 1 millió új előfizető bekapcsolását teszi lehetővé. Azt várják, hogy Varsóban még ez év végére elérhetik a 100 lakosra jutó 30 telefonkészülék arányt.

Az első lengyel bankfúzió

■ Az IG Bank, Lengyelország egyik legnagyobb magánkézben lévő bankja átvette az ellenőrzést a veszteséges Lodzki Bank Rozwoju (LBR) felett. Ez az első fúzió a bankszektorban, mióta három évvel ezelőtt a lengyel bankreform megkezdődött. Az IG-bank egyike annak a két lengyel banknak, amelyek részvényeit jegyzik a varsói tőzsdén. A fúzió során a bank 99 százalékos ellenőrzést szerzett az LBR felett. Az LBR a fúzió időpontjában 24 fiókkal rendelkezett Lengyelországban.

Svéd bankok: hitelképesség

■ A világ legtekintélyesebb, hitelképességet vizsgáló ügynöksége, a Standard & Poor's a múlt héten idén már harmadízben csökkentette a legnagyobb svéd bank, a Skandinaviska Enskilda Banken besorolását. Az akció rendkívül komoly tükröződése a svéd bankrendszer problémái miatt kifejeződő nemzetközi aggodalomnak. Az ügynökség ezzel egyidőben a Svenska Handelsbanken hitelképességi besorolását is csökkentette.

Thyssen: osztalékcsökkentés negyedszer

■ Németország legnagyobb acéltermelője, a Thyssen Konszern a szeptember 30-án befejeződött 1991—92-es pénzügyi évben immár egymást követő negyedik alkalommal volt kénytelen nyereségcsökkenést jelenteni. Ezúttal a nyereség 32,7 százalékkal csökkent (350 millió márka volt, az előző év 520 milliós nyereségével szemben; az 1988—89-es rekordévben a nyereség még 825 millió márka volt). A konszern úgy döntött, hogy a nyereség zsugorodása miatt 20 százalékról 12 százalékra csökkentik az osztalékot. A vállalat közlése szerint a nyereség csökkenésének alapvető oka a nemesacél árzuhanása.

CIGA: Aga Khán sem bírja

■ Az Aga Khán által ellenőrzött nemzetközi luxusszálloda-lánc, a CIGA 717 millió dolláros adósságot halmozott fel. Milánóban közölték, hogy szálloda-portfóliójának jelentős részét eladja egy olasz magánbefektetőnek. A CIGA-láncnak 6 európai országban 36 szállodája van, amelyek a recesszió következtében csökkenő luxuskereslet okán nagy veszteségeket halmoztak fel. 1991-ben a veszteség mintegy 80 milliárd dollár volt. A CIGA részvényei a bejelentés után a milánói tőzsdén két nap alatt 7,5 százalékkal estek.

LÁZTALAN CÉGHÁZASSÁGOK

Amerikai—francia versenyfutás

Az elhúzódó gazdasági visszaesés miatt csillapodott a belföldi és a nemzetközi cégfelvásárlási, -egyesülési láz is

1992-ben már nyoma sem volt annak a fúziós láznak, amely a nyolcvanas évek második felében „égette" a fejlett országok vállalatait és pénzintézeteit. Az elmúlt három esztendőben a korábbinál jóval kisebb számú és összértékű bekebelezések és összeolvadások hátterében elsősorban két stratégiai cél állott: egyrészről az amerikai cégek jelenlétének erősítése az egységes nyugat-európai piac megteremtése előtt. Természetesen a jelenlegi viszonylagos fúzióapályban is a fő hajtóerő a vállalati piac és a nyereség növelése.

1991 első kilenc hónapjában a világon 11 725 cégfelvásárlás és fúzió történt, ezek együttes értéke 341,2 milliárd dollár volt. Az idei év azonos időszakában 10 600 ügylet köttetett meg 288,1 milliárd dollár értékben. (Az 1992-es év egészére vonatkozó adatok csak a jövő esztendő közepén lesznek ismertek.) A csökkenés tehát 16 százalékos annak ellenére, hogy évtizedünkben a bekebelezés és a fúzió már fontos és elfogadott gyakorlata a vállalatok önátalakításának.

Összértékben még mindig az amerikai cégek járnak az élen a vállalatfelvásárlások és fúziók területén. Az első kilenc hónapban 127,8 milliárd dollárt fordítottak odahaza és külföldön ilyen jellegű befektetésekre, 18 százalékkal kevesebbet, mint egy esztendővel korábban. Az USA-ban lebonyolított bekebelezések közül mindössze kilencnek az értéke haladta meg az egymilliárd dollárt, s ez az alacsony szám drasztikus visszaesést jelent a 80-as évek magas üzletszámaihoz viszonyítva. (Az idei listát a Sprint telefontársaság vezeti, amely 2,85 milliárd dollárért vásárolta meg a szakmabeli Center Corporationt.) Különösen csökkent a fúziók száma az USA-ban a bankszakmában és a gépipar területén.

Az alacsony hitelkamatok sem serkentik az amerikai cégeket a hazai felvásárlások számának bővítésére. Sőt, a bekebelezések nagyobbik része nem is bankhitelből, hanem készpénz ellenében, illetve részvénycserével történt. Ennek elsősorban az az oka, hogy a nem könnyű helyzetben lévő amerikai bankok anyagi lehetőségei csökkentek, s hitelezési politikájuk szigorúbb lett.

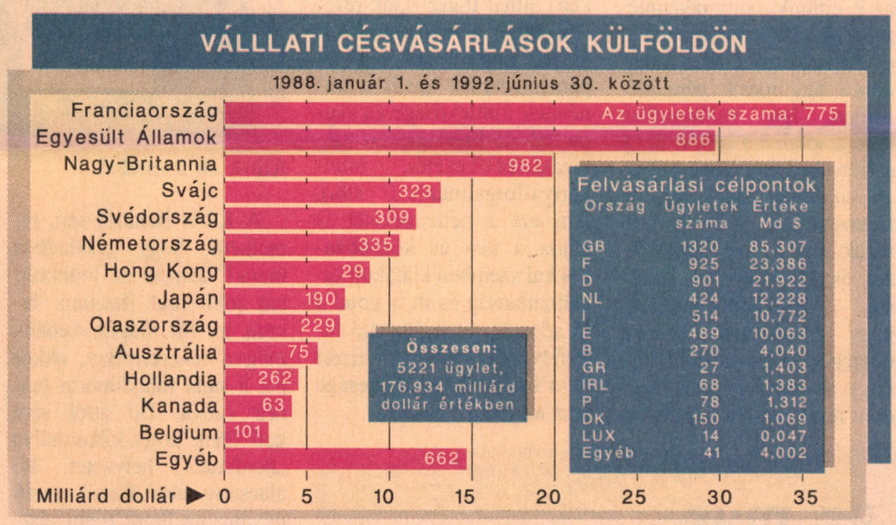
Kontinensünk nyugati részén a nemzeti és a nemzetközi cégfelvásárlási ügyletek értéke 1990-ben 68, tavaly pedig 41 milliárd dollár volt. Az angol Baring Securities adatai szerint 1992 első félévében az ügyletek értéke 21 milliárd dollár volt, s az előrejelzés szerint az év végére ez az összeg jó esetben megkétszereződik. Jól jelzi a nyugat-európai vállalatok, mint felvásárlási célpontok népszerűségét, hogy a nemzetközi bekebelezések kétharmada rájuk jut. A külföldi — elsősorban amerikai és japán — vállalatok azért tülekednek az Európai Közösség országaiban, mert cégfelvásárlással is szeretnének maguknak minél nagyobb részt kihasítani az egységesülő piacból. Befektetési szakemberek véleménye szerint a következő években is Európa lesz a legkedveltebb cégfelvásárlási célpont. (Ebbe már térségünk is beleértendő, ahol eddig a nyugati vállalatok mintegy 7 milliárd dollárt költöttek cégek megvásárlására privatizáció keretében, vagy más formában. Érdemes megjegyezni, hogy a felvásárlótőke egyelőre meglehetősen óvatos és tartózkodó a Szovjetunió utódállamaiban a politikai bizonytalanság és a gazdasági káosz miatt.)

Nagy-Britannia mágnesként vonzza a fúziós tőkét: a szigetországban külföldi cégek és intézményi befektetők tavaly 11,6 milliárd dollárt fordítottak vállalatfelvásárlásra, miközben a brit cégek külföldön összesen 3,3 milliárd dollárt költöttek bekebelezésre.

A statisztikák tanúsága szerint a nyugat-európai vállalatok közül a külföldi cégek felvásárlásában a franciák a legaktívabbak. 1988 januárja és 1992 júliusa között a francia vállalatok 775 külföldi céget vettek meg 37,5 milliárd dollár értékben. Ugyanebben az időszakban a brit vállalatok 20, a németek pedig 10,7 milliárd dollárt fordítottak erre a célra. A közös piaci országok vállalatai egymás felvásárlásában is jeleskednek, bekebelezési tevékenységük tehát nem csak a tengerentúlra és Kelet-Európába irányul. Az elmúlt években kontinensünk nyugati részén különösen sok cégfelvásárlásra került sor a vegyipari, a gyógyszeripari, az elektronikai, az élelmiszer-ipari, a közlekedési, a papíripari és a pénzintézeti ágazatban. Gyakorlattá vált, hogy a vállalatok először saját országukban „vásárolnak be", majd miután megerősödtek, a felvásárlási tevékenységgel átlépik az országhatárokat, s külföldön folytatják a bekebelezést. A japán vállalatok is jelentősen csökkentették felvásárlásaikat mind a szigetországban, mind pedig külföldön a dekonjunktúra miatt. 1992 első félévében 25 százalékos volt a csökkenés az előző év azonos időszakához képest, amikor odahaza és külföldön 320 vállalatot vásároltak meg. A japán befektetők első számú külföldi célpontja még mindig az Egyesült Államok, az első félévben végrehajtott 105 külföldi bekebelezésből 46 amerikai vállalatra irányult. A közös piaci országokban az első félévben 26 cég került többségi, illetve teljes japán tulajdonba. A szigetország vállalatai az előrejelzések szerint a következő években a külföld helyett inkább befelé fordulnak. Miután a recesszió nem kíméli a japán cégeket sem, többségük kénytelen áramvonalasítani, átszervezni tevékenységét. Kénytelen visszatérni eredeti tevékenységéhez, tehát leépíti a „rárakódott" üzletágak egy részét. Ez az átrendeződés jó lehetőséget kínál a felvásárlásra, de ebben az esetben inkább üzletágak adásvételéről van szó.

Ismeretes, hogy a világon sok pénzintézet foglalkozik a cégházasságok és -felvásárlások finanszírozásával. A tartós gazdasági visszaesés miatt a finanszírozó pénzintézetek sokkal érzékenyebbek a kockázatokra, mint korábban. Noha az ügyletek száma évek óta csökken, éppen a növekvő kockázatok miatt nem folytatnak nagy versenyt a bankok a bekebelezési pénzigények kielégítésében. Ugyancsak nehéz idők járnak azokra a jól ismert nemzetközi befektetési bankokra, amelyek tanácsadóként tevékenykednek a cégfúziók és -felvásárlások nemzetközi piacán. A tanácsadóknak nagy szerepük volt az úgynevezett erőszakos cégfelvásárlási ügyleteknél, amelyek a nyolcvanas évek „aranykorát" jellemezték. A recesszió és sok esetben a felvásárlásra, a fúzióra kiszemelt vállalat rossz anyagi helyzete miatt napjainkban az úgynevezett „barátságos" cégházasságok jellemzők. Itt pedig a tanácsadók szinte csak rutinmunkát végeznek, s ennek megfelelően díjazásuk is alacsonyabb. Ráadásul sokkal több a tanácsadónak ajánlkozó beruházási bank, mint amennyi üzlet kínálkozik.

GONDA GYÖRGY

A TÖRVÉNY NEVÉBEN

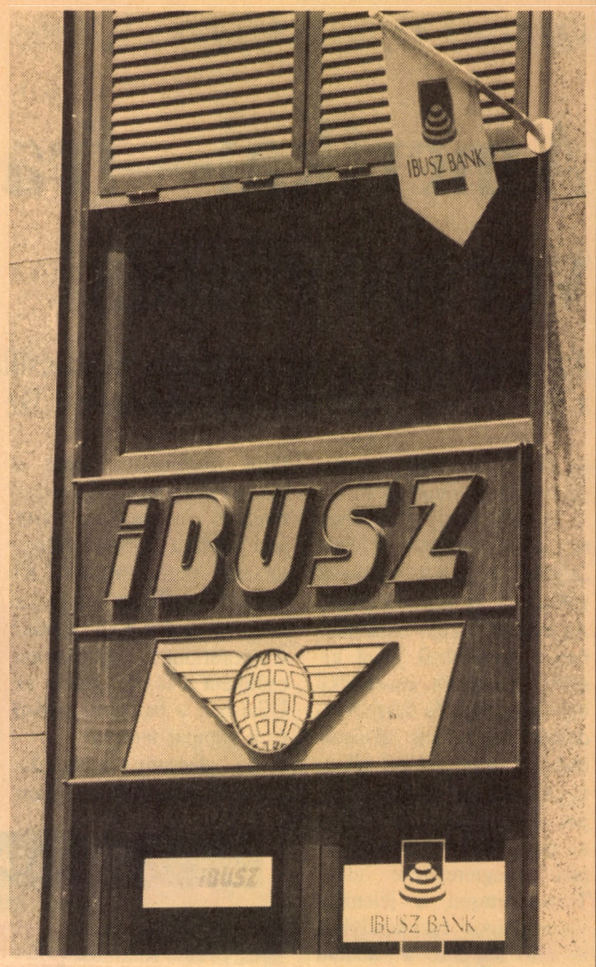
Ez a bank eladó!

Az Ibusz Bank részvényeiből több mint 70 százalékot köteles eladni az alapító

Az Ibusz 4,4 milliárd forint összegű befektetéseinek csaknem a fele (1,978 milliárd) az Ibusz Bankban fekszik, ezzel az utazási iroda a nevét viselő pénzintézet 97,53 százalékos arányú tulajdonosa. A Pénzintézeti Törvény azonban kimondja, hogy a pénzintézetek jegyzett tőkéjében — más pénzintézet kivételével — egy-egy tulajdonos közvetlen és közvetett tulajdoni hányada nem haladhatja meg a 25 százalékot. Azok a banktulajdonosok viszont, akik a törvény hatálybalépésekor (1991. dec. 1.) ennél nagyobb tulajdoni hányaddal rendelkeztek, 1992. dec. 31-ig haladékot kaptak, hogy a 25 százalékot meghaladó részt elidegenítsék. Mivel az adott esetben ez eddig nem történt meg, az idő most már igen rövid a törvényi kötelezettség betartására. Az Ibusz — Barta Gábor befektetési vezérigazgató-helyettes tájékoztatása szerint — komolyan eleget szeretne tenni a törvénynek és év végéig huszonöt százalékra csökkentené banktulajdoni részesedését. Így a potenciális vevőkkel folytatott tárgyalásaik már igencsak a megállapodás közelében vannak, de részleteket egyelőre nem árult el.

A lehetséges vevőkkel kapcsolatban tehát csak találgatásaink lehetnek, bizonyos összefüggések alapján. Mert az például közismert, hogy az Ibusz legnagyobb tulajdonosa (47 százalékban) a Kereskedelmi Bank Rt. (K&H Bank) és a már idézett paragrafusból az is kitűnik, hogy pénzintézet a 25 százalékot meghaladó mértékben is lehet tulajdonos egy másik pénzintézetben. Így valószínűleg nem alaptalan a sejtés, hogy a Kereskedelmi Bank pályázik az Ibusz Bank kezére. Biztosan nem jönne rosszul náluk sem a nagy fiókhálózat és különösen a lakossági devizaműveletekben nagy gyakorlatot szerzett dolgozói állomány. Csakhogy az utazási iroda tulajdoni része mellett fennmaradó 2,47 százalékos kis részvénycsomag sem akárki kezében van: az ÁB-Aegon Rt. a másik gazda. Nem elképzelhetetlen tehát, hogy a biztosító, mint tipikus intézményi nagybefektető él a felajánlott részvényvásárlási lehetőséggel és növeli részesedését. Bár az ÁB-nek más bankokban is van érdekeltsége, és most már a biztosító sem szerezhet 25 százaléknál nagyobb hányadot. Végleges döntést azonban még az ÁB sem hozott.

Pedig most nem drágán (minden bizonnyal névértéken) juthat Ibusz Bank-részvényekhez a vevő, annak ellenére, hogy ennek a fiatal pénzintézetnek kevés a minősített kintlevősége és csupa fejlődő üzletága van (devizaszámla-kezelés, hitelkártya-forgalmazás stb.). Ám ezt a pénzintézetet is sújtja a kis- és középbankokkal szemben kialakult bizalmatlanság és itt is gond a jó adósok, a megbízható hitelfelvevők hiánya. Ezért nem biztos, hogy nyeresége lesz az idén.

Kinek áll a zászló?

A K&H Banktól sem remélhető, hogy „családban marad" alapon az indokoltnál jobb árat fizessen, hiszen ha túl drágán vennék meg a részvényeket, akkor azt a saját tulajdonosai tennék szóvá. De attól sem kell félni, hogy kihasználva „benfentes" helyzetét, túl alacsony árat fizet, emiatt ugyanis az Ibusz többi részvényesével kerülne szembe.

Az ár alakulásában mindemellett az is lényeges szerepet játszik, hogy bár az Ibusz Bankot másfél évvel ezelőtt 2 milliárd forintos alaptőkével alapították, ami duplája a később elfogadott Pénzintézeti Törvényben előírt minimális összegnek, ám ennek fele apport volt. Az új tulajdonos tehát a bank tőkehelyzetének erősítésére is képes kell legyen.

Nem véletlenül mondják az utazási cég vezetői, hogy rosszkor, nagyon rosszkor kell eladniuk a banktulajdonuk nagy részét, jobb lenne, ha kivárhatnák a bankrészvények piaci árfolyamának javulását. Ennek ellenére azon vannak, hogy ha csak lehet eleget tegyenek az elidegenítési kötelességüknek. De, mi történik ha minden igyekezetük ellenére mégsem sikerül az eladás? Nos, a Pénzintézeti Törvény ezt mindössze azzal szankcionálja, hogy hiába marad az Ibuszé a 25 százalékot meghaladó banki részesedés, az afölötti tulajdoni hányadával kapcsolatos szavazati jogot nem gyakorolhatja. Valójában azonban ez sem jelent semmiféle hátrányt, hiszen — a Társasági Törvény szerint — az először összehívott közgyűlés ugyan határozatképtelen, de az egy óra múlva összeülő második közgyűlés már határozatképes lesz így is. A közgyűlés pedig a leadott szavazatok (és nem a szavazásra jogosító részvények!) többségével hozhat határozatokat. Kérdés (és erre is választ kértünk, lásd keretes cikkünket), hogy mit szólna egy ilyen fölöttébb különös helyzethez a Bankfelügyelet.

SEBŐK EMÍLIA

Az állam, az más

Bár egyetlen más bank esetében sincs olyan tulajdonos, akire vonatkozna a 25 százalék fölötti hányad mostani elidegenítési kötelezettsége, az Ibusz és bankja ügyében felmerülő kérdésekre adott bankfelügyeleti válaszok más esetekre nézve is tanulságosak. Rusznák Tamás elnökhelyettest kérdeztük:

Az állam jóval hosszabb haladékot kapott, mint más tulajdonosok: ráér 1997. január 1-jéig elidegeníteni a pénzintézetekben lévő, 25 százalékot meghaladó tulajdoni hányadát. Miért ez a megkülönböztetés?

➤ Az állam közvetlen és közvetett tulajdona olyan arányú és nagyságú a bankrendszerben, hogy ennek lecsökkentésére elegendő időt kell adni. Annál is inkább, mert az állami tulajdon eladása maga a bankprivatizáció, aminek a gazdaság egészére van hatása, tehát alaposan elő kell készíteni.

De az Ibusz sajnálatos módon olyan helyzetben kényszerül a bankrészvények eladására, amikor azok árfolyama nem igazán jó.

➤ A törvény több mint 1 éve hatályban van, de ez a korlátozó intézkedése már a tervezetkészítés szakaszában is ismert volt. Lett volna tehát idő és alkalom korábbi eladásra is. És a kötelezettség most sem jelenti azt, hogy mindenképp el kell adni a bankrészvényeket, de ha ez nem történik meg, vállalni kell a következményét.

Csakhogy úgy tűnik, ez a következmény valójában súlytalan: a szankció nem szankcionál.

➤ A következtetés ily módon nem egészen helyes. A szankció valóban nem államigazgatási vagy büntetőjogi, hanem piaci, ami a nem szavazó részvények alacsonyabb árfolyamában jelentkezhet.

ACÉLIPAR: VÁDAK ÉS VISZONTVÁDAK

Dömping-pingpong az acéliparban

Az év végi EK-csúcs kompromisszumaitól függetlenül tart az Egyesült Államok és az Európai Közösség csatározása az acéltermékek kivitelének szubvencionálásáról

A kibontakozó acélháború egyik „oldalága" Kelet-Európát sem hagyta érintetlenül; a brüsszeli bizottság ugyanis azzal indított, hogy dömpingvámot vetett ki a volt KGST néhány országának acéltermékeire. Ezt követte az USA dömpingellenes lépése az EK ellen, majd az EK reakciója. Az újabb acélipari adok-kapok intézkedéssorozat mögött ismét azokat az ágazati lobbycsoportokat kell keresni, amelyek kétségbeesetten küzdenek a több, mint egy évtizede válságiparágnak számító acélgyártás talponmaradásáért.

Mind Nyugat-Európában, mind pedig az Egyesült Államokban a nyolcvanas évek eleje óta a kereslet csökkenése, a viszonylag drága termelés és a túlméretezett gyártókapacitások miatt állandó válságban van az acélipar. Az átszervezési, korszerűsítési, önáramvonalasítási programok keretében az óceán mindkét partján több száz acélgyártó üzemet zártak be véglegesen, s csaknem egymillió acélipari munkás vesztette el állását. A jelentős karcsúsítás ellenére a fejlett országok acéliparában még mindig sok a fölös kapacitás, s az újonnan iparosodó, valamint a kelet-európai államokhoz képest drága a termelés.

Az Egyesült Államokban 1992 első kilenc hónapjában 62,5 millió kilenc hónapjában 62,5 millió tonna acélt gyártottak, 4 millió tonnával többet, mint egy esztendővel korábban. Az import mindkét év azonos időszakában mintegy 10 millió tonna körül alakult. Miközben az USA-ban valamelyest növekedett az acéltermelés, a közös piaci tagországokban és Japánban kevesebb acélt állítottak elő 1992 első háromnegyed évében az előző év azonos időszakához képest. (Az Európai Közösség acéltermelése 99,2, Japáné pedig 72,8 millió tonna volt.) Érdemes megjegyezni, hogy az EK és Japán a csökkenő termelés mellett az előző évivel nagyjából azonos szinten tartotta acélkivitelét.

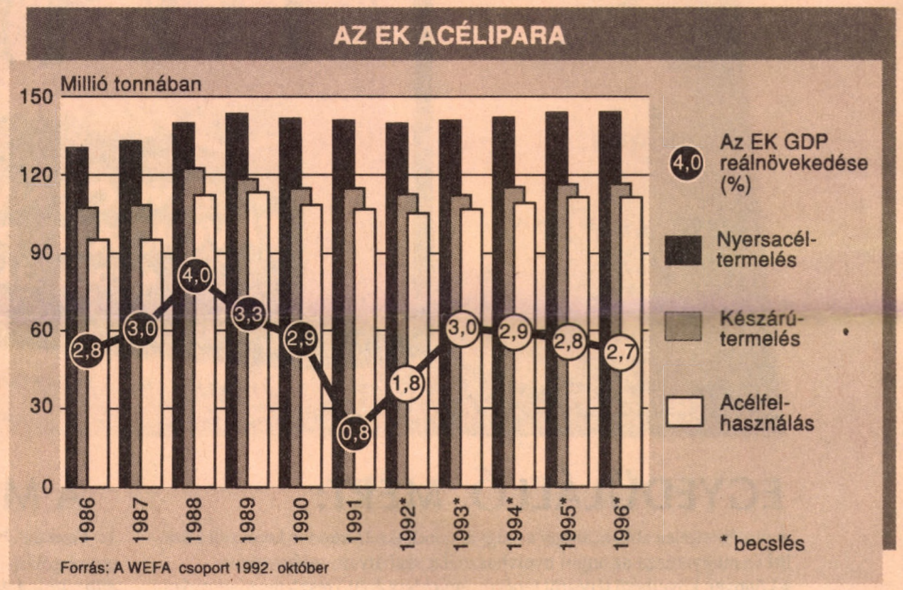
Tizenkét amerikai acélipari cég már 1992 júniusában panasszal fordult a washingtoni kereskedelmi minisztériumhoz: véleményük szerint 19 acélexportáló ország tisztességtelen módon szubvencionálja acéltermékeinek kivitelét, s a dömpingárakkal a panaszos vállalatok nem tudnak versenyezni. A kereskedelmi minisztérium a vizsgálat befejezését január végére ígéri, de ideiglenes jelleggel már december elején büntetővámot vetett ki 12 ország — köztük hat közös piaci tagállam — acéltermékeire. A büntetővámok mértéke terméktől függően 1 és 59 százalék között mozog.

A brüsszeli bizottság azonnal tiltakozott az amerikai döntés ellen, s azt diszkriminatív intézkedésnek tartja. Németország, Belgium, Olaszország, Nagy-Britannia, Franciaország és Spanyolország egyes acéltermékeit sújtják a büntetővámok, elsősorban a szénacélt. A brüsszeli tiltakozás drámai hangon hívta fel a figyelmet, hogy az amerikai vámpolitika jóvoltából a tagállamok acéltermékei teljesen kiszorulhatnak az amerikai piacról. (A most dömpingvámmal sújtott acéltermékekből a közös piaci tagországok 1991-ben összesen 2 millió tonnát exportáltak az Egyesült Államokba, csaknem egymilliárd dollár értékben.) Az EK egyik illetékes hivatalnoka szerint Washington az amerikai acélipart védendő és segítendő, „ki akarja söpörni a versenytársakat a tengerentúli piacról".

Brüsszel éles reagálása az amerikai intézkedésekre nem okozott meglepetést, hiszen a nyugat-európai acéliparon újabb válsághullám söpör végig. Az általános gazdasági visszaesés miatt csökkennek, jó esetben stagnálnak a megrendelések. Az előrejelzések szerint 1996-ig gyakorlatilag változatlan szinten marad az 1992. évi 136 millió tonnás termelés. Nyugat-Európa acélipara mintegy 30 millió tonnás fölös termelési kapacitással rendelkezik, amelynek leépítése többek között azért is megy lassan, mert az ágazatban az állami részesedés mintegy 50 százalékos. Az acélgyártók többsége éppen csak vegetál, hiszen Nyugat-Európában az acélárak az elmúlt négy esztendőben 30 százalékkal zuhantak. Nem tesz jót az iparágnak a valutaárfolyamok ingadozása sem.

A nyugat-európai acéllobby nyomására Brüsszel novemberben mintegy 300 millió dollárral járult hozzá az iparág korszerűsítési költségeihez, s egy újabb segélycsomag keretében további 1,1 milliárd dollárt ígért a tagországok acélipari vállalatainak struktúraátalakításához. Ezek az összegek a kapacitáscsökkentések költségeinek csak egy részét fedezik, ráadásul a támogatások nagyobbik részét az acélipar szociális kiadásaira lehet csak fordítani. A következő években a brüsszeli bizottság a pénzügyi segítség mellett politikai és kereskedelmi támogatást is kíván nyújtani a tagországok „megrogygyant" acélipara számára.

A nyugat-európai acéllobby az ágazat kedvezőtlen helyzetéért az EK-n kívülről érkező olcsó acélimportot is okolja. Alig néhány nappal az amerikai büntetővámok bevezetése előtt az EK dömpingvámot vetett ki a Lengyelországból, Cseh-Szlovákiából, Horvátországból és Magyarországról származó acélcsövekre. (A cseh-szlovák acéltermékeket 30,4, a magyarokat 21,7, a lengyeleket 17,4, a horvátokat pedig 10,8 százalékos többletvám sújtotta.) A Közös Piac acélcsőgyártóinak panasza szerint a négy kelet-európai ország öt esztendő alatt ötszörösére növelte kivitelét az EK-országokba. Véleményük szerint a jelentős exportnövekedést dömpingárak alkalmazása tette lehetővé. Brüsszeli értékelés szerint a szovjet piac felbomlá-

AZ OECD ACÉLTERMELÉSE NEGYEDÉVES BONTÁSBAN

	1991.				1992.		
	1. n.év	2. n.év	3. n.év	4. n.év	1. n.év	2. n.év	3. n.év
Termék							
USA	19,5	19,2	20,1	20,4	21,1	21,3	20,1
Japán	28,0	28,5	27,1	26,0	24,2	24,3	24,3
EK	34,3	35,1	31,8	34,5	35,4	35,3	31,5
Teljes OECD	92,1	93,0	89,2	91,5	91,8	92,0	86,7
Export							
USA	1,2	1,8	1,6	1,2	1,0	1,0	—
Japán	4,2	4,5	4,4	4,6	4,2	4,3	—
EK	4,4	4,1	4,4	4,0	4,3	—	—
Import							
USA	3,8	3,6	3,3	3,5	3,6	4,1	—
Japán	2,0	2,6	2,3	2,0	1,4	1,6	—
EK	2,9	3,0	2,2	2,7	3,0	—	—

Forrás: OECD Acél Bizottság

AJÁNDÉKOZZON NYELVTUDÁST

A LONDON STÚDIÓ angol nyelvi távoktató programját hat tankönyvben és hat kazettán

EGYEDÜLÁLLÓ, MERT:

◆ utolérhetetlen abban, ahogy a magyar gondolkodásmódon keresztül közelíti és magyarázza az angol nyelvhasználat szabályait, sajátosságait
◆ könnyen követhető lépésről lépésre: egymásra épülő részletes magyarázatokkal, megoldási kulcsokkal rendelkezik
◆ mindenki a saját időbeosztása szerint tanulhat, a tananyag elsajátításához

◆ nincsenek időbeli és helyszíni kötöttségek
◆ a tananyag a gyakorlati életben használatos szókincset nyújtja
◆ minden korosztály számára eredményes
◆ tanulás közben, ha igényli, folyamatos munkakapcsolatot tarthat fenn a

◆ több tízezren tanultak és vizsgáztak már sikeresen e módszer segítségével

A tananyag több mint kétezer lexikai egysége, a kifejezésekkel és az alapvető grammatikai szerkezetekkel együtt adja alapját az írásbeli és szóbeli kommunikációnak. A tankönyvek egyben munkafüzetek is: ez még használhatóbbá, korszerűbbé; és ami a legfontosabb, igazán emberközelivé teszi a tananyagot. Az otthoni tanulás mellett folyamatosan részt vehet a **LONDON STÚDIÓ** kommunikációs tréningjein és a vizsgákon, ahol gyakorolhatja és lemérheti nyelvtudását, s erről diplomát is kap. Nincs mentség a további halogatásra, mert ez a módszer bármilyen élethelyzetben és időbeosztás esetén is hatékonyan alkalmazható.

E módszernél nincs korhatár – iskolás kortól időskorig mindenkit megtanít

A teljes távoktató program az alábbi részletekből áll: **6 tankönyv és 6 hangkazetta.** A tananyag ára: **3.900,-** Ft. A szállítás három részletben történik, a csomagolási-

A MEGRENDELÉS MÓDJA:

1. Fizessse be rózsaszín postautalványon a tananyag árát és a csomagolási- és postaköltséget. Ez így összesen tehát **3.900,-** Ft + **400,-** Ft = **4.300,-** Ft.

2. Kérjük, hogy a postautalvány címzettjének a - **LONDON STÚDIÓ** 1518 Bp. Pf. 167. - jelölje meg. (Az utalványt feltétlenül nyomtatott nagybetűvel töltse ki!)

3. FONTOS! A postautalvány hátoldalának középső szelvényrészére mindenképpen írja rá annak az újságnak a nevét, ahol ezt a hirdetést olvasta!

4. Nincs szükség tehát külön megrendelőlapra, a postautalvány egyben a megrendelő is. A postán visszakapott szelvényrészt sem kell beküldenie, gondosan őrizze meg!

Küldje el mielőbb megrendelését, hogy rögtön postázhassuk az első két kötetet és hangkazettát! Azok a Tisztelt Megrendelők, akiknek postautalványa december 10-ig beérkezik a **LONDON STÚDIÓ**-ba, Karácsonyig postázzuk mind a hat tankönyvet és hangkazettát. Csak a december 31-ig beérkezett megrendelőszelvények tulajdonosai vesznek részt a **LONDON STÚDIÓ** Valentin-napi nyereménysorsolásán, melynek három fődíja: egy-egy két hetes tanulmányi ösztöndíj Anglia egyik legjobb nyelviskolájában. A nyertes választhat majd, hogy Londonban, Cambridge-ben vagy Oxfordban akar-e tanulni.

A sorsolást 1993. február 13-án tartjuk, a nyerteseket postán értesítjük.

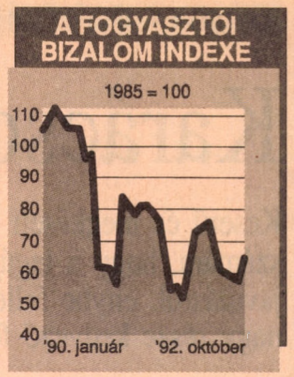
1 2 3 4 5 6

miatt 1993-ban ilyen körülmények között nem lesz szükség a gazdaság további élénkítésére. Az OECD szerint a FED-nek hosszú idő után végre nem kell ismét a kamatcsökkentés fegyveréhez nyúlnia: ha a gazdaság mostani lendülete tartós, akkor már nem kíván további központi ösztönzéseket.

Az OECD előrejelzése szerint 1993-ban még nem fog jelentősen mérséklődni a munkanélküliség. Az évtized közepére azonban a Clinton-adminisztráció megoldhatja a költségvetési hiány problémáját. A deficit eltüntetésére az OECD többek között javasolja a benzinadó emelését, az egészségügyi ellátás hatékonyabbá tételét, valamint a hozzáadottérték-adó 5 százalékos emelését.

Amerikai gazdasági szakemberek véleménye szerint a gazdasági fordulatban valószínűleg jelentős lélektani szerepet játszott az úgynevezett Clinton-faktor, vagyis a változás által gerjesztett derűlátás. Választási kampánya során Clinton határozott ígéretet tett a gazdaság élénkítő motorjának „begyújtására", a munkanélküliség mérséklésére, valamint a költségvetés hiányának drasztikus csökkentésére. A felfelé ívelést ígérő gazdaságpolitika a szakemberek véleménye szerint már önmagában is kedvezően befolyásolja a vállalati teljesítményeket és a fogyasztói magatartást.

A kedvező jelek ellenére 1993-ban még nem várható az amerikai gazdaság teljesítményének robusztus javulása. A gazdaságkutató intézetek abban egyetértenek,

hogy az USA gazdasága túl van a nehezén, s a második világháborút követő időszak leghosszabb — de viszonylag enyhe — recesszióját 1993-ban mérsékelt ütemű fellendülés követheti. Véleményük szerint a hangsúly nem a növekedés és a konjunktúra mértékén, hanem annak tartósságán van. Clinton karácsonyi ajándékot kapott: formálódó csapatának több ideje és lehetősége van a hosszú távú gazdasági program kidolgozására és megvalósítására, hiszen a gazdaság „feltámadásának" jelei már a január 20-ai, elnöki beiktatás előtt megjelentek.

GONDA GYÖRGY

HÁROM „TOP 100" VERSENYE

Az USA óriásai előzésben

A japánok és a németek az autó és az elektronika korszakában vannak. Az amerikaiak már a jövőre, a software és a szabadidő-kiszolgálás korára készülnek

A legnagyobb 100 amerikai, 100 német és 100 japán ipari konszern helyzetét és perspektíváit hasonlítják össze, a müncheni Ifo gazdasági kutatóintézet és a Boston Consulting Group (BCG) vizsgálati tanulmányai. Az analízis kiterjed a forgalom, a nyereség, a beruházások, a finanszírozás, vizsgálatára, az új technológiák alkalmazására, az innovációs tevékenység adatainak összevetésére és a jövő tendenciájainak prognosztizálására. A következtetés egyértelmű; a japán és német konkurensekkel szemben elszenvedett, vereséggel felérő, másfél évtizedes visszaesés után az amerikai ipart reprezentáló százak erőre kapnak és újra vezető szerepre törnek a világversenyben.

Az amerikaiak viszonylag mélyről indulnak. A száz legnagyobb amerikai ipari konszern forgalma az elmúlt 25 évben megkétszereződött, miközben a japánoké négyszeresére nőtt. A németek a foglalkoztatottak számának növekedésében jeleskedtek: 1991-ben 50 százalékkal többen dolgoztak a Top 100 cégeknél, mint 1991-ben. A japánok ezalatt egyharmaddal növelték a létszámot. Az amerikai százak személyi állományának száma változatlan maradt.

Még jellemzőbb azonban az óriások versenyében a forgalom alakulása. 1966-ban az első amerikai, a General Motors tízszer akkor forgalmat bonyolított le, mint az akkori legnagyobb német konszern, a Volkswagen. A VW-t mára a német cégek nagyság szerinti listájának éléről kiszorította a Daimler-Benz. A detroiti autógyárosok forgalma ma viszont csupán kétszerese a stuttgarti konszernének. A nyereséget illetően pedig a német multi alaposan lekörözte a GM-et: 1991-ben a Daimler-Benz (problémái ellenére) kétmilliárd márkás nyereséget könyvelhetett el, míg az amerikai óriás mintegy hétmilliárd márkás nagyságrendű dollárveszteséget. Huszonöt évvel ezelőtt a GM éppen ennyit számolt pluszban.

Míg a hármas versenyben, 25 évvel ezelőtt, az amerikai cégeknek minden gazdasági ágban a legnagyobb volt a piaci részesedésük és a nyereségmutatójuk is, addig mára a japánok jó néhány ágazatban, így az elektromos- és elektronikai iparban, a gépgyártásban, a fémfeldolgozásban, valamint a textiliparban mindkét mutatót tekintve behozták sőt olykor túlszárnyalták a tengeren túli konkurenseket. A német ipar nagyágyúi a piacból ugyan ritkán tudták maguknak levágni a legnagyobb szeletet, viszont az egy foglalkoztatottra eső nyereségnövekedésben — munkásaik jobb képzettsége, valamint a racionálisabb termelési módszerek következtében — lekörözték a másik két gazdasági világhatalom „top százait".

Érdekesen alakult a vállalatok koncentrációja az egyes országokban. A német konszernek „falánkak"; igyekszenek minél több céget — olykor még egymást is a százak körében —, bekebelezni. A japánok nemigen élnek az ilyen felvásárlási módszerrel. Viszont annál agresszívebbek a közösen megszerezhető exportüzletben. Ezek érdekében kartellekbe egyesülnek és a cégek „családjában" kölcsönösen szereznek egymásnál tőkerészesedést. A kartelleknek többnyire résztvevője egy-egy nagyobb bank is, amely az előnyös finanszírozásról gondoskodik. Sokszor működtetnek kereskedőházakat is, amelyek révén összehangoltan törekednek a több vállalatot érintő projektek megszerzésére és általában új piacok meghódítására. A japán menedzsmentet különben is a hosszú távra irányuló gondolkodás jellemzi, miközben rövidre fogják a termék megszületése és a piaci bevezetés közti időközt. Irigylésre méltó a nagyüzemek és a szállítóik, bedolgozóik közötti szoros, már-már „rokoni"-szövetségesi, kapcsolat. Az amerikaiak és né-

☛

GIGÁSZOK A MÉRLEGEN

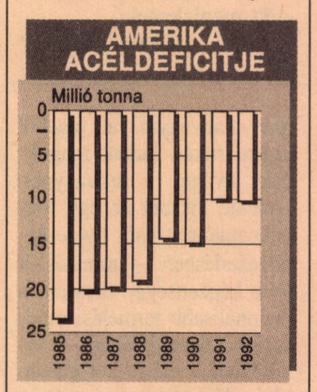
A három gazdasági világhatalom 30 vezető vállalatának várható jövője

Előretör	Daimler-benz Veba RWE	Exxon Mobil General Electric Du Pont	Matsushita NEC Mitsubishi Electric
Szinten marad	Siemens Hoescht BASF Bayer	IBM Texaco Chevron	Toyota Nissan Honda Mitsubishi Motors
Hanyatlik	VW Thyssen Bosch	Genral Motors Ford	Nippon Steel Hitachi Toshiba

sa és a KGST megszűnése Kelet-Európa acélexportőreinek figyelmét az EK felé irányította. 1991-ben térségünk öt országából 1,5 millió tonna acélt exportáltak a közös piaci tagországokba, 1992 első nyolc hónapjában viszont a kivitel már meghaladta a 2,2 millió tonnát.

Brüsszel 1991-ben törölte el a mennyiségi kvótákat a kelet-európai acélbehozatallal szemben, de az EK acéltermelői azt szeretnék, ha visszaállítanák a mennyisé-

gi korlátokat. Nem lehetetlen az úgynevezett vámkvóták bevezetése sem: ez azt jelentené, hogy a kelet-európai államok egy bizonyos mennyiségű acél szállítása után csak büntetővámok mellett növelhetnék Nyugat-Európába irányuló acélexportjukat. Brüsszeli vélemények szerint a Szovjetunió utódállamai még szigorúbb korlátozásokkal kényszerülhetnek szembenézni, velük szemben ugyanis az EK importkvóták bevezetését fontolgatja az acélágazat területén.

A fejlett országok és térségünk elhúzódó acélipari válságában 1993-ban sem várható javulás, a kereslet ugyanis nem fog érezhetően emelkedni, s a korszerű ipari termelésben mind nagyobb az acélt helyettesítő műanyagtermékek szerepe. Az acélkereskedelem korlátozása, a dömpingvámok alkalmazása nem segíti elő a világkereskedelem liberalizálását, s ismét felélesztheti a protekcionizmust. Az acélipari vádaskodás-lavina tehát ismét mozgásba lendült, s ma még nem tudni, hogy duzzadása milyen károkat okoz a kereskedelem más területein a nemzetek között.

GONDA GYÖRGY

AMERIKA CLINTONRA VÁR

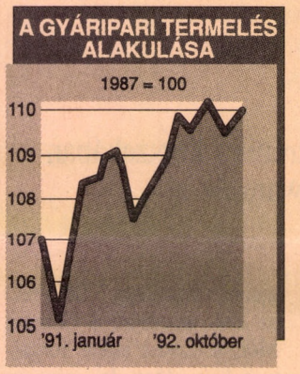
Karácsonyi ajándék?

Keserű és megkésett elégtétel a hamarosan leköszönő Bush elnök számára, hogy a legújabb amerikai gazdasági statisztikák javulásról, enyhe fellendülésről tanúskodnak. A gazdasági mutatók nagy része kedvező fordulatot jelez

Az Egyesült Államokban a kedvező gazdasági adatokat meglehetősen óvatosan fogadják. Hurrá-hangulatnak nyoma sincs, hiszen az elmúlt két esztendőben már kétszer mutatkoztak fellendülési jelek, amelyeket azután újabb hullámvölgy követett. Most azonban minden remény megvan arra, hogy harmadszorra talán nem „merül" alá az amerikai gazdaság. A harmadik negyedévben a bruttó hazai termék (GDP) — minden várakozást felülmúlva — 3,9 százalékkal növekedett. (Bush hivatalba lépése óta ez volt a legnagyobb negyedéves növekedés.) Most már valószínű, hogy az amerikai gazdaság az 1992-es évet mintegy 2 százalékos gazdasági növekedéssel zárja.

A GDP kedvező alakulása igazolja a központi bank szerepét betöltő FED kamatpolitikájának helyességét. Az évtizedek óta nem látott alacsony hitelkamatlábak ösztönzik a beruházási kedvet. Augusztus vége óta a kereskedelmi bankok csaknem 15 milliárd dollár új hitelt nyújtottak a termelő vállalatoknak. Ugyancsak kedvező jel, hogy bővül a forgalomban lévő pénz mennyisége, az infláció pedig — éves szinten — továbbra sem haladja meg a 3,5 százalékot. A szigorú kamatpolitika elejét vette az infláció feléledésének, s minden remény megvan arra, hogy a pénzromlás mértéke 30 év óta idén lesz a legkisebb. Októberben 9 százalékkal növekedett a lakásvásárlások száma, a tartós fogyasztási cikkeket gyártó vállalatok pedig 3,9 százalékkal több megrendelést kaptak, mint az előző hónapban.

A november végén közölt adatok szerint októberben az amerikaiak jövedelme 1 százalékkal emelkedett, ilyen jelentős nagyságú bővülésre 1991 decembere óta nem volt példa. A személyi fogyasztás szeptemberben 0,9, októberben pedig 0,7 százalékkal növekedett. (A lassulásban valószínűleg szerepet játszik az

úgynevezett Karácsony-jelenség, vagyis a fogyasztók a decemberi ajándékozásra tartalékolják pénzük egy részét.)

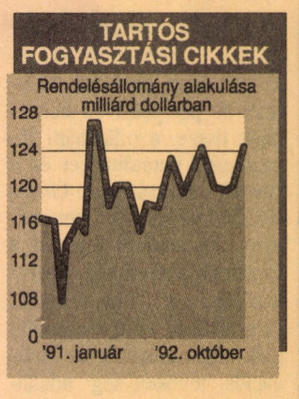
Noha az aktív lakosságnak még mindig 7,4 százaléka állástalan, a szakemberek véleménye szerint a konjunktúra közeledtének biztos jele, hogy a munkanélküli-segélyért újonnan folyamodók száma jelentősen csökken. Ugyancsak a fellendülés tartóssá válásának irányába hat, hogy a vállalati bevételek idén 30 százalékkal haladják meg az előző évit. Ez az adat is jelzi, hogy élénkül a kereslet, valamint a közületi és a magánfogyasztás. A kiskereskedelem és az áruházláncok is a vásárlások meglódulásáról adnak számot.

A kedvező fordulatot a tőzsdei árfolyamok alakulása is „honorálja". November utolsó tíz napjában például a 30 legfontosabbb amerikai iparvállalat részvényei árfolyamának alakulását kifejező Dow Jones index több mint 100 ponttal növekedett. Új jelenség, hogy novemberben a fogyasztók bizalmát a gazdaság iránt jelző mutató csaknem 11 ponttal emelkedett, s elérte a 65,5 pontot. A közvélemény-kutatások tanúsága szerint novemberben a megkérdezettek nagy része kedvezőnek ítélte jövedelmi és vásárlási kilátásait.

Az egyelőre törékeny fellendülés tehát megkezdődött és van esély arra, hogy gyökeret is ereszt. Beérőben vannak ugyanis a vállalati önáramvonalasítások és kényszerfogyókúrák; az utóbbi hónapokban nőtt a termelékenység és a termelés hatékonysága. A vállalati átszervezések nyomán mérséklődnek a termelési költségek, s az amerikai termékek versenyképessége mind a belföldi, mind pedig a külpiacokon erősödik. Az előrejelzések szerint idén az amerikai cégek termelékenysége 2,6 százalékkal növekszik a tavalyi 1,3 százalékkal szemben. Sikerült jelentős javulást elérni a termelés és a szolgáltatások minőségében is.

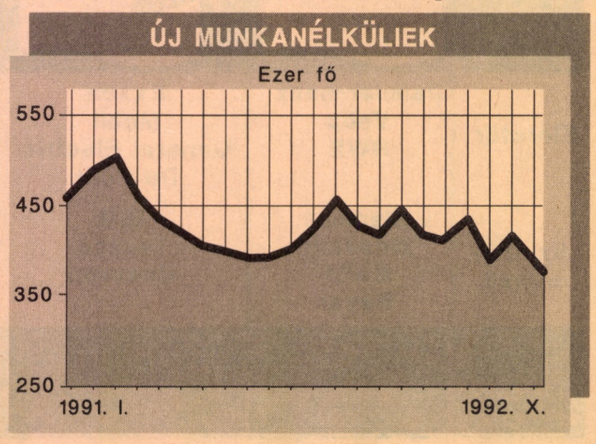
A gazdaság esetleges feléledésének reménye azonban nem feledteti és nem fedi el a legfontosabb tennivalót, a költségvetési hiány jelentős mérséklését. Az idei pénzügyi év költségvetési hiánya minden korábbi rekordot medöntött, meghaladta a 290 milliárd dollárt. Időközben az államadósság 4000 milliárd dollárra növekedett, amely már megközelíti az éves GDP kétharmadát.

Továbbra is kiemelt fontosságú feladat Clintonék számára a hiány és az adósság lefaragása, a konjunktura élénkítésére azonban valószínűleg a tervezettnél kevesebb figyelmet és kisebb erőfeszítést kell fordítaniuk.

Erre hívja fel a figyelmet az OECD legújabb jelentése is az amerikai gazdaság 1993. évi kilátásairól. A szervezet előrejelzése szerint jövőre az USA-ban a GDP 2,3 százalékkal fog növekedni, miközben az infláció 3 százalék körül alakul majd. (Amerikai előrejelzések szerint a GDP növekedése meghaladhatja a 2,7 százalékot is.) A konjunktúra feléledése, valamint a nagy államadósság

☛

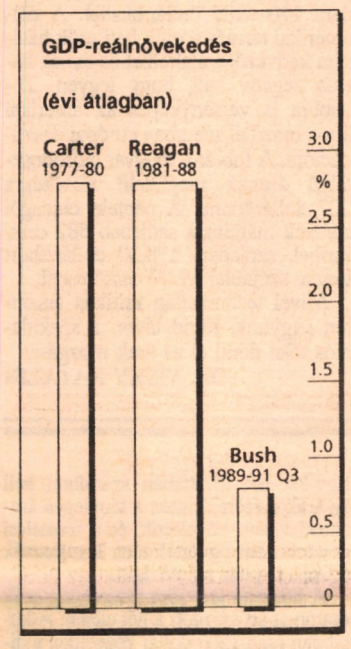

AZ UNIÓ HELYZETÉRŐL

Vigyázz, kész, kampány!

Bush amerikai elnök elmondta törvényhozási üzenetét az „Unió" helyzetéről. Ebben a makacs recesszió közepette előterjesztette gazdaságserkentő csomagját. Ez volt az utolsó elnöki beszéd az Unió helyzetéről az idén novemberben tartandó elnökválasztás előtt. A gazdaságserkentő csomag hatását majd a jövő mutatja meg. Az Unió — azaz az Egyesült Államok — jelenlegi gazdasági helyzetét az alábbiakban lehet felvázolni.

New Hampshire államban hamarosan eldördül az amerikai elnökválasztási kampány startpisztolya. A kampányban központi helyet foglalnak majd el a gazdasági kérdések, amelyek most minden egyébnél jobban foglalkoztatják az Egyesült Államok közvéleményét. A kormány és a gazdaságkutató intézetek a recesszióból való kilábalást az elmúlt esztendő második felére prognosztizálták, a jóslat azonban „nem jött be". A legújabb előrejelzések arról tanúskodnak, hogy az amerikai gazdaság fellendülésére csak a nyár közepétől lehet számítani, de ez a fellendülés

igen gyenge lábakon áll majd, s nem lehetetlen, hogy rövid időn belül újabb visszaesésbe torkollik.

BUSH ESÉLYEI

Bush elnök újraválasztási esélyeit igencsak gyengíti az amerikai gazdaság kedvezőtlen teljesítménye és az elhúzódó — bár kétségtelenül viszonylag enyhe — recesszió. Még az elnök emlékezetes tokiói rosszulléte előtt hozták nyilvánosságra a legfrissebb közvéleménykutatási adatokat, amelyek értelmében az amerikai lakosságnak csak 47 százaléka elégedett Bush elnöki teljesítményével. (Emlékeztetőül: az Öböl-háború után az elégedettségi mutató meghaladta a 80 százalékot.)

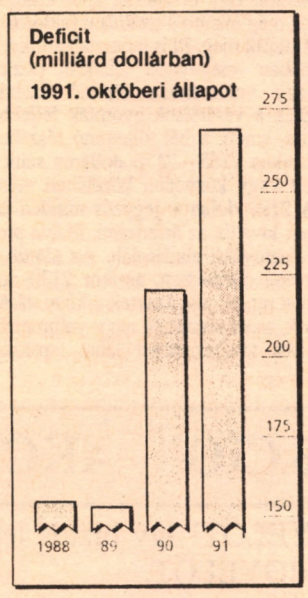
Az amerikai elnök politikai jövője szempontjából döntő fontosságú az Egyesült Államok gazdasági helyzetének idei alakulása. Bush még igyekszik menteni a menthetőt. Már az „Unió" helyzetéről elmondott üzenete olyan intézkedéscsomagot ígért beszédeiben, amely szolgálja többek között a gazdaság megélénkülését, a beruházások és a megtakarítások egyidejű ösztönzését, valamint jelentős mennyiségű új munkaalkalom teremtését. A gazdaság élénkítése szempontjából különösen fontos a vásárlóerő fokozása; ennek érdekében Bush és csapata különféle adómérsékléseket helyezett kilátásba.

A keresletösztönzésre feltétlenül szükség van az USA-ban, tavaly ugyanis a lakosság vásárlásai és a vállalati beruházások alig növekedtek. Az amerikai gazdaság 1991. évi teljesítményéről végleges, teljes körű adatok még nem állnak rendelkezésre. Annyi azonban bizonyos, hogy tavaly a bruttó nemzeti termék (GNP) mintegy 0,5 százalékkal csökkent. Az év első 11 hónapjában az ipari termelés — 1982 óta először — 1,9 százalékkal csökkent. Szinte katasztrofális állapotba került az építőipar, amelynek teljesítménye tavaly a megrendelések visszaesése miatt 15 százalékkal maradt el az előző évitől. Érdemes megjegyezni, hogy ekkora visszaesésre az amerikai építőiparban 1945 óta nem volt példa.

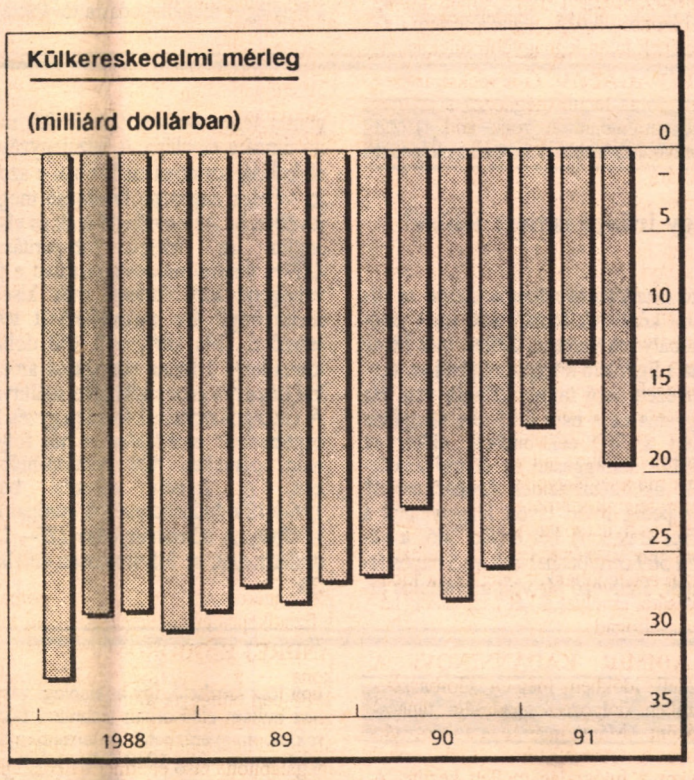
PÉNZÜGYEK

Meglehetősen kedvezőtlenül alakultak tavaly az ország pénzügyei is. A költségvetési deficit 298 milliárd dollár volt. Az idei költségvetési évben 352 milliárdos rekordhiányra számítanak. A folyó fizetési mérleg hiánya mindössze 4,1 milliárd dollár volt, ami elsősorban annak köszönhető, hogy az Öböl-háborúban részt vevő szövetségesek több mint 55 milliárd dollárt utaltak át az USA-nak a háború költségeihez való hozzájárulásként.

Nem végleges adatok szerint tavaly tovább csökkent a külkereskedelmi mérleg hiánya. A 72 milliárd dollár körüli deficit ugyan még mindig igen magas, de jócskán elmarad az 1987-ben mért 160 milliárdos rekordtól. A központi bank szerepét betöltő FED restriktív pénzpolitikája és a gyenge vásárlóerő eredményeként az infláció az 1990. évi 4,1-ről 3,1 százalékra mérséklődött. Éves szinten a munkanélküliség meghaladta a 7,1 százalékot, s az elmúlt öt évben tavaly volt a legnagyobb az állástalanok száma az aktív lakosság körében.

A kereslet, a beruházások és végső soron a gazdaság élénkítése érdekében a FED tavaly hatszor csökkentette az irányadó kamatlábat, a prime rate-et. A legutóbbi kamatmérséklésre tavaly decemberben került sor: a prime rate jelenleg 3,5 százalék — 28 éve nem állt ilyen alacsoy szinten. A kamatcsökkentések azonban nem hozták meg a várt hatást, a beruházások és a személyi fogyasztás csak csekély mértékben emelkedik. Ezért nem lehetetlen, hogy február vége táján a FED kénytelen lesz tovább mésékelni az irányadó kamatlábat. Az elmúlt esztendőben csökkent az amerikai termékek és szolgáltatások versenyképessége a külpiacokon. Történt ez annak ellenére, hogy az utolsó öt évben az amerikai feldolgozóipar 90 százalékkal bővítette kivitelét, miközben a többi OECD-ország ipari exportja átlagosan 25 százalékkal növekedett. Egy japán kormányhivatal elemzése szerint a világ 110 legfejlettebb technológiájából amerikai cégek tudhatnak a magukénak negyvenhármat, a japán és a nyugat-európai vállalatok részesedése 33, illetve 34. Tíz esztendővel ezelőtt az amerikai vállalatok még több mint 80 technológiai területen vezettek.

VERSENYHELYZET

A versenyképesség csökkenésének fontos oka, hogy az USA-ban a GNP-nek csak 9 százalékát fordítják beruházásra, míg Japánban és Németországban ez az arány 20, illetve 13 százalék. Hasonló az amerikaiak lemaradása a kutatásra és a fejlesztésre fordított kiadások területén. Figyelemre méltó, hogy a versenyképesség csökkenésére akkor került sor, amikor az USA-ban 1973 óta a reálórabérek 13 százalékkal csökkentek, Japánban és Nyugat-Európában viszont több mint 30 százalékkal növekedtek. A konjunktúra alakulása szempontjából nem mellékes, hogy az infrastruktúra fejlesztésére és bővítésére az amerikai kormány a GNP 1,5 százalékát költi évente. Japánban viszont ez az arány 5 százalék.

A nemzetközi összehasonlításoktól visszatérve az amerikai gazdaságra: a recesszió ellenére az USA-nak sikerült megőriznie — sőt, megerősítenie —világelsőségét a számítógépiparban és a szoftvergyártásban, a biotechnológiában, a félvezetők gyártásában, a repülőgép- és a gyógyszeriparban. Más kérdés, hogy a kedvezőtlen keresleti helyzet hatására csökkent a vállalatok forgalma, sok esetben a profitja, s 1991-ben a cégek többségének részvényárfolyama is csökkent. A kedvezőtlen gazdasági helyzetben a fogyasztók nem igazán nyitották ki pénztárcájukat, így a nagy- és kiskereskedelmi vállalatok jelentős része válságos helyzetbe került.

ELŐREJELZÉSEK

Számottevően emelkedtek az egészségügyi ellátás költségei 1991-ben. Ennek következtében mind a családok, mind pedig a költségvetés egyre többet kénytelen fordítani a betegségbiztosításra. Ez az ágazat reformért kiált, a költségvetés ugyanis mind kevésbé tudja fedezni az egészségügy vágtató árait.

A kormány, a Költségvetési Hivatal és a FED már az elnöki üzenet előtt körvonalazta az idei esztendő gazdasági kilátásait. Az előrejelzéssel most meglehetősen óvatosak voltak — okulván a tavalyi melléfogásokból. Egybehangzó vélemények szerit a GNP az első negyedévben — éves szinten — 0,9, a második negyedben pedig 2,9 százalékkal bővül. Az esztendő második felében a gazdaság növekedése a várakozások szerint meghaladja majd a 3 százalékot. 1992-re összességében mintegy 2,3 százalékos GNP-növekedésre számítanak. Az előrejelzések szerint a pénzromlás idén is alacsony lesz, az infláció mértéke 3 százalék körül alakul majd. A várva várt fellendülés némileg csökkenti majd a munkanélküliséget, amelyet 6,7 százalékra prognosztizálnak.

Miközben a költségvetés hiánya idén újabb rekordot ér majd el, ismét romlik a folyó fizetések mérlege. Számítások szerint a folyó fizetési mérleg hiánya 1992-ben 56 milliárd dollár körül alakul majd. Folytatódik Amerika eladósodása: számítások szerint a lakosság és a kormány bel- és külföldi adósságai elérik majd a GNP 60 (!) százalékát.

Az óvatos előrejelzések tehát arról tanúskodnak, hogy idén az amerikai gazdaságra zsenge és törékeny fellendülés vár. Az amerikai közgazdászok jelentős részének véleménye szerint a keresletnövekedés nem lesz elég erőteljes ahhoz, hgoy stabilizálja a fellendülést, így nem zárható ki egy újabb visszaesés lehetősége sem. Nem kedvez az amerikai gazdaságnak a nemzetközi gazdasági környezet sem, hiszen Japánban, Németországban, Nagy-Britanniában és Kanadában is a gazdasági növekedés lassulásával számolnak. Az idei év elején a dollár gyengélkedett a vezető nyugati valutákhoz képest. Január elején egy dollár 1,50 márkával volt egyenlő. Azóta megkezdődött az amerikai valuta izmosodása, s nem kizárt, hogy az év végére egy dollár mintegy 1,80 márkát fog majd érni. Kétségtelen, hogy az amerikai valuta erősödése nem kedvez az USA kivitelének. Ugyancsak kedvezőtlen az Egyesült Államok számára, hogy az igen magas német kamatok (a két ország irányadó kamatai között jelenleg 5 százalék a különbség) a márka felé „szívják el" a pénzeket a nemzetközi pénzpiacokról. (Az „Unió helyzetéről" szóló üzenet küszöbén a Hét Nagy pénzügyminiszteri értekezletén erőteljes nyomás nehezedett a németekre a kamatpolitika gyökeres megváltoztatására.)

Az USA gazdaságának gondjai rövid időn belül nem orvosolhatók. Az adók struktúrájának átalakítása, illetve mérséklése, a kereslet hosszú távú ösztönzése, valamint az egészségügyi biztosítás dzsungelének felszámolása azonban jó lehetőséget nyújthat a tartós konjunktúrára. Az Egyesült Államok következő elnöke az lesz, aki a reagani időszakhoz hasonló tartós konjunktúrát ígér és teremt Amerika számára. Ezt tette Bush 48 órával ezelőtt. Kétségtelen, hogy Bushnak helyzeti előnye van. Elsősorban azért, mert nincs megfelelő súlyú demokrata vetélytárs. Másodsorban a hivatalban lévő elnök „beépített" pozíciói miatt. Amennyiben a következő hónapokban sikerül valóban beindítania az ígért kereslet- és gazdaságösztönző programját (és egészségügyi problémák nem szólnak közbe), másodszor is övé lehet a Fehér Ház.

GONDA GYÖRGY

ENERGIAPIAC

Csendes hetet tudott maga mögött az IPE és a NYMEX a január 20—22. közötti időszakban. A piacokon viszonylag alacsony forgalom mellett csak kisebb ármozgásokra került sor.

A londoni olaj- és olajterméktőzsdén (IPE) a márciusi teljesítésű Brent kőolaj kontraktus esetében a hét eleji 18,40 dollár/hordó árszintről a pénteki záráskor 18,22 dollár/hordóig csökkent az ár.

Viszonylag kevés meghatározó hír jelent meg a piacon, ami markáns irányt adhatott volna az áraknak. A beköszöntött hideg idő mind Európában, mind Amerikában némi támogatást adott az áraknak. Ez a hatás különösen a gázolaj esetében volt jól nyomon követhető. Az IPE-n a márciusi jegyzésű gázolaj ára a héten 176 és 165 dollár/tonna között mozgott.

A legfontosabb hírek továbbra is a február elején sorrakerülő OPEC-értekezlettel kapcsolatban jelentek meg. A piac ítélete alapján az eddig bejelentett termelés-visszafogó intézkedések még nem elegendőek az árak tartós emeléséhez. Az általános vélemény, amit a statisztikák is megerősítenek, hogy mind kőolajból, mind termékekből bőséges készletek állnak rendelkezésre. Az OPEC, mely már hónapok óta az önmaga által megállapított kvóta felett termel, csak jelentős, körülbelül 1,5—2 millió hordó/nap csökkentés esetén tudna áremelkedést elérni a piacon.

Más szakértők azt vallják, hogy amennyiben jelentősebb készletezésre kerül sor a nyár során, úgy körülbelül 1 millió hordó/nap csökkentés is elegendő lehet az árak stabilizálására.

Továbbra is jelentős nyomást gyakorol az árakra Irak várható visszatérése az olajkereskedelembe. A legújabb hírek szerint február elején újabb tárgyalásra kerül sor Irak és az ENSZ között az ellenőrzött iraki kőolajexport megindításáról. Az esetleges magállapodás hatásairól megoszlanak a vélemények. Egyesek szerint az árak már tükrözik az Irak által piacra viendő többletmennyiség árcsökkentő hatását, míg mások jelentős áresést várnak a megállapodás bejelentésétől. Sokan vallják azt, hogy a tényleges megállapodásra továbbra is kevés remény van az eddigi tárgyalások gyakorlata alapján. Az OPEC kitermelési politikájának továbbra is Szaúd-Arábia, mint a legnagyobb termelő a kulcsa.

Amennyiben nem jelenik meg döntő fontosságú fundamentális hír a piacokon, úgy várhatóan szűk sávban mozognak az árak. Több elemző szerint a piacok inkább „bearish" (csökkenő) tendenciát tükröznek, ami a jelentős készleteknek és az OPEC túltermelésének tudható be. Ugyanakkor várható, hogy az OPEC-értekezlet előtt némi áremelkedésre kerül sor.

HORVÁTH—KAJÁRI

Tőzsdei záróárak 1992. jan. 24-én New Yorkban (NYMEX) 2. hónap

West Texas Intermediate (WTI)	*19,11 dollár/hordó*
Gázolaj, No.2.	*54,76 cent/gallon*
Ólommentes benzin	*55,07 cent/gallon*
Tőzsdei záróárak 1992. jan. 24-én Londonban (IPE) 2. hónap	
Brent	*18,22 dollár/hordó*
Gázolaj	*174,25 dollár/tonna*
Szabadpiaci árak 1992. január 24-én fob Rotterdam	
Brent	*18,50—18,55 dollár/hordó*
Gázolaj	*177,00—177,50 dollár/tonna*
Ólommentes benzin	*186—188 dollár/tonna*
Fűtőolaj (3,5% kén)	*63,5—64,5 dollár/tonna*

GABONAPIAC

Úgy tűnik, a búzapiac csak egy irányt ismer: felfelé!

A búza tőzsdejegyzése folyamatosan emelkedett a hét során. Kezdetben elterjedt a hír, hogy az USA foglalkozik az Indiának juttatandó EEP gondolatával. Ez a búzamérleg újabb szűkítését jelentené.

Másnap Egyiptom részére konfirmálták a 190 ezer tonna exporttámogatási programban értékesített üzletkötést 53,59 dollár/tonna bonus mellett 116 dollár/tonnás fob-áron. Az amerikai kemény búza nominális fob-ára 172 dollár/tonna fob. Az USA-n belül búzagazdálkodás fontos eleme az állami készletek fenntartása, ezek piacszabályozó szerepe. Szinte már hetek óta a figyelem középpontjában az úgynevezett napi farmer átlagár van. Ha ugyanis ez a napi ár 5 nap átlagában eléri a 380 cent/bushelt, akkor az USDA felfüggeszti az állami készletek raktárkészleteinek finanszírozását. Ez pedig rövid távon lenyomhatja a piaci árakat. A hét elején 366, a végén 369 cent/bushel volt az 5 napos átlagár. Kedvező hír volt a hivatalos argentin termésbecslés 9,5-ről 9,9 millió tonnára emelése. A búzajegyzések alakulását azonban elsősorban a szovjet vételek nagysága határozza meg a jövőben is. Az emelkedő árak és elsősorban az üzletek fob-paritásról CIF-re történő módosítása miatt a jóváhagyott hitel összege csak kisebb mennyiségű áru megvásárlását teszi lehetővé. (Ma körülbelül 150 dollár/tonna lehet 1 tonna támogatott amerikai búza ára orosz kikötőbe szállítva.) A chicagói márciusi tőzsdejegyzés 20 cent/bushelt emelkedett a hét folyamán, pénteken 438 cent/bushelben zárt. A francia étkezési búza 126—129 dollár/tonna fob európai kikötőben. A takarmánybúza 123—127 dollár/tonna, ez folyamatosan emelkedik.

A kukoricapiac egész héten eseménytelen volt, az árak szűk sávban mozogtak, kicsit erősödtek. A tőzsdén a márciusi termin péntekre 263,50 cent/bushelben zárt, az USA fob-árak 112—115 dollár/tonna között voltak. Megélénkült az érdeklődés a magyar kukorica iránt is, de az árak időnként kiábrándítóak. Nagyon jelentős eltérés van az egyes országrészek között — a magas belföldi fuvar következtében — az árak között. Dél-Dunántúlon 92—93 dollár/tonnás áron is volt üzletkötés, míg a keleti megyékben az ukrán határ közelsége miatt elérik az árak a 100 dollár/tonnát.

A szójakomplexum árainak csökkenését már régen várják a kereskedők, de elsősorban a spekulációs tőke tevékenysége miatt erre nem került sor. Valószínűleg bizonyos sávban fognak mozogni az árak a közeljövőben, szójabab 550—590 cent/bushel, szójadara 170—185 dollár/bushel. A délamerikai termés a múlt heti esők hatására kedvezően alakulhat és ennek hatása negatív kell, hogy legyen. Továbbra is versenyképes az amerikai áru a brazillal szemben európai desztinációra. A fob-ár a magyar másodosztályú árunak megfelelő minőségre 207 dollár/tonna. A pénteki chicagói zárások márciusra szójabab 582 cent/bushel, szójadara 178,30 dollár/short tonna, szójaolaj 19,57 cent/bushel.

Mivel technikailag kritikus árszinten vagyunk, rövid távon a spekulációs tőke dönti el az árak mozgását.

DR. VISKY KATALIN

FÉMPIAC

Technikailag erősödő trend az alumínium- és nikkelpiacon. A rézpiacon az afrikai termeléskiesések hatását kiegyenlítik a dél-amerikai és más termelők nagyarányú fejlesztési tervei.

Úgy tűnik, a fémpiacok résztvevői megelégelték az alacsony, nyomott árakat, és hálásan fogadnak minden olyan hírt, eseményt, amely a magasabb árak irányában hat. Erre utal, hogy az elmúlt napokban az általános keresleti-kínálati viszonyok alapvető megváltozása nélkül folyamatosan emelkedtek az árak.

Különösen igaz volt ez az alumínium és a nikkel esetében. Hétfőn az alumínium piacán, ahol a jegyzés pénteken az 1200 dolláros alátámasztási pont felett maradt, megújult eladási pozíció lezárásokkal lehetett találkozni. Általánosan elterjedt vélemény szerint a tartósan csökkenő árak időszakában a szokásosnál jóval nagyobb, a standard három hónaposnál távolabbi szállítási határidőre szóló eladási pozícióállomány halmozódott fel, amelynek likviditása táplálja az áremelkedést. Az ily módon technikailag erősödő trendet az a bejelentés sem tudta lefékezni, amely szerint a FÁK 1992-ben újfent közel 1 millió tonna alumínium exportját tervezi. Sokan azzal számolnak, hogy nyersanyagellátási és munkaerőgondok miatt az orosz alumíniumipar termelése csökkenni fog. A kihozatalt a most bevezetett export vámrendszer is fékezheti (jóllehet, az orosz sajtóban pénteken közzétett tételes listában az alumínium nem szerepelt). Mindezeknek a tényezőknek a hatása csak hosszabb távon lesz érezhető, így a jelenlegi vásárlási hullám elsősorban technikai faktorokkal magyarázható. A terminjegyzés a hét során végig 1210 dollár fölött maradt, a legmagasabb értéket (1278 dollár/tonna) pénteken érte el a piac. A hirtelen áremelkedés miatt 1260 dollár feletti árakon profitrealizáló, illetve árfedezeti eladásokra lehet számítani, ezek nyomán konszolidálódhat a piac. A kép ennek ellenére konstruktív, további erősödésre lehet számítani.

A FÁK-beli exportkorlátozások közvetlenebbül jelennek meg a nikkel esetében. A piac elég érzékeny, erre utal az is, hogy az USA pénzverdéjének tájékoztatása szerint a legutóbbi nikkelvásárlási tenderükre 3528 és 3749 dollár/libra közötti ársávban érkeztek ajánlatok. A jegyzés az egész héten tesztelte a 8000 dollár/tonnás töréspontot, de a 7940 dollár fölött rendre jelentkező termelői eladások, továbbá a német acéliparban kialakult helyzet gátat szabott a még gyorsabb emelkedésnek.

Újra számolni kell az afrikai és a dél-amerikai réztermelők problémáival. Amíg Zairében a politikai nyugtalanság zavarja a termelést, addig Zambiában bizonyos termelési eszközök hiányát jelölik meg alapvető gondként. A rézpiac egyik vezető vállalata, a chilei Codelco gazdasági kutatócsoportja nem számol az afrikai termelés stabilizálódásával. Véleményük szerint az 1991-től 1996 végéig terjedő időszakban évi 130—310 ezer tonna rézkieséssel kell számolni a fekete földrészen. Ha ezt az elemzést összevetjük a nagy dél-amerikai és más termelők extenzív fejlesztéseivel (mint arról ezeken a hasábokon is beszámoltunk, a Southern Peru közel 30 százalékkal növeli idén rézkibocsátását, maga a Codelco új, magas réztartalmú, külszíni fejtésű bányák művelésébe kezdett, a Nippon Mining 1992-ben mintegy 90 ezer tonnával kívánja növelni termelését), akkor azt kell mondanunk, hogy ezek a mennyiségek nem fognak igazán hiányozni a piacról. Egy biztos: az árak alakulását ma még inkább a technikai faktorok határozzák meg. Itt is tapasztalhattuk a korábban megnyitott eladási pozíciók nagy volumenben történő lezárását. Ezek a vásárlások nyomták feljebb az árat, amely a hét túlnyomó részében a kritikus 2165—2170 dolláros szint felett vagy közvetlen közelében maradt. A 2190 dolláros jegyzés minden esetben kiváltja az árfedezeti, illetve profitbebiztosítási eladásokat. Az elmúlt hetekkel ellentétben, amikor 2130 dollár alatt rendre jelentkeztek a kínai vásárlások, most részükről nagy volumenű eladási tevékenységet lehet tapasztalni. Egy-két hét távlatában számítani kell az árak esésére, hiszen a tényleges árukereslet nem növekszik, és a termelési gondok nem egyértelműen korlátozzák a fémhez jutás lehetőségét.

A horgany jegyzése viszonylag szűk csatornában mozgott a hét elején. A korábban csak 1200 dollár közelében aktivizálódó termelői eladási tevékenység most már 1150—1160 dollárnál jelentkezett. Ugyanakkor támogatta a magasabb árakat a hét közepén folyó opciókibocsátási hullám. Február környékére fémszűke tapasztalható, ami rövid távon szintén árfelhajtó tényező. A piac pénteken a napi mélyponton zárt, 1162 dolláron, ami az egész hét áremelkedési trendje utáni profit kivételeknek tudható be.

Az ónjegyzés 5500 és 5535 dollár között mozgott a héten, az egyetlen kiugrásra csütörtökön került sor, amikor is általános vásárlási hullám következtében az ón ára az 5535 dolláros nyitóárról 5565 dollárra emelkedett. Ez az eufórikus hangulat az egész napra jellemző volt mindenféle fundamentális támogatás nélkül — egészen addig, amíg zárás előtt egyre alacsonyabb értékekre mentek le az eladók. Mivel 5580 dollár táján kínai eladások valószínűsíthetők, az emelkedés limitált. Rövid távon nincs oka a magasabb áraknak.

Diszkontkincstárjegy-aukció kedvezőbb üzleti feltételekkel

Az MNB minden szerdán de. 10 órai kezdettel tart diszkontkincstárjegy-aukciót, ahol bármely **jogi személy** írásban ajánlatot tehet a vásárolni kívánt 500 000 forintos névértékű értékpapírok mennyiségére és vételárára.
A kincstárjegy a rövid lejáratú befektetések piacán kiemelten magas, kockázatmentes hozamot biztosít. Páros héten szerdán **30 napos lejáratra,** páratlan héten szerdán **90 napos lejáratra** lehet befektetni.
Az aukció Üzleti feltételei és az Ajánlati nyomtatványok az **MNB Nyíltpiaci osztályán**
(V., Szabadság tér 8. IV. 441.), és
az **MNB megyei igazgatóságainál** szerezhetők be.
Tel.: 132-3921, Fax.: 153-1550, 132-1934 MNB

30 napos lejáratú diszkontkincstárjegy-aukció	22-Jan.-92
Értékesítésre felajánlott összeg (Millió forint)	1000.0
Elfogadható legalacsonyabb ár (névérték %-a)	97.48
Elfogadható maximális éves hozam (%)	31.45
A benyújtott ajánlatok összege (M Ft)	455.0
Az elfogadott ajánlatok összege (M Ft)	392.5
Maximális éves hozam (%)	31.45
Minimális éves hozam (%)	29.92
Átlagos éves hozam (%)	31.07
Átlagos eladási ár (%)	97.51
Összes eladott mennyiség (Millió forint)	524.0

Következő aukciók dátuma:
30 napos lejárat: 1992. február 5.
90 napos lejárat: 1992. január 29.
Tel: 132-3921, Fax: 153-1550, 132-1934 MNB

AKCIÓ! AKCIÓ! AKCIÓ! AKCIÓ!

Rendelje meg most a FIGYELŐT! Így biztos lehet benne, hogy 1992-ben is a régi áron kapja majd a FIGYELŐT.
Ez a válaszkártya. Vágja ki, tűzze mellé a névjegyét, és adja postára, vagy küldje el telefaxon!
Ön legkevesebb egy ismeretlen ismerőssel, a FIGYELŐ az Ön megtisztelő figyelmével lesz gazdagabb.

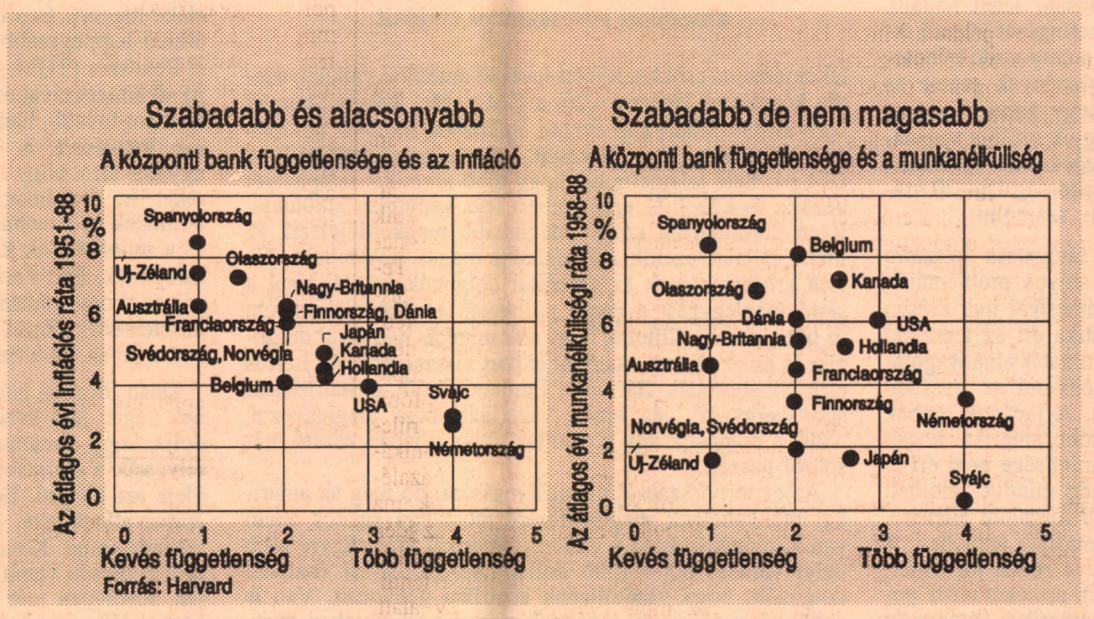
	6 havi előfizetést kérek **1061 Ft** helyett **750 Ft-ért.**
	12 havi előfizetést kérek **2124 Ft** helyett **1500 Ft-ért.**

Ez az ajánlat 1992. január 31-ig érvényes.
Figyelő Rt. 1355 Budapest, Pf. 18.
Telefon: 131-0395, 131-5372, 111-2137 Fax: 153-0106, 132-2990

KÖZPONTI BANKOK

Függetlenségi háborúk

A hazai — nyílt és burkolt — viták és összecsapások is jelezték: politikai és gazdasági szempontból fontos kérdés a központi bankok státusza az egyes országokban. Vagyis az, hogy a törvény és a kormányzat milyen mértékű függetlenséget ad a többszintű bankrendszer központi szereplőjének.

A fejlett ipari országok összesített bruttó társadalmi termékének felét két ország, az Egyesült Államok és Japán gazdasága adja. A harmadik legfontosabb szereplő Németország. A világgazdasági helyzet és a konjunktúra alakulása szempontjából tehát távolról sem mindegy, hogy e két országban milyen a gazdasági növekedés, az infláció, a munkanélküliség, a beruházási tevékenység, valamint a pénzellátás. A konjunkturális helyzet alakulásában a központi bankok szerepe nem elhanyagolható, hiszen a kamatlábak és a pénzellátás „finomhangolásával" közvetlenül és közvetve befolyásolható a gazdasági növekedés.

A központi bankok függetlenségének „fokát" mind az USA-ban, mind Japánban és Németországban törvény szabályozza. Ennek ellenére mindhárom országban — s a világnak még számos államában — a kormányzat nyíltan és burkoltan számos kísérletet tesz aktuálpolitikai érdekeinek érvényesítésére a központi bankon keresztül. A londoni The Economist szerint a politikusok különösen választások előtt igyekeznek rábírni a központi bankokat az antiinflációs politika lazítására, hiszen az ezt követő béremelések nem kevés szavazatot jelenthetnek a hatalmon lévő kormány számára. Más kérdés persze, hogy a béremelések nyomán általában ismét felpörög az infláció, túl sok pénz kerül a gazdaságba.

Az ipari országok gazdasági fejlődése az elmúlt évtizedekben egyértelműen azt bizonyította, hogy a pénzügyi politika annál sikeresebb és hitelesebb, minél függetlenebb a központi bank a kormány politikai nyomásától és befolyásától. Számos tanulmány igazolja, hogy azokban az országokban, ahol a kormány nem avatkozik be a központi bank tevékenységébe, hosszabb távon alacsonyabb az inflációs ráta. Sőt, a munkanélküliek aránya is alacsonyabb az aktív lakosságon belül; a munkaadók és a munkavállalók ugyanis a bérmegállapodásokban alkalmazkodnak a keményebb monetáris politikához. Mindkét fél bízik abban, hogy a külső befolyástól mentes antiinflációs politika meghozza gyümölcsét. A G-7 országok központi bankjai közül a Bundesbankot tartják a legfüggetlenebbnek. Második helyen az amerikai FED áll, s ezt követi a japán központi bank. „Papíron" tehát a FED-nek nagyobb a függetlensége, mint a japán központi pénzintézetnek. A kisebb államok sorában — ez is sokatmondó — a svájci központi bank függetlensége a legszilárdabb: azonos szintű, mint a Bundesbanké.

Az amerikai FED-et hét kormányzóból álló testület irányítja. Ennek elnökét az Egyesült Államok elnöke nevezi ki négy esztendőre, de a kinevezés időtartama meghosszabbítható. Hat kormányzót 14 éves időtartamra nevez ki a mindenkori amerikai elnök oly módon, hogy kétévente valamelyikük leköszön tisztségéről. Ezzel a folyamatos rotációval érhető el, hogy a Fehér Ház új lakói ne „tömhessék" saját embereikkel négyévenként a FED irányító testületét. Az amerikai központi bank kormányzótanácsa állapítja meg a mindenkori leszámítolási kamatlábat, a központi bank „igazi" politikáját azonban az úgynevezett Szövetségi Nyíltpiaci Műveletek Bizottsága (Federal Open Market Committee — FOMC) alakítja. Ez a bizottság — egy-egy szavazattal — magában foglalja a kormányzótanács hét tagját, valamint a 12 körzeti FED elnökét.

A FED tehát meglehetősen független az adminisztrációtól, a vezető testületekben nincsenek kormányhivatalnokok, s az FOMC tagjainak egy részét nem a politika szemeli ki. E fontos „pénzpolitikacsináló" testületnek semmiféle konzultációt nem kell folytatnia a kormánnyal a kamatlábak megváltoztatása előtt.

A Bank of Japan elméletben egy 1942-ben elfogadott törvény alapján működik. Ez a törvény a központi bankot a kormány ellenőrzése alá helyezte, s a pénzügyminiszternek joga van arra, hogy felülbírálja a Bank of Japan politikáját. 1949-ben azonban kiegészítették és módosították a korábbi törvényt: a központi bank döntéseit a Bank Politikai Tanácsa hozza meg. Ez a testület hét tagból áll. Szavazati joggal rendelkezik a kormány által öt esztendőre kinevezett bankkormányzó, valamint a kereskedelmi, a regionális bankok, az ipar és a mezőgazdaság egy-egy képviselője. A pénzügyminisztérium és a tervezési hivatal képviselőjének nincs szavazati joga. A bankkormányzó mellett szavazati joggal rendelkező Tanács-tagokat négy esztendőre nevezik ki — függetlenül attól, hogy közben hogyan változik a kormány.

A statisztikák tanúsága szerint a FED-nél kevésbé független Bank of Japan 1989 óta a Bank of Japan függetlenebbnek tűnik a FED-nél, s ez elsősorban Mieno kormányzónak köszönhető.

1969 óta a japán központi bank kormányzóját felváltva nevezik ki a bank apparátusának tagjai és a pénzügyminisztérium volt munkatársai közül. Az ex-államhivatalnok kormányzók mindig hamarabb és könnyebben engednek a politikai nyomásnak, mint a Bank of Japan stábjából kikerülő vezetők.

Mieno kormányzó — fontosságát tekintve — jelenleg Japán első számú embere, aki erős kézzel és külső nyomást nem tűrve munkálkodik az ingatlan- és a részvényárak leszorításán, valamint a túlfűtött japán gazdaság lehűtésén. Eddigi működése során sikeresen ellenállt a pénzügyminisztérium manővereinek, amelyek sok esetben inkább rövid távú és népszerűséget hozó érdekeket szolgáltak. Független szakértők véleménye szerint Mieno kiváló munkát végez, hiszen a ügyes kamatpolitika hozzájárult az ingatlanárak és az infláció, valamint a részvényárfolyamok csökkenéséhez. Elméletben a FED és a Bank of Japan céljai azonosak: az árstabilitás és a gazdasági növekedés. A hetvenes évek közepéig a japán pénzügyi politika középpontjában a növekedés állott, napjainkban viszont mind a központi bank, mind pedig a pénzügyminisztérium fő célja az alacsony infláció. Jelenleg a FED célja a gazdaság élénkítése az alacsony kamatlábakon keresztül. (Egy esztendeje a FED még fontosabbnak tartotta az infláció elleni küzdelmet a gazdasági tevékenység megélénkítésénél.) Az amerikai közvéleményben egyre erősödik az a meggyőződés, hogy a FED a pénzügyminisztérium nyomására adta fel az infláció elleni harcot a gazdasági növekedés javára. Ráadásul Japánban igen erős a szakmai nyomás olyan törvénymódosítás érdekében, amelynek első számú célja az lenne, hogy a központi bank a Bundesbankhoz hasonló szintű önállóságot kapjon. Hasonló irányba halad a fejlett országok többsége. Az általános trend az, hogy Kanadától Új-Zélandig mind nagyobb önállóságot kapnak a központi bankok. Ennek a leglátványosabb bizonyítéka az Ek döntése: eszerint az európai pénzügyi unió megteremtése után az európai központi bank, az EuroFed a Bundesbank-modell szerint szerveződik. Teljes függetlenséget élvez majd fő céljának, az árstabilizálásnak a megvalósításában (Franciaországban ennek megfelelően már megkezdődött a központi bank „hozzáillesztése" az új helyzethez.)

Visszatérve az elnökválasztásra készülő és makacs recesszióval küszködő Egyesült Államokra: több jel utal arra, hogy az amerikai politikusok szeretnék mérsékelni a FED önállóságát. 1989-ben például törvényjavaslatot terjesztettek a kongresszus elé, amely lehetővé tette volna, hogy a pénzügyminiszter egy tagot delegálhasson a kormányzói testületbe.

A törvényhozás ezt a javaslatot nem fogadta el, 1991 augusztusa óta egy másik, ugyancsak a FED önállóságát csökkenteni hivatott javaslat vár kongresszusi döntésre. Az újabb támadás célpontja most a FOMC összetétele, illetve tagjainak választása. Greenspan és csapata azonban nem adja fel. Igyekszik megkülönböztetett figyelmet fordítani az infláció fékentartására, miközben a kamatpolitika révén próbálja stimulálni a gazdaságot. A nem könnyű bűvészmutatvány közepette még külön figyelmet és energiát kell arra is fordítania, hogy kivédje az adminisztráció meg-megújuló támadási kísérleteit a központi bank függetlenségének és önállóságának korlátozására.

GONDA GYÖRGY

UKRAJNA RUBEL NÉLKÜL?

Kísértetek Kijevben

Ukrajna és Oroszország a múlt héten megegyezett, hogy Kijev „gyorsan" bevezeti új pénznemét, majd kivonja a rubelt a forgalomból és visszaszolgáltatja Moszkvának, hogy a „szabaddá váló" pénztömeg ne súlyosbítsa az orosz pénzügyi helyzetet. Közben azonban az új ukrán pénz megjelenése azt jelenti, hogy Ukrajna gazdasági gondjait új, nagyrészt nem prognosztizálható pénzügyi feltételek között kell megoldani.

A legnagyobb szerkezeti feladatnak Ukrajnában a privatizáció elkezdése tűnik, melynek törvényes alapja ma még nincs. A privatizációs törvénycsomag január 29-én már harmadszor került napirendre, és végre sikerült elfogadni első olvasatban. Az államtalanítási törvénycsomag három törvényből áll: 1. A kisebb állami tulajdonok privatizálásának törvénye (előprivatizáció); 2. Az állami tulajdonok privatizálásának törvénye; 3. A privatizációs értékpapírokról szóló törvény.

A parlamenti vitát két szélsőséges nézőpont jellemezte. Az első a lakosság szociális védelmére, a másik a gazdasági reform hatékonyságára fektette a súlyt.

Felvetődött az is, hogy megengedhető-e a külföldi tőke részvétele az államtalanításban, amikor a keményvalutás befektető (rubel-körümények között) szinte aprópénzért vásárolhat ingatlanokat, termelőeszközöket.

A privatizáció nehézségeit Viktor Szalnyikov, a privatizációs és demonopolizációs kérdésekkel foglalkozó tárca nélküli miniszter egy nyilatkozatában a következőkben határozta meg.

1. Jelenleg még nem lehet tudni, hogy milyen pénzért kell eladni az állami tulajdont? Rubelért, amely már csaknem ki van szorítva az ukrán piacról? Ebben az esetben zsákszámra lesz mit sem érő pénz, de már nem lesz állami tulajdon. A jelenleg forgalomban levő ideiglenes ukrán fizetőeszközről, a kuponról, hiányzik a számozás és bármikor kivonható a forgalomból. A végleges ukrán pénzegység, a grivna forgalombahozatalának időpontja még nem ismeretes, és ezért egyelőre nem vehető számításba.

2. Gyakorlatilag lehetetlen kiszámítani, hogy mennyit ér ma az a vállalat, amelynek a tavalyi értéke (például) 1 millió rubel volt. Félő, hogy egy ilyen átértékelés maga többe fog kerülni, mint egy kisebb vállalat. De a kérdésre még egyetlen elvégzett átszámítás sem ad választ.

3. Égető szükség van a privatizációs törvényekre, de a vázolt okok miatt kísértetekkel kénytelen küzdeni a kijevi törvényhozás. Ha a parlamenti képviselők a megszokott ütemben fognak dolgozni, akkor még várni kell néhány hónapot, sőt esetleg sokkal hosszabb időt is. Ez utóbbi nagyon valószínű, mert sokan támogatják azt az elvet, hogy az államtalanítást a privatizációs értékpapírok ingyenes szétosztásával kell elkezdeni, ami elnyújthatja a privatizáció kezdetét.

A privatizáció a miniszter szerint csak akkor kezdődhet el a közeljövőben, ha a parlament a jelenlegi ülésszakon az egész törvénycsomag helyett csak a privatizációs technikát fogadja el a privatizációs programmal és az eladandó cégek listájával együtt.

Az államtalanítás törvényes úton való elkezdése azért sem halogatható, mert már évek óta folyik a spontán, jogi alapokat nélkülöző privatizálás. Gyakorlatilag az egész volt pártvagyon már privatizálva van különböző közös vállalatok, zártkörű részvénytársaságok formájában.

A kommunista rendszer alatt kifejlődött korrupció most virágkorát éli és a jelenlegi helyzet konzerválása szociális robbanáshoz vezethet.

P. GY.
Kijev

LEVELEK TULSÁBÓL

Amerika panaszkodik

A Tulsai Egyetem vendégprofesszora ezúttal az amerikai recesszióról tudósít.

Amerika panaszkodik, mert nem engedik be az amerikai árut Japánba, míg a napkeleti ország cégei elárasztják Amerikát autóikkal, fényképezőgépeikkel, háztartási cikkeikkel. Elégedetlenek az amerikaiak azért is, mert csökken az életszínvonaluk. A középosztály túlságosan magas adót fizet, míg az igazán gazdagok aránytalanul keveset. Nő a munkanélküliség. Az elmúlt évben 7 százalék fölé emelkedett, s egyes statisztikák szerint 10 millió ember volt hosszabb-rövidebb ideig munka nélkül 1991-ben. Az egészségügyi biztosítás díja szinte megfizethetetlen, hiszen a jövedelem közel 12—15 százalékát teszi ki, és aki nem fizet biztosítást, nem kaphat egészségügyi ellátást. A lakosság 25 százaléka nincs biztosítva. A kiskereskedelmi hálózatok panaszkodnak a kereslet visszaesésére, míg a fogyasztók az árak emelkedésére. Egyre többször lehet hallani, hogy leromlóban van az Amerika vérkeringését jelentő úthálózat. Sok kritikát kap a bűnüldözés a szaporodó bűnesetek miatt. Nő az erőszakos bűncselekmények száma és egy meglepő adat arról tanúskodik, hogy minden negyedik kislány és minden tizedik kisfiú egyik szülője szexuális zaklatásának van kitéve. Egyre aggasztóbb méreteket ölt az írástudatlanság. A munkaképes lakosság 15—20 százaléka nem, vagy alig tud írni, olvasni, számolni.

Bush elnök legutóbbi távol-keleti látogatása felszínre hozta az amerikai gazdaság számos súlyos problémáját. Egyre világosabban látszik, hogy az amerikai ipar erősen veszít vezető pozícióiból. Számos kritika éri az amerikai termékeket. A kutatás és fejlesztés, az oktatás elhanyagolása és a termékek romló minősége csökkenti az amerikai áruk versenyképességét a világpiacon. A japánok többek között arra hivatkozva nem akarnak több amerikai kocsit beengedni az országukba, mert azok minősége nem éri el a japánokét és ráadásul többségük még mindig baloldali kormánnyal van felszerelve a baloldali forgalom ellenére. Az európaiak már régen igazodtak a másféle igényhez. A Bush elnököt elkísérő, nálunk a könyve révén jól ismert Lee Iacocca, a Crysler vezére a japánok protekcionista politikájával okolta a Japánba irányuló amerikai autóexport alacsony szintjét. Az amerikai sajtó viszont azt hánytorgatja fel, hogy az amerikai vezér túl sokat keres és keveset teljesít. A Newsweek nemrég tett közzé egy érdekes statisztikát. E szerint a japán nagyvállalatok vezérigazgatói átlagosan évi 300—350 ezer dollárt keresnek, míg a japán protekcionizmus csökkentéséért harcoló amerikai vállalatvezetők közül Lee Iacocca 4,26, a GM vezér, Robert Stempel 2,18 millió dollárt kap évente, miközben mindkét autóóriás fokozatosan piacokat veszít, veszteségesen működik. A GM pár hete jelentette be, hogy több amerikai telephelyét bezárja és közel 71 ezer embert lesz kénytelen elküldeni. Ilyen körülmények között méginkább megkérdőjelezik az itteni vállalatvezetők aránytalanul magas jövedelmét. De éles kritikát kaptak az amerikai dolgozók is. Ráadásul a sértő megjegyzést a japán parlament elnöke, Sakurauchi úr tette, aki azt állította, hogy sok munkás hanyagul dolgozik, és ez az oka az amerikai export visszaesésének. Lett is erre felháborodás. Bár, mint Edmund Farell, a StairMaster sportszergyártó cég elnök vezérigazgatója megjegyezte, náluk a dolgozók úgy gondolták, hogy a japán vezető másokról beszélt.

Az exportvisszaesés ellensúlyozására, no meg az amerikai munkahelyek megmentésére most egy sajátos akció van kibontakozóban: a vásárolj amerikai árut! Egyre több helyi vállalat 600—1000 dollár hozzájárulással ösztönzi dolgozóit, hogy vásároljanak amerikai gépkocsit. Van is ebből némi zűrzavar. Japánnak számít-e az Ohióban gyártott Honda Accord és mennyire amerikai a Koreában gyártott Ford Festival? A nemzetközi kooperáció széles körű elterjedésével a kérdés nehezen válaszolható meg. De sokkal fontosabb, hogy hol lehet versenyképes termeléssel munkaalkalmakat teremteni, a régieket megtartani. A versenyképesség alapvetően a minőségtől és az ártól, ezek pedig a kutatás-fejlesztéstől, az emberek képzettségétől, lelkesedésétől és együttműködésétől függenek. A talpraálláshoz biztosan segít, de a tartós talponmardáshoz nem, ha St. Luisban a városi tanács inkább fizet tíz százalékkal többet egy Texasban gyártott Chevrolet, mint egy Kanadában gyártott Ford rendőrautóért.

Nem mindenki panaszkodik. Nemhiába hívják Amerikát a vállalkozók hazájának. A korábban hivatkozott Edd Farell egy tulsai sikervállalat sikeres vezetője. A StairMaster a kondíciójavító sportszerek gyártásában iparága egyik legjobb vállalatává küzdötte fel magát 1983-as indulása óta. A cég nem sikerre, hanem a kiválóságra törekszik. Ez alatt azt értik, hogy kutatás-fejlesztéssel a piaci igények elébe mennek és a legjobb termékeket fejlesztik ki. Az elérhető legmagasabb minőséget a Totális Minőségirányítási Rendszer (TQM, lásd a Figyelő minőségről szóló cikkeit) alkalmazásával érik el. Nemcsak a vezetőket képezik állandóan tovább, hanem a műhelyekben dolgozó munkatársak képzésére is nagy figyelmet fordítanak. Rájöttek ugyanis arra, hogy akkor érhetnek el tartós gazdasági sikereket, ha a munkatársak folyamatosan közreműködnek a termékek és a technológia javításában. Az együttműködést és a munkatársak közötti kommunikációt tekintik sikerük zálogának. Edd Farell szerint a vezetők szerepe a vállalatnál az, hogy tanítsanak, irányítsanak, tettekre és ötletekre késztessenek. Ezzel a felfogással és gyakorlattal válaszol a cég a japán kihívásra.

Dean Johnson más felfogást képvisel. A negyvenes éveinek végén járó korábbi nagyvállalati menedzser úgy gondolja, hogy a mamutcégek nehézkesek és sokáig tart, míg felveszik a gyorsabb fordulatszámot. Úgy érzi, neki nincs ideje ezt kivárni. Egykori nemzetközi üzleti kapcsolataira építve elhatározta, hogy bekapcsolódik a nemzetközi kereskedelembe. Követve a kereskedők alaptörvényét, megpróbál olcsón venni és drágán eladni a világ minden pontján. Korábban már Magyarországon is voltak üzletei, főként a Nikex-szel és a Göcs-csel, de Japán és Venezuela sem marad ki látóköréből.

Nem lennék meglepve, ha rövidesen mindketten megjelennének Pesten.

VECSENYI JÁNOS

FEKETE GAZDASÁG — Dobos János rovata

Jönnek a jakuzák

Az alvilágban megszaporodtak az erőszakos leszámolások. Gyakran már bérgyilkost alkalmaznak a számla kiegyenlítésére. Persze ez csak a szervezett bűnözés terjeszkedésének kísérőjelensége. Egyre szélesebbek az alvilági hálózatok nemzetközi kapcsolatai és egyre inkább beépülnek a gazdaságba. Sőt, arra törekszenek, hogy a teljes gazdasági életet uralják. Ma még — tekintettel a változó s egyelőre szélesedő lehetőségekre — az érdekterületek, a piac újrafelosztása folyik. A gazdasági folyamatok átmenetisége és rendezetlensége kedvező lehetőségeket ad még a szokásosnál nagyobb „falatok" megszervezésére is. Álvállalkozók vesznek fel nagyösszegű banki hiteleket, károsítanak meg tömegesen bennük bízó üzlettársakat. Egyes — még becsületesen induló — ügyletek csalásba, sikkasztásba torkollnak, míg mások eleve így indulnak. Igen sok a látszólag behajthatatlan — méghozzá hatalmas összegű — adósság és az adósokról sokszor az is kiderül, hogy esetenként nemcsak vállalkozásuk volt fiktív, de még a személyük sem az volt, akinek kiadták magukat. Az ilyen adósok azután felszívódnak, és más néven, más „fedés" alatt folytatják tevékenységüket.

Csak egy példa a szinte teljesen gátlástalan pénzvadászatra. Legálisan bejegyzett betéti társaság hirdeti magát. Arra vállalkozik, hogy a szabad tőkének biztos, jól jövedelmező befektetési lehetőségeket szerez. A közvetítésért természetesen mindkét fél fizet — az összeg nagyságától függő közvetítési díjat. A jelentkezők zöme meg is köti a maga legális, jól jövedelmező üzleteit. A befektetésre jelentkezők között azonban csalók is akadnak. Egyszerűen eltűnnek a bt. által közvetített pénzzel. Ilyesmi persze bármikor előfordulhat... De hol a bt. felelőssége? Mert hozzá ugyan hiába fordul a károsult... Holott alighanem csak megfelelően ellenőrzött befektetőt ajánlhatna, és ha téved, a károsultat neki kellene kártalanítania. Ehelyett sajnálkozik, és a felelősséget teljes mértékben az általa ajánlott, állítólagosan „tökéletesen megbízható" befektetőre hárítja.

Mások árut vesznek át bizományba, azután eltűnnek vele, vagy az értékesítés után nem tudnak — illetve fizetésképtelenségre hivatkozva — nem hajlandók elszámolni. Egyes városokban titokzatos — rendszerint nyugati rendszámú gépkocsikkal utazgató, magukat külföldi állampolgárnak mondó — üzletemberek „szabad valutára" vadásznak, nagyobb kamatot ígérve a hazai valutaszámlák lehetőségeinél. A begyűjtés után nyom nélkül távoznak, a legtöbb esetben személyazonosságuk sem állapítható meg. Aki fizetett, az hallgat, hiszen törvény által tiltott tranzakcióba fektette több tíz- vagy százezer dollárját, márkáját, schillingjét. A közvetítők és a magyar megbízottak, az itthoni begyűjtők azt állítják, hogy ők is károsodtak. Így azután csend van, és nem születik feljelentés a rendőrségen.

Példák százait lehetne hozni arra, milyen sokan futnak a pénzük után. A rendőrség nem szívesen avatkozik az ilyen ügyekbe. Polgárjogi ügyletnek minősíti, nyomozást csak nyilvánvaló bűncselekmények esetében kezdeményez. Ahhoz pedig egy ügy önmagában nem mindig elég. Az adósságcsinálók viszont gondoskodnak arról, hogy adósaik ne ismerjék egymást, cselekményeik sorozatjellege rejtve maradjon.

A dolgok tehát a pénz — méghozzá igen nagy összegek — körül forognak. Ezek a módszerek békésebbek ugyan az előzőekben ismertetett károsító cselekményeknél, de bármikor átcsaphatnak durvábbakba.

A közvélemény, a sajtó érzékeny, de mit tehetne? S a rendőrség? Noha igyekezett lépést tartani a történtekkel — például az ORFK külön szolgálatot hozott létre a szervezett — nemzetközi — és a kábítószer bűnözés visszaszorítására —, de eredményt csak az egységes és központi fellépés hozhat. Eközben viszont bizonyos szakmai körök vitatják még a szolgálat létjogosultságát is, holott világos, hogy önmagában egy-egy megye — de még a főváros sem tud megoldást elérni. Hasonló a helyzet a gazdasági rendőrség újjászervezésével is.

Érdekes módon a szervezett bűnözés erősödését egyre jobban igazoló jelenségek szaporodása ellenére néhányan ismételten tagadni igyekeznek ennek létét és ismét csak „szervezetszerű" bűnözésről kezdtek beszélni. Merthogy nincs maffia! Nincsenek hazánkban bűnöző szervezetek!

Nos, magyar viszonylatban szicíliai maffiával, amerikai Cosa Nostrával, nápolyi Camorrával — de még a japán jakuzákkal és a kínai triádákkal — sem tudunk szolgálni.

Ebből a szempontból tényleg nincsenek — még — bűnöző szervezeteink. De nincsenek ilyenek Németországban, Angliában, Franciaországban sem. Mégis elismerik a szervezett bűnözés létét. Legyen tehát elég nekünk is az, ami eddig kialakult. Hiszen nyilvánvaló megbízható jelek, információk utalnak arra, hogy nemcsak az említett bűnöző szervezetek, de például az igen veszélyes orosz és egyéb — keleti, déli — maffiák tagjai is megjelennek nálunk. Ismerkednek a lehetőségekkel. Azok pedig bőven vannak.

COBALT ÉPÜLETGÉPÉSZETI KFT.
KLIMATECHNIKA
GONDTALAN MUNKÁJÁNAK FONTOS FELTÉTELE:
KARBANTARTÁS
MÉG KORLÁTOZOTT SZÁMBAN VÁLLALJUK IRODAHÁZAK, ÉS MÁS ÉPÜLETEK TELJESKÖRŰ KARBANTARTÁSÁT.
AZ ÖN IGÉNYEINEK MEGFELELŐ KLIMABERENDEZÉS TERVEZÉSÉBEN, BEÜZEMELÉSÉBEN ÉS KARBANTARTÁSÁBAN IS KÉSZSÉGGEL ÁLLUNK RENDELKEZÉSÉRE.
1222 Budapest, Háros u. 139/D
CÉG
Tel.: 226-3147
Fax: 226-3147

GATT: URUGUAY-FORDULÓ

Verekedés a célegyenesben

Teljes a bizonytalanság az Általános Vámtarifa- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) több mint száz szerződő országa körében az úgynevezett Uruguay-forduló kimeneteléről. Egy korábbi megállapodás értelmében a több mint öt éve folyó tárgyalások befejezésének végső határideje április vége, a körtárgyalások sikerét azonban könnyen megtorpedózhatja az Európai Közösség és az Egyesült Államok ellentéte az agrártámogatások kérdésében. Az EK vonakodását az USA azzal torolja meg, hogy nem hajlandó alkura a szolgáltatások ügyében.

A GATT országai több mint öt évvel ezelőtt azzal a szándékkal ültek tárgyalóasztalhoz, hogy olyan egyezményt dolgoznak ki, amely még szabadabbá teszi a világkereskedelmet, újabb vámcsökkentések és a kereskedelmet akadályozó egyéb „sorompók"további lebontása révén. Elhatározták, hogy szabályozzák a szolgáltatások nemzetközi kereskedelmét is, amely ma már a világkereskedelemnek 18,9 százalékát teszi ki. Az újabb liberalizálási hullámot többek között az váltotta ki, hogy az áruk és a szolgáltatások kereskedelme mind inkább globalizálódik annak ellenére, hogy a világon három nagy regionális kereskedelmi központ — Európai Közösség, Észak-Amerika, Délkelet-Ázsia — alakult ki, illetve van kialakulóban. A regionális kereskedelmi egységek azonban nem helyettesíthetik a világkereskedelmet, amit az is bizonyít, hogy az észak-amerikai és az ázsiai kivitel több mint 40 százaléka más térségekbe irányul.

Az Uruguay-forduló egyezménye gyakorlatilag készen áll az aláírásra, a jóváhagyást azonban hátráltatja az amerikai—nyugat-európai agrárellentét-csomag. Ezt leszámítva a tárgyalóküldöttségek fontos kérdésekben jutottak egyezségre. Mindenekelőtt elvi eredmény, hogy sikerült „beterelniük" a GATT szabályozása alá a textil és az agrártermékek kereskedelmét. E két árucsoportra korábban nem terjedt ki az Egyezmény „hatósugara", noha részesedésük a világkereskedelemben megközelíti a 16 százalékot. A szolgáltatások — távközlés, pénzügyi szolgáltatások, tengeri áruszállítás stb. — kereskedelmének szabályozása ugyancsak kimagasló eredménynek és teljesítménynek tekinthető. A „célegyenesben" azonban az USA váratlanul megtorpedózta az ügyet azzal, hogy a pénzügyi szolgáltatások, a légi közlekedés és a számítástechnika területén nem volt hajlandó érdemi alkura. (Ez a szolgáltatások világkereskedelmének 75 százalékát érinti.)

A tárgyaló felek megegyeztek abban, hogy létrehoznak egy Multilaterális Kereskedelmi Szervezetet (angol rövidítéssel MTO), amelynek célja és feladata az új megállapodások „gondozása", a megvalósítás figyelemmel kísérése, valamint a vitás kérdések rendezése. Az elmúlt évek tárgyalásainak eredményeként van remény arra, hogy jelentősen korszerűsödik a GATT és ezen keresztül szabadabbá és szabályozottabbá válik a világkereskedelem. A fentieken kívül még számos fontos — elsősorban a liberalizálást elősegítő — kérdésben sikerült megegyezni, amelyek eredményeként várható a vámok további csökkenése és a közvetett, nem vámjellegű kereskedelmi akadályok számának mérséklődése. Fontos szempont az is, hogy a megállapodások eredményeként számottevően javulhatnak a fejlődő országok exportlehetőségei.

Félő azonban, hogy az Uruguay-forduló mégis zátonyra fut. Az elmúlt években az egész tárgyalássorozatot beárnyékolta az Európai Közösség és az USA agrárellentéte, amelyre március végéig nem sikerült megoldást találni. Pedig az idő nagyon sürget. A GATT vezérigazgatója, Arthur Dunkel — az Egyezményt aláíró országok egyetértésével — az elmúlt év végén 1992 „április legvégét"jelölte meg a tárgyalások befejezésének végső határidejéül. Idén januárban a kibékíthetetlennek tűnő transzatlanti ellentétek feloldására és a tárgyalások sikeres befejezése érdekében a vezérigazgató kompromisszumos javaslattal állt elő, s a színfalak mögött most erről folynak egyeztető megbeszélések Washington és Brüsszel között. Szakértők egybehangzó véleménye szerint: április végéig nem sikerül az ellentéteket áthidalni, az idén már nem kerül sor a megállapodásra. A kompromisszumot kereső tárgyalások ugyan folytatódnak április után is, de az elnökválasztás miatt az amerikai törvényhozás valószínűleg az idén már nem foglalkozik ezzel a kérdéssel.

Arra sem lehet számítani, hogy az ellentéteket majd megkísérlik elsimítani a hét vezető nyugati ipari ország júliusi müncheni csúcsértekezletén. Mind Bush elnök, mind pedig Kohl kancellár néhány héttel ezelőtt Washingtonban kijelentette: a G-7 értekezleten az agrárkérdés nem kerül napirendre. A tét tehát nem csekély: vagy sikerül az agrártámogatások kérdésében Washingtonnak és Brüsszelnek kompromisszumra jutnia április vége előtt, vagy belátható időn belül nem zárul megállapodással az Uruguay-forduló. Ebben az esetben a világkereskedelem további liberalizálását szolgáló többi egyezmény sem lép életbe.

Az óceán két partja között a fő ellentét Párizs és Washington között húzódik. Kohl kancellár amerikai látogatásának egyik legfontosabb célja a közvetítés volt, de az álláspontokat nem sikerült közelítenie. (Érdemes megjegyezni, hogy az agrártámogatások kérdésében Németország érthetően sokkal rugalmasabb hozzáállást tanúsít, mint Franciaország.) Az egyetlen eredmény, amelyről ebben a kérdésben Kohl számot adhatott, hogy az amerikai és a közös piaci szakemberek „megfeszített ütemben folytatják a kompromisszumkereső tárgyalásokat", s mindkét fél szeretné, ha sikerülne még április vége előtt megállapodni. A kereskedelempolitikusok többségének véleménye szerint csodának számítana, ha létrejönne a megállapodás, az ellentétek jelenleg ugyanis áthidalhatatlannak tűnnek. Más kérdés persze, hogy politikai okokból az utolsó pillanatban mindkét fél engedhet jelenlegi merev álláspontjából.

(A világ szinte minden államában támogatják anyagilag a költségvetésből az agrártermelőket. Az OECD-országokban a mezőgazdasági szubvencióra évi 300 milliárd dollárt fordítanak. Azonban míg Ausztráliában 3, az Egyesült Államokban 102 dollár az egy hektárra jutó központi támogatás, Nyugat-Európában ez a szám eléri a 773 dollárt. Az amerikaiak számára a magas közös piaci szubvenciók magyarázatául nem elfogadható az a brüsszeli érv, amely szerint az USA-ban 2,2, a Közös Piac tagországaiban pedig 8,6 millió a farmok száma. A mezőgazdasági termékek igen magas ára Nyugat-Európában, valamint a Közös Piac agrárlefölözési rendszere a Tizenkettek farmerei számára nagyfokú védettséget jelentenek az importtal szemben, egyúttal a szubvenciók révén kedvező exportpozíciókba jutnak. Érthető tehát, hogy a nagy agrárexportőr országok — USA, Ausztrália, Új-Zéland stb. — a közös piaci agrárprotekcionizmus enyhítéséért szállnak harcba. Franciaország viszont a jelek szerint nem kíván változtatni a közös agrárpolitika eddigi rendszerén.)

Bush elnök nemrégiben kijelentette, hogy elengedhetetlenül szükséges az „Európai Közösség agrárvasfüggönyének a lebontása", s az USA elégedett lenne, ha a Közös Piac agrárprotekcionizmusa 36 százalékkal csökkenne. Dunkel vezérigazgató kompromisszumos javaslata szerint az EK-nak 6 év alatt a belső agrártámogatásokat 20 százalékkal kellene csökkentenie. Azt is javasolja, hogy Nyugat-Európa — ugyancsak 6 év alatt — a jelenlegi agrárvámokat 36 százalékkal csökkentse, s az exportra kerülő agrártermékek szubvenciója szintén 36 százalékkal mérséklődjék. Dunkel javaslata az USA számára többékevésbé elfogadható, Brüsszel azonban — elsősorban Párizs nyomására — túl drasztikusnak tartja a kompromisszum elemeit. Egyébként a Közös Piac számára is egyértelmű, hogy elengedhetetlenné vált a szubvenciórendszer és az agrárrendtartás megreformálása. A nyugat-európai farmerek ugyanis mind kevesebbet profitálnak az egyre költségesebb europrotekcionizmusból. Erre válaszolt az USA a már említett „szolgáltatási nyomással".

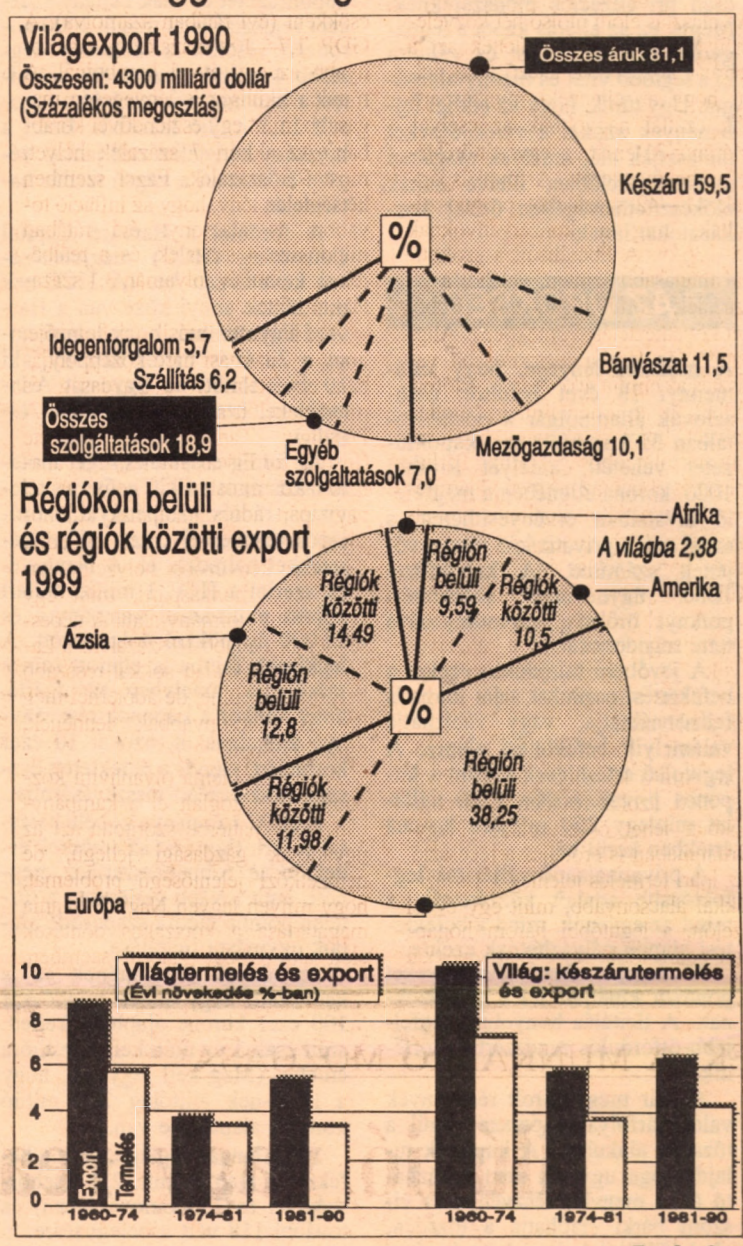
A nyomásra a Közös Piac is nyomással válaszolt. Azt követeli az USA-tól, hogy számottevően mérsékelje a Nyugat-Európába irányuló takarmányhelyettesítő termékexportját. Tavaly az Egyesült Államok 20 millió tonna „műtakarmányt" exportált az EK tagországaiba a mesterségesen magas nyugat-európai áraknál jóval alacsonyabban. Párizs az agrárszubvenció kérdéséről csak akkor hajlandó tárgyalni, ha az USA befagyasztja a takarmányhelyettesítők kivitelét az 1990. évi szinten.

Folyik tehát az adok-kapok küzdelem, amelyet az is befolyásol, hogy Franciaországban 7, Németországban 4, az USA-ban pedig 3 százalék az agrárlakosság aránya a választók között, Bushnak is, Kohlnak is szüksége van a mezőgazdasági szavazókra, a francia választások eredménye pedig már ismert. A világkereskedelem liberalizálásának nagy kérdéseit tehát beárnyékolják az aktuálbelpolitikai érdekek is.

A transzatlanti tárgyalásokon eddig nem sikerült áttörést elérni. Mindkét félnek komoly engedményeket kell tennie, mert — Kohl szerint — „mindenáron el kell kerülni, hogy a hetek csúcstalálkozójáig ne szülessen meg a megállapodás". Papírforma szerint nem valószínű, hogy néhány hét alatt a két fél megegyezik, de nem is lehetetlen. Siker esetén az MTO a későbbiekben kiterjesztené tevékenységét a kereskedelmi verseny nemzetközi szabályozására, valamint a környezetvédelemre is. A tárgyaló államok tisztában vannak azzal, hogy a regionális kereskedelmi megoldások nem jelentenek alternatívát az egész világot átfogó multilaterális megállapodással, szabályozással szemben. Mind az USA, mind pedig a Közös Piac számára fontosak az Uruguay-forduló részletesen kidolgozott megállapodás-tervezetei és maga a szerződés egésze, hiszen saját kereskedelmükre is jótékony hatással volna a „GATT-ernyő" kiterjesztése.

GONDA GYÖRGY

Világgazdaság és kereskedelem

Forrás: Gatt

A DUNKEL-JELENTÉS

A kétségek éve?

Arthur Dunkel, a Gatt vezérigazgatója a múlt héten beterjesztette éves jelentését. (Az oldalon található ábrák értelemszerűen még az 1990-es eredmények alapján készültek.) Az új jelentés szerint 1991-ben a világkereskedelem reál-növekedési üteme lelassult. 1992-ben elvben elképzelhető a trend megfordulása.

A jelentés szerint 1991-ben nominálisan 1,5, reálértékben 3 százalékkal nőtt a világkereskedelem. 1990-ben a reálnövekedés még 5 százalék volt. 1991 sorrendben immár a harmadik esztendő volt, amely lassulást mutatott. Tény azonban, hogy a világkereskedelem növekedési üteme még így is gyorsabb volt a világtermelés növekedési üteménél. A Dunkel-jelentés megállapítja, hogy továbbra is uralkodó helyzetben van a fejlett országok igencsak homogén csoportja, amely a világ népességének 16 százalékával az árukereskedelem 75 százalékát szolgáltatja.

Ami az 1991-es alapvető számadatokat illeti, az EK-országok kereskedelmének reál-növekedési üteme 2,5 százalék volt. Az EFTA-országoké 0,5 százalék. A volt KGST-országoké (az NDK nélkül) nem kevesebb, mint 15 százalékkal csökkent. Ebben az országcsoportban az 1990-es csökkenés 10 százalék volt. A nagy országcsoportok közül az ázsiai „kis tigrisek"13, Észak-Amerika országai pedig 6,5 százalékos kereskedelemnövekedést értek el. A japán növekedés 3 százalék volt reálértékben, tehát megfelelt a világátlagnak. A Dunkel-jelentés elképzelhetőnek tart némi élénkülést 1992-ben. Ennek reálértéke azonban nem lehet több 4 százaléknál.

PRIVATIZÁCIÓ CSEH-SZLOVÁK MÓDRA

Polgárok, pontok, kuponok

Az állami vagyon kuponos szétosztása csak az egyik fajtája a cseh privatizációs módszereknek. Mégis, ez az eljárás kapta a legnagyobb nyilvánosságot és váltotta ki a legtöbb vitát és bizonytalanságot. Úgy tűnik, hogy az eddigi fejlemények azokat a vélekedéseket támasztják alá, amelyek magában a konstrukcióban, illetve annak előkészítetlenségében óriási kockázatokat láttak.

AZ ÖRÖKSÉG

A módszer lényege, hogy valamennyi 18 évet betöltött csehszlovák állampolgár a postahivatalban 35 koronáért egy kuponfüzetet vehetett, amelyet további 1000. korona ellenében a megfelelő hivatalban érvényesíthetett, s ezzel már a privatizáció résztvevőjének számított. A kuponfüzet 1000. úgynevezett befektetési pontnyi örökség várományosává tette tulajdonosát.

A jövőbeni tulajdonos ezeket a befektetési pontokat saját maga is felhasználhatja, vagy rábízhatja valamelyik befektetési alapra. A legutolsó értesülések szerint a kuponos privatizációba 1200 vállalat mintegy 250 milliárd korona értékben kerül be.

A privatizálandó vállalatok legfontosabb adatait közzéteszik, s mind az egyének, mind a befektetési alapok pályázhatnak ezekre.

A megszerezhető részvényeket pontban kínálják fel a pályázóknak. A licitálás bonyolult, legfeljebb ötfordulós rendszerben történik.

A már megvásárolt részvények valódi árfolyama persze végül a tőzsdén alakul ki. A kuponok tulajdonjoga ugyanis nem ruházható át, a megvett részvényeket viszont bárki eladhatja a tőzsdén, ahol külföldiek is vehetnek részvényt.

A FORDULAT

A kuponos privatizációt kezdetben meglehetős érdektelenség övezte. Megvásárlásának határideje az év vége volt, január 10-ig azonban mindössze 2 millió ember vásárolta meg a 35 koronás kuponfüzetet és csak néhány százezer regisztráltatta magát 1000 koronáért. Holott a kormány legalább 4 millió résztvevőre számított a kuponos privatizációra jogosult 11,5 millió lakosból. Ezért a kormány kénytelen volt január végére halasztani a végső leadás határidejét.

A fordulat a Harvard Capital Consulting (HCC) megjelenésével következett be. (A HCC-nek mindössze annyi köze van a Harvard Egyetemhez, hogy tulajdonosa, a 28 éves Victor Kozony, aki 10 évet töltött az Egyesült Államokban, ezen az egyetemen tanult.)

Az addig érdektelenséget mutató lakosságot a HCC erőteljes televíziós, rádiós kampánnyal, szórólapok tízezreivel „rázta fel", s ígéretekkel halmozta el. A Newsweek szerint a HCC 1 millió dollárt költött a hirdetési kampányra és 25 000 ügynökkel dolgoztatott. A legkisebb faluba is eljutott színes szórólapja, amelyben azt ígérte, hogy amikor a kuponok részvénnyé alakulnak át, azokat 10 ezer koronáért, vagyis a befektetett összeg tízszereséért visszavásárolja.

A HCC kampánya kétféle hatással is járt. Egyrészt az emberek érdeklődése robbanásszerűen megnőtt, amit tovább gerjesztett a hirtelen gomba módra szaporodó alapok egymásra licitálása.

Az alapok létrejöttének az is kedvezett, hogy ahhoz mindössze 100 ezer korona alaptőke kellett, amit csak 1 év után kell 1 millióra emelni. (Meg kell jegyezni, hogy a HCC-nek állítólag 200 millió koronás alaptőkéje van.)

1992. január végéig már 366 befektetési alap alakult (231 Csehországban és 135 Szlovákiában) és további 118 várt a bejegyzésre.

A HCC ígéreteire a többi alap elkezdett rálicitálni, s az ígéretek hamarosan magasra szöktek. Egyes források szerint 15 ezer koronát, mások szerint 25 ezer, sőt 28 ezer koronát ígérnek egy-egy kuponfüzet opciós részvényeiért. A állami Beruházási Bank (Investiny Bank) még azt is felajánlotta, hogy az 1000 korona összegre a lakosságnak hitelt nyújt. (A kuponfüzetek adásvételét ugyanis az előírások tiltják, azt azonban nem akadályozhatják meg, hogy a felek a kuponért vásárolt részvényekre opciós megállapodást köthessenek.)

Végül is 1992. február 15-ig 8,419 millió lakos jegyezte be magát (5,881 millió Csehországban és 2,538 millió Szlovákiában). Becslések szerint a jelentkezők száma a február végi határidőig elérte a 8,5 milliót, a jogosultak több mint háromnegyedét és egyúttal több mint a kétszeresét annak, amennyit vártak.

A MEGLEPETÉS

Már az eddigi fejlemények is előrevetítik annak árnyékát, hogy a kuponos privatizáció számos meglepetéssel szolgálhat.

1. Az egyik legfontosabb tanulság az, hogy az akció szereplői korántsem úgy működnek, ahogy azt a tervezők hivatalokban elképzelték. A lakosság magatartása szélsőséges és kiszámíthatatlan ingadozásokat mutat.

A kezdeti vonakodás utáni nekirugaszkodás egyúttal arra utal, hogy az emberek nagy része valójában nem kíván részvénytulajdonossá válni. Feltehetően többségük csupán azért váltotta ki kuponfüzetét, hogy a befektetési alap által felajánlott 10—20 ezer koronát megkapja.

2. Az, hogy a polgárok egy része, előbb-utóbb eladja részvényeit, benne volt a rendszerben, és számítottak is rá. Arra viszont nem gondoltak a tervezők, hogy ilyen tömeges mértékben, és már előre elígérik (adják) részvényeiket. Cseh-szlovák közvéleménykutatások szerint a befektetők 41 százaléka bízta kuponfüzetének kezelését valamelyik befektetési alapra, ez körülbelül 3,3 millió kuponfüzetet jelent. Arra vonatkozóan nincs pontos adat, hogy ezek közül hányan adták el már előre, opciós (visszavásárlási) konstrukcióban kuponfüzetüket a befektetési alapoknak. Szélsőséges esetben, ha mindenki élni akarna a befektetési alapok ígéretével, mely szerint 1 éven belül kifizetik a kuponfüzetekért felajánlott 10—20 ezer koronát, várhatóan a következő évben — 13 ezer koronás átlagértékkel számolva — 30—40 milliárd koronányi pénzmennyiség áramolhat ki a lakossághoz.

Az ennek nyomán várható keresletnövekedés makrogazdasági hatása különböző lehet, attól függően, hogy milyen forrásból származik az alapok által kifizetett összeg. Ha az alapok mögött külföldi finanszírozók állnak, akkor a pótlólagos tőkebeáramlás kompenzálhatja a növekvő importkereslet fizetésimérleg-rontó hatását és az inflációs hatás is kisebb. Ha azonban az alapok pénze korábbi hazai megtakarításokból, illetve költségvetési forrásokból származik (utóbbi az állami bankok esetében nem zárható ki), akkor jóval erősebb inflációs hatásra lehet számítani.

3. A kormány ennek megelőzésére többféle megoldáson is töri a fejét. Mivel a részvények forgatásának feltételeit csak az év vége felé fogják szabályozni, az új szabályozásban még kikötheti például, hogy az újonnan szerzett részvényeknek csak egy bizonyos része adható el, vagy 1 évre felfüggesztheti a részvények eladási lehetőségét. Csakhogy ez pontosan ellentétes hatással járna, mint ami a tervezők szándéka volt: a polgárok az örökség igazságos kiosztása miatti elégedettség helyett becsapva éreznék magukat. Hiszen kiadattak velük 1000 koronát, és ezért bizonytalan értékű és csak korlátozottan forgatható részvényeket kaptak cserébe.

Felmerült a befektetési (árfolyam)nyereség rendkívül magas (90 százalékos) adóztatásának az ötlete is. Ilyen körülmények között a polgároknak nyilván nem lenne már érdekük sem a befektetési alapok visszavásárlási kötelezettségét érvényesíteni, sem pedig részvényeiket saját maguknak tőzsdére vinni. Ez nyilván jobb megoldás, ha az utólagos beavatkozás feletti csalódottság kedvezőtlen hatásait nem szünteti meg.

4. A befektetési alapok ígéretei nyomán jelentősen megnövekedett kereslet csökkentette az egy kuponfüzettel megszerezhető részvények értékét (mennyiségét). Becslések szerint a kuponfüzetek által megszerezhető részvények átlagos értéke a vártnál kétszer is több jelentkező következtében a felére: 60 ezer koronáról 30 ezerre csökkent. A kuponos privatizációra bocsátott, összesen 240—250 milliárd korona értékre becsült vállalati vagyon ugyanis feltételezett 4 millió kuponfüzet helyett mintegy 8,5 millió között oszlik meg.

A jobban működő vállalatok részvényeiért több pontot kell áldozni, mint a kevésbé jól működő vállalatok részvényeiért, miközben a privatizált vállalatok vagyona konstans. Ezzel a megoldással kívánják az egymás utáni fordulókban az érdeklődést fenntartani, és az előirányzott mennyiségű állami vagyont kiosztani. A szétosztási rendszer magában hordozza annak a veszélyét, hogy miután a részvények a tőzsdére kerülnek, a túlértékelt részvények árfolyama gyors ütemben csökkenni kezd. Mindezek pedig azzal járhatnak, hogy bizonyos befektetési alapok elrugaszkodott ígéreteiket nem tudják betartani, vagyis nem tudják kifizetni az opciós részvényekért ígért rendkívül magas árat, és ez tönkremenésüket eredményezheti.

5. Valódi piaci körülmények híján ma még egyébként is rendkívül nehéz megmondani, mennyit érnek a vállalatok. Az általános információhiány közepette pedig különösen nagy annak a veszélye, ha a bennfentes kereskedelem (insider trading) elharapódzik.

A befektetési alapok működésére vonatkozóan ugyanis nem szabályozták, milyen mértékű nyilvánosságot kell vállalniuk az abban résztvevő személyeknek. Amikor kiderült, hogy jó részükben olyan állami hivatalnokok is részt vettek, akik a privatizáció lebonyolításáért is felelősek, a szövetségi és a cseh kormány olyan előírást hozott, hogy hivatalnokainak ki kell szállniuk az üzletből. A szlovák kormány azonban engedékenyebb volt. A bankok pedig gyakran kifejezetten azzal kérkednek és próbálnak ügyfeleket szerezni, hogy a vállalatokról belső információik vannak.

6. Utolsóként említjük — a már kialakult — nagyfokú vagyonkoncentráció veszélyét, holott hosszabb távon ez a legsúlyosabb kérdés. Az 500 befektetési alapnál elhelyezett 3,3 millió kuponfüzetből ugyanis egyedül a HCC-nél mintegy 500 ezer koncentrálódott. A HCC kezében összpontosuló, minimum 15 milliárd koronányi, de valószínűleg magasabb értékű részvényvagyon Közép-Európa egyik legnagyobb mértékű vagyonkoncentrációját jelentheti. Ha pedig a kisebb tönkrement alapokat a tőkeerős alapok elkezdik felvásárolni, a tőkekoncentráció tovább növekedhet.

A KÉRDÉS

A létrejött alapok másik jelentős része a ma még állami tulajdonú bankokhoz kötődik. A bankoknak ugyanis jóval több esélyük van az ígéretesnek tűnő vállalatok kiválasztására, mint a polgároknak vagy más alapoknak. Felmerül a kérdés: milyen privatizációt jelent az, ha a vállalatok részvényeinek nagy része az állami tulajdonú bankokhoz kerül? Az ugyan várható, hogy hamarosan a bankok jó részét is privatizálni fogják, de ez inkább további nyitott kérdést jelent a kuponos privatizáció jövőjében, mint megoldást.

Az a — szintén új — szabályozás, amely szerint a befektetési alapoknak legalább 10 vállalatban kell részvényt vásárolniuk, s egy vállalatban részesedésük nem lehet több 20 százaléknál, aligha oldja meg ezt a problémát. Mivel ugyanis nem lehet tudni, valójában ki(k) áll(nak) az egyes befektetési alapok mögött. Könnyen elképzelhető, hogy ugyanannak a személynek a különböző befektetési alapjai szőröstül-bőröstül megvásárolnak egy-egy vállalatot.

Lehetséges, hogy a privatizációs terv kidolgozói arra sem készültek fel, hogy a féltve őrzött cseh-szlovák vagyon féláron olyan tulajdonosokhoz kerülhet, akiket eredetileg más feltételekkel kívántak beengedni az országba.

PÁCZI—PALÓCZ

MÉG MIELŐTT
ÖNRE IS KIHATNA MÁSOK FIZETÉSKÉPTELENSÉGE...
- a visszlízing megoldja likviditási gondjait,
- a váltóleszámítolás növeli pénzügyi mozgásterét,
- speciális tanácsadó szolgálatunk segíti
követelései érvényesítésében.
LÍZING
GAZDASÁGI SZOLGÁLTATÓ Kft.
1055 Budapest, Honvéd u.38.Tel.:132-3530,132-3537 Fax:132-3539, Tx:22-6849 Levélcím: 1396 Bp. Pf: 492
...HOGY VERSENYBEN MARADJON
SILVERT

A MÁRKA—DOLLÁR VISZONY FÉNYÉBEN

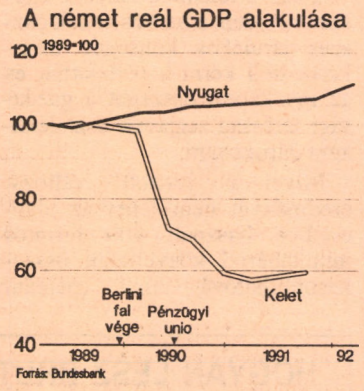
A Bundesbank bekeményít

A dollár augusztus végi esése során a szakértők megállapították, hogy a Bundesbank csak vonakodva vett részt a dollárárfolyam szintentartását célzó intervenciókban. Ezzel szinte egyidőben a frankfurti központi bank a bonni kormánnyal szemben is felvállalta a konfliktust. Legutóbbi igazgatósági ülésén nemcsak egyszerűen megvédte a magas kamatlábak politikáját, hanem jószerével „fél-ultimátumot" is intézett Bonnhoz. Azzal fenyegetőzött, hogy a lombardhitelek kontingentálásával megnehezíti a bankok számára a szükséges likviditás megszerzését és a bankokat a magánpénzpiac felé szorítja. A bank központi tanácsa végül levette a napirendről a lombardhitelek korlátozását, de a fenyegetés továbbra is ott lebeg a levegőben.

Hideg zuhanyként érte a fejlett ipari országok kormányait és a nemzetközi pénzvilágot a német központi bank kamatlábemelése a nyár kellős közepén. A Bundesbank a leszámítolási kamatlábat 8-ról 8,75 százalékra emelte, s így ez a kamat Németországban a második világháború vége óta a legmagasabb szintre szökkent. A kamatlábak változtatása a nemzetközi pénzvilágban megszokott dolog, ebben az esetben azonban sokkal többről van szó, mint egy „egyszerű" kamatigazításról.

A két Németország egyesítése a gazdaság területén a vártnál kevésbé megy simán és a keleti országrész tőkeigénye jóval magasabb az előirányzottnál. Tavaly a volt NDK közületi és magánkiadásai (beleértve a beruházásokat is) 90 százalékkal haladták meg az országrész által megtermelt GNP-t. Ezt a különbséget az ország nyugati része „fedezte" oly módon, hogy a nyugatnémet GNP mintegy 6,5 százaléka vándorolt át. Ez az összeg valamelyest meghaladta Németország külkereskedelmi mérlegtöbbletének kétharmadát. A gyors privatizálás és a kedvező befektetési lehetőségek jócskán megnövelték a nyugatnémet invesztorok hiteligényét, s a hitelvolumen gyarapodása túlzottan felgyorsult. Ezzel párhuzamosan a német viszonyokhoz képest felpördült az infláció is, amelynek mértéke jelenleg — éves szinten — 4,3 százalék. A pénzromlásban nem kis szerepet játszottak azok a béremelések, amelyeket az elmúlt hónapokban a szakszervezetek kényszerítettek ki. (Érdemes

A német reál GDP alakulása

Forrás: Bundesbank

megjegyezni, hogy a keleti tartományokban az infláció meghaladja a 6,5 százalékot.) A dollárintervenciókban mutatkozó lanyha részvétel azt jelzi, hogy a Bundesbank szerint az erős márka az infláció visszaszorításának egyik feltétele.

A Bundesbankot aggodalommal töltötte el a pénzkibocsátás és ezzel párhuzamosan az inflációnak az általa kívánatosnak tartott nagyobb ütemű növekedése, ezért a monetáris politika szigorítása mellett döntött. Annak ellenére, hogy mind az Egyesült Államok, mind pedig az Európai Közösség tagállamai a német jegybankot a saját konjunktúrájuk javulása érdekében éppen kamatlábcsökkentésre ösztönözték. A német kormány sem látott okot a monetáris politika szigorítására, a Bundesbank azonban másként ítélte meg a helyzetet és cselekedett. A bank önálló döntése egyértelműen arra utal, hogy elszántan küzd az infláció ellen, és határozottságával meg kívánja őrizni tekintélyét a nemzetközi pénzvilágban — még népszerűtlen intézkedések árán is.

A kamatlábemelést megelőző napon hozta nyilvánosságra tanulmányát a német gazdaságról az OECD. Az elemzésből kitűnik, hogy a Bundesbank „keményvonalas" kamatpolitikája az infláció megfékezésére az OECD egyértelmű támogatását élvezi. A párizsi szervezet is úgy látja, hogy a pénzmennyiség és a hitelek gyors növekedése felfűtheti az inflációs várakozásokat és megingathatja a bizalmat a német monetáris politika iránt. Mindazonáltal az OECD nem tett javaslatot újabb kamatlábemelésre, megítélése szerint a jelentés készítésekor érvényben volt kamatokat addig nem szükséges változtatni, amíg a német infláció nem csökken 2 százalék alá. A tanulmányhoz csatolt előrejelzés szerint Németországban az infláció az év második felében 3—3,5 százalék között alakul majd, s amennyiben 1993-ban sikerül elkerülni a nagyobb mértékű béremeléseket, az áremelkedés az év végén nem lesz 2,75 százaléknál magasabb.

A német jegybank az idei esztendőre a pénzmennyiség 3,5—5,5 százalékos növekedésével számolt. Májusban és júniusban viszont a pénzmennyiség növekedési üteme 9 százalék körül alakult, amely érthető módon mozgásba hozta a Bundesbank válságelhárító mechanizmusát. Az OECD szerint a pénzmennyiség hirtelen növekedésében két tényező különösen nagy szerepet játszott és játszik. Egyrészről a keleti országrész újjáépítése hatalmas igényt támaszt a nyugatnémet pénzügyi erőforrások iránt, másrészről pedig a visegrádi hármak márkaigénye is megnőtt. Az OECD szerint Lengyelországban, Magyarországon és Cseh-Szlovákiában a puha valuták helyett főleg márkát halmoznak fel.

Ilyen körülmények közepette került sor a kamatlábemelésre, amelynek legfontosabb célja a túlfűtött német gazdaság lehűtése, valamint a márka stabilitásának a megőrzése. A pénzpiaci szakértők kiemelik, hogy a német jegybank csak a leszámítolási kamatlábat emelte, a 9,75 százalékos lombardkamatlábat viszont változatlanul hagyta. (A lombardkamat annak a hitelnek az ára, amelyet a központi bank a kereskedelmi bankoknak nyújt a nála zálogba tett értékpapírok ellenében.)

A német gazdaságban és a pénzügyi életben a lombardkamatláb jelentősége nagyobb, mint a leszámítolási kamatlábé, a központi bank ugyanis az előbbi kamattal szabályozza a rövid lejáratú kamatok általános szintjét, valamint a kereskedelmi bankok likviditását. Megfigyelők véleménye szerint az a tény, hogy a jegybank csak a leszámítolási kamatlábat emelte, jelzésértékű. Az eddigi fejlemények alapján nem lehetetlen — de nem is valószínű —, hogy belátható időn belül emelik a lombardrátát. Ezt helyettesítette a legutóbbi „fél-ultimátum".

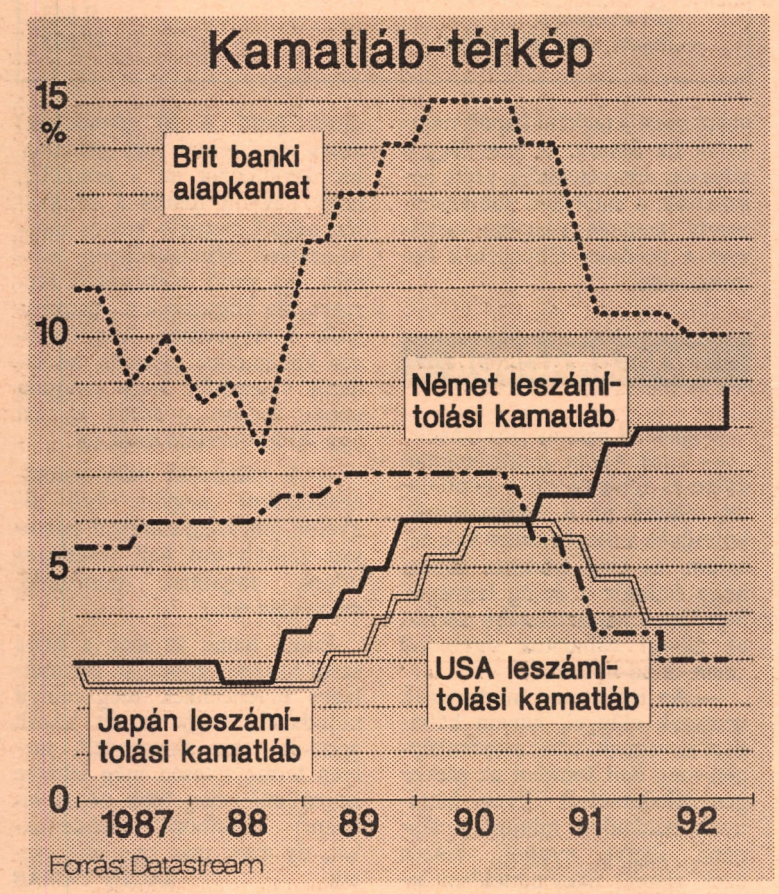
A német iparszövetség véleménye szerint a leszámítolási kamatláb emelése végül is a hitelek iránti kereslet és a beruházások csökkenését hozza majd magával. (A Bundesbankot éppen ez a cél vezérli.) Megítélésük szerint elsősorban az építőiparban és a gyáriparban mérséklődik a beruházási tevékenység, s számítani lehet a profitok csökkenésére, valamint a német gazdaság gyengélkedésének elhúzódására is. Ezzel együtt a német iparosok megértéssel fogadták a központi bank kamatemelését, amely véleményük szerint is a belföldi likviditás fékezését és a stabilitást szolgálja.

Miközben odahaza megértés kísérte a kamatlábemelést, az ipari országokban barátságtalan lépésként értékelték. A nyilatkozatok szerint a Bundesbank nem volt figyelemmel a partnerországok érdekeire, s „önző" szempontok alapján cselekedett. Úgy vélik, hogy a kamatlábemelés megtorpedózza a konjunktúra élénkítését szolgáló erőfeszítéseiket, s lassíthatja a várva várt gazdasági növekedés gyorsulását. A német kamatlábemelést követően a font, a líra, a dollár és még több valuta árfolyama esett, s több jegybank volt kénytelen emelni a leszámítolási kamatlábat. A márka számottevően megerősödött az amúgy is gyengélkedő dollárral szemben, s az amerikai valuta további mélyrepülésének megakadályozására a FED és más központi bankok vásárlási intervenciót hajtottak végre a pénzpiacokon. Az USA és közös piaci partnerországok az elmúlt hónapokban arra ösztönözték Bonnt, hogy csökkentse a kamatlábakat, mert ebben az esetben a konjunktúra élénkítése érdekében ők is csökkenthetik a kamatokat, a valutarendszer megrázkódtatása nélkül. A Bundesbank a kívánalmakkal ellentétes lépését nemzetközileg is hasznosnak tartja, mert véleménye szerint Németország minden gazdasági partnerének érdeke, hogy ne „szaladjon el" a német infláció és a gazdaság stabil maradjon. Schlesinger bankelnök szerint „lépéseink mind az Európai Közösség, mind pedig a maastrichti szerződés javát szolgálják". Úgy ítéli, hogy a Bundesbank monetáris politikája elősegíti az Európai Monetáris Rendszer megvalósulását. Kétségtelen viszont, hogy a magasabb kamatlábak fékezik a nyugat-európai konjunktúra kibontakozását, ugyanakkor mérséklik az inflációt. (Más kérdés, hogy a dollár- és a márkakamatok között egyre nagyobb a rés, s a pénzpiacokon jelentősen megnövekedett a márka iránti kereslet.)

A pénzpiacok és a gazdasági szakemberek számára egyértelmű, hogy a Bundesbank mindaddig nem fog lazítani szigorú monetáris politikáján, amíg a pénzmennyiség növekedési üteme nem mérséklődik az általa kívánatosnak tartott szintre, s amíg nem enyhül az inflációs nyomás. Valószínűleg továbbra is magasak maradnak a hosszú lejáratú hitelek kamatai, s 1993-ban sem várható a rövid lejáratú hitelek kamatainak jelentősebb csökkentése. A Bundesbank nagy óvatossággal és körültekintéssel igyekszik menedzselni a német egyesítés gazdasági és pénzügyi problémáit, s még csekély lehetőséget sem ad arra, hogy a folyamatok irányítása és ellenőrzése kicsússzon a kezéből.

A német egyesítés igen sok tőkét igényel, s „gondoskodik" arról, hogy a német költségvetés még jó ideig deficites maradjon. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy nemcsak Németországban, hanem az egész világon egyelőre magasak maradnak a hosszú lejáratú hitelek kamatai.

GONDA GYÖRGY

Forrás: Datastream

VALUTA (BE)FÜRDŐ BATH-BAN

Halasztás huszadikáig?

Bath, Anglia egyik leghíresebb fürdőhelye a hét fordulóján az EK pénzügyminiszterei itt tettek kísérletet a valutaválság enyhítésére.

A rendkívüli szükségtanácskozás azért került a brit fürdőhelyre, mert év végéig Nagy-Britannia az EK soros elnöke. A tanácskozás pénzügytechnikai célja az volt, hogy enyhítsék az ERM (Exchange Rate Mechanism) válságát. A valutaátváltási mechanizmus része az európai pénzügyi rendszernek (EMS-European Monetary System). Az átváltási mechanizmus szerint az EK államok pénznemei egy viszonylag szűk, plusz-mínusz 2,25 százalékos szélességű sávban („valutakígyó") lebegtethetők. Amennyiben ezt a határt áttörnék, akkor leértékelésre — finomabb szakkifejezéssel „kiegyenlítésre" — kell kényszerülni az adott valutának. Az angol fürdőhelyre azért hívták össze a szükségtanácskozást, mert a márka látványos megerősödése súlyos feszültségeket okozott a „valutakígyóban". Egy nappal Bath előtt az olasz kamatlábat a kormány kénytelen volt 15 százalékra emelni, miután a líra esése megközelítette a valutakígyóban megszabott alsó határt. A szükségtanácskozáson négypontos döntés született: 1. Elvben megállapodtak, hogy az ERM létezésén és a valutakígyó szélességén nem változtatnak. 2. A valuták védelmében vállalják a pénzpiaci intervenciókat. 3. Kötelezettséget vállaltak a költségvetési kiadások és az infláció visszaszorítására. 4. A Bundesbank „ígéretet tett", hogy „egyelőre" nem áll szándékában a kamatláb emelése, és általános elvként megállapították, hogy „adandó alkalommal" csökkentik a kamatlábat.

A bathi paktum látványosan ideiglenes. A kulcsidőpont: szeptember 20., amikor a francia népszavazás a Maastricht-egyezmény sorsáról dönt. Amennyiben elutasítaná a teljes európai pénzügyi integrációra (közös bank, közös valuta) irányuló egyezményt, újabb roham indulhat a márka irányába. Így hát a valutaválság nem ért véget — csak szeptember 20-áig haladékot kapott. Az esetleges „nem" döntés nem zúzza szét sem az Európai Monetáris Rendszert (EMS) sem az átváltási mechanizmust (ERM). Érvényben maradna az is, hogy 1993. január 1-jétől megvalósul az EK szabad belső piaca. A döntés azonban olyan helyzetet teremthet, hogy az ERM belső feszültségei méginkább megnövekszenek és a tagállamok az átváltási rendszer, valamint a kamatlábpolitika gyökeres felülvizsgálására kényszerülnek.

TÖRVÉNYES TRÜKKÖK

Hogyan növeljük könnyen, gyorsan a jövedelmünket

Az általános gyakorlat szerint az ember elmegy dolgozni egy céghez, és ezért ott fizetést kap. Azt azonban kevesen tudják, hogy változatlan vállalati költségek mellett hogyan kaphatnának több pénzt kézhez (nettó), mint amennyi a jelenlegi (bruttó) fizetésük.

Vizsgáljuk meg, hogy mennyibe kerül a vállalatnak 100 forint bér. Először is 100 forintba, vagyis a bruttó bérbe. Másodszor a vállalatnak fizetnie kell a társadalombiztosítási járulékot, ez a bér 44 százaléka, vagyis 44 forint. És harmadszor fizetni kell még a munkaadói járulékot, ami a bér 5 százaléka, vagyis 5 forint. Összesen tehát már 149 forintnál tartunk, de ezeken a kiadásokon túl léteznek még egyéb kötelezettségek és költségek is a szakképzési hozzájárulástól kezdve egészen a bérelszámolás és a munkaügyi ügyintézés költségéig. Ezekkel most részletesen ne foglalkozzunk, ehelyett mondjuk nemes egyszerűséggel azt, hogy 100 forint bér a vállalatnak összesen 155 forint költséget jelent.

Lépjünk tovább és vizsgáljuk meg, hogy ezért mit kap a vállalat! Természetesen a dolgozó munkáját, de ebből le kell vonni az éves szabadságot és a betegszabadságot, hiszen mindkettőt a vállalat fizeti, de tényleges munkavégzés nincs mögötte. Havi 176 óra munkaidővel, 8 órás munkanapokkal, évi 24 nap szabadsággal és a 10 nap betegszabadság 75 százalékával számolva (hiszen a vállalat csak 75 százalékos bért fizet erre az időszakra) a következőt kapjuk: 12x176-24x8-10x8x0,75=1860 óra évente, vagyis havonta 155 óra.

Továbbmenve, korrigáljuk a kapott 155 forintos munkaóraköltséget a havi 176 munkaórával és a ledolgozott 155 óra hányadosával:
155x(176:155)=176 forintot kapunk. Tehát megállapíthatjuk, hogy a vállalatnak 100 forint bér összesen 176 forintba kerül. Természetesen azt nem állítom, hogy ez a szám tökéletesen pontos (hiszen, ha például valaki jelentős túlórázás után veszi ki a szabadságát, akkor magasabb lesz a szabadságátlaga stb.), de úgy vélem, hogy most, a modell megalkotásának szintjén jól használható.

Miután a munkabért és költségeit — úgymond „a munkaerő árát” — a munkáltató oldaláról kellően kielemeztük, vizsgáljuk meg a másik oldalt is, vagyis hogy mennyi jut ebből végül is a dolgozó zsebébe. Először is le kell vonni 10 százalék nyugdíjjárulékot. A példában szereplő 100 forint esetében ez 10 forint. Másodszor levonásra kerül 1 százalék munkavállalói járadék, ez esetünkben 1 forint. Harmadszor pedig a vállalat levonja a személyi jövedelemadót (helyesebben csak az előleget, de a legtöbb embernél a kettő ugyanaz). Havi 30 000 forintos fizetés esetén ez durván számolva havi 6 600 forint, vagyis a bruttó bér 22 százaléka, a példában szereplő 100 forint bérre vetítve 22 forint. Tehát a 100 forint bruttó bérből kézhez csak 100-10-1-22=67 forintot kap a dolgozó. A vállalati bérköltséghez képest: 67:176=38,06 százalék, vagyis a vállalatnak közel háromszor annyiba kerül a dolgozó bére, mint amennyit az kézhez kap!

BÉR-SPÓROLÁS

Miután megismertük a jelenlegi helyzetet, nézzük meg, hogy miként lehetne javítani rajta!

Az úgynevezett „javítás” lényege, hogy amennyiben a vállalat a leírt részletekből kialakuló 176 forint összköltséget nem bérként használja fel, hanem számlázott szolgáltatásként, akkor a vállalat költsége nem változik, viszont a szolgáltató (a korábbi dolgozó) lényegesen több pénzt kaphat kézhez.

Nézzük meg a „javított” megoldás alapelemeit: első tendőként a dolgozó belép egy, a múlt évben alapított, csak magánszemélyekből álló gazdasági társaságba, a legegyszerűbb, ha egy közkereseti társaságba (gmk-ba) vagy egy betéti társaságba. A betéti társaságba való, úgynevezett „kültag”-ként történő belépés a leginkább ajánlható. A gazdasági társaságokról szóló törvény szerint ugyanis a közkereseti társaság minden tagja korlátlanul és egyetemlegesen felel a társaság kötelezettségeiért, a betéti társaság beltagja úgyszintén. Ez azt jelenti, hogy ha a társaság nem teljesíti kötelezettségeit, akkor a hitelezők bármelyik tagon követelhetik a teljes összeget. Márpedig azt, hogy valaki a magánvagyonát ilyenformán kockáztassa más helytelen döntései miatt, semmiképpen nem javasolnám. A legjobb tehát egy betéti társaság kültagjának lenni, például 1000 forintos részesedéssel. Ebben az esetben ugyanis még a legrosszabbak bekövetkezésekor is legfeljebb az 1000 forintot veszíti el a belépő.

Visszatérve e módszer leírásának első mondatához: az 1992. január 1-je előtti alapítás és a tagok magánszemély (egészen pontosan belföldi természetes személy) mivolta azért fontos, mert ebben az esetben a társasági adó 50 százaléka visszatartható. Ha a társaság az értékesítést csak 1992-ben kezdte meg, akkor erre az évre nem 50 százalék, hanem 60 százalék a kedvezmény, vagyis a 40 százalékos társasági adónak csupán 40 százalékát, összesen 16 százalékot kell befizetni!

Ezután a dolgozó a vállalattól kilép és a nevezett betéti társaságnál főállású munkaviszonyt létesít. Erre biztonsági okokból van szükség, főleg a társadalombiztosítási ellátások miatt.

Miután minden formai dolgot elintéztünk, következik a lényeg: a vállalattal szerződik az illető gazdasági társaság, hogy minden munkanapon napi 8 órában meghatározott szolgáltatást teljesít a vállalat számára. A szolgáltatás ellenértéke a korábbi példa szerint a bruttó bér 176 százaléka lehet, de ez alku kérdése. Esetleg érdemes engedni egy kisebb összeget az árból, hogy a vállalatnak közvetlenül is megérje az üzlet. Közvetve ugyanis mindenképpen hasznos a vállalatnak, hiszen minden cégnek (remélhetőleg) érdeke, hogy a nála dolgozók elégedettek legyenek, a munkájukra koncentráljanak, ne pedig az esetleges álláskeresésre.

OSZTALÉKFIZETÉS

Most már megvan a szerződés, nézzük meg, hogy a betéti társaság milyen módon fizeti ki az említett szolgáltatásért kapott ellenértéket.

Először is a társaság fizeti az illető munkabérét (hiszen ott van munkaviszonyban), amit a legjobb a minimálbérben (jelenleg 8000 forint) meghatározni. A munkabér után fizetni kell a különböző járulékokat, melyek körülbelül a munkabér 50 százalékát teszik ki. Hátra vannak még a társaság működtetésének költségei, melyeket nagymértékben lehet csökkenteni, ha valakinek saját betéti társasága van, és könyvelni is tud. Egyéb esetekben az ilyen költségekhez való hozzájárulás mértéke megállapodás kérdése. Ezután le kell vonni a maradék összegből a kedvezményekkel csökkentett társasági adót is, hiszen ez az összeg a betéti társaságnál nyereségként jelentkezik.

Miután a fenti tételeket levontuk a szolgáltatás ellenértékéből, a maradék (nem kevés) összeget a vagyoni betét után járó részesedésként, magyarul osztalékként kell kifizetni. Az osztalék adója ugyanis a személyi jövedelemadó-törvény 37. paragrafusának 5. bekezdése szerint 10 százalék. Ezt azonban egy APEH-állásfoglalás a társasági adókedvezmény igénybevétele miatt 20 százalékra módosította (Adó és Ellenőrzési Értesítő, 1992/5., 103. szakmai iránymutatás), vagyis a mi esetünkben 20 százalékos adóval kell számolni.

Tehát a technika lényege egészen röviden: a bért és annak összes járulékos költségét számlázva kell kérni a vállalattól, és az így kapott összeget a gazdasági társaság tagjának osztalékaként kifizettetni.

Mivel a „javított” változat eredményét nem lehet az alapesetben használt 100 forintos munkabérrel közvetlenül összehasonlíthatóvá tenni (például azért, mert a tagként kapott munkabér fix összeg, az nem függ a társaság árbevételétől), ezért készítettük a mellékelt táblázatot, amely konkrét adatokat tartalmaz a módszer lényegének bemutatására.

HOGYAN LESZ BRUTTÓ 40 000 FORINTBÓL NETTÓ 45 000 FORINT?

	Forint
Munkavállalóként	
— bruttó fizetés	40 000
— vállalati összköltsége (40 000x1,76)	70 400
— levonások a bruttó fizetésből	
• nyugdíjjárulék (10 százalék)	4 000
• munkavállalói járulék (1 százalék)	400
• személyi jövedelemadó	10 110
— nettó fizetés	25 490
Gazdasági társaság tagjaként	
— árbevétel	70 400
— költségek	
• bér	8 000
• a bér járulékai (körülbelül 50 százalék)	4 000
• a társaság egyéb költségei (becsült adat)	1 000
— nyereség	57 400
— társasági adó (16 százalék)	9 184
— a társaság adózott eredménye	48 216
A tag jövedelme	
— bruttó fizetés	8 000
— levonások	
• nyugdíjjárulék	800
• munkavállalói járulék	80
• személyi jövedelemadó	0
— nettó fizetés	7 120
— osztalékként kapott jövedelem	48 216
— osztalékként kapott jövedelem adója (20 százalék)	9 643
— összes nettó jövedelem	45 693

JÓ TANÁCSOK

Végezetül néhány (jó) tanács:

— Csak olyan munkáltatónál érdemes felvetni ezt a gondolatot, akivel jó a kapcsolatunk, kölcsönös a megbecsülés és a bizalom, és elég értelmes ahhoz, hogy felfogja a dolog lényegét. Sajnálatos tapasztalataim szerint az állami vállalatok úgymond „nem mind ilyenek”.

— Az ismertetett módszernek nemcsak előnyei, hanem hátrányai is vannak, tehát mindenképpen meg kell fontolni az esetleges alkalmazását. Ilyen hátrányok például a minimális táppénz, illetve nyugdíj, hiszen ezek alapját nagymértékben leszont (ami a fő jövedelme) nincs egyértelmű jogi garancia. Ide kívánkozik az a gondolat, hogy nagyon fontos a könyvelést végző személy helyes megválasztása. Mindenképpen érdemes egy profi szakembert szerezni, aki eligazodik a jogszabályok dzsungelében. Meglehetősen kellemetlen ugyanis, ha kiderül valamiről, hogy mégsem annyi, hanem...; főleg ha ezt egy APEH-revízió tárja fel.

— A vállalattal való szerződéskötéskor nagyon kell figyelni, lehetőleg mindent pontosan szabályozni kell (esetleges túlóra, rugalmas munkaidő, csúsztatás stb.)

Ennyi lenne az erre a hétre szánt hasznos gondolat. Az esetleges ínyenceknek még annyit mondanék, hogy az itt közölt gondolat egy alapmodell, melyen természetesen még lehetne finomítani (még több pénzt kihozni) különböző módszerekkel, de ezek már speciális esetek.

SÁGHI TAMÁS